

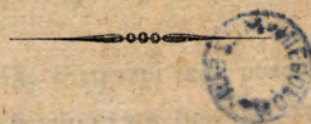
1214

52

2p. B. / I-8.

2239

INSTRUKCYA
DO WYCIĄGANIA INTRATY
Z DÓBR
I SZACOWANIA PLACÓW
PO MIASTACH.

W WARSZAWIE,
NAKŁADEM KOM. RZĄD. PRZY. I SKARBU.
DRUK N. GLUCKSBERGA,
KSIĘGARZA I TYPOGRAFA KRÓLEWSKO-WARSZAWSKIEGO UNIwersYTETU.
1828.

INSTRUKCYA

D L A

K O M M I S S A R Z Y

użytych do lustracyi i wyciągnięcia
dochodu z Dóbr.

W S T Ę P.

Celem każdej lustracyi jest: przekonanie się i iak najsłowniejsze opisanie stanu dóbr, tak we względzie statystycznym, iak i ekonomicznym. — Aby więc z takiej lustracyi przekonać się można: iakie jest położenie każdej wsi lub folwarku; iakie obowiązki i iakie prestacye przywiązane są do *respective* ról włościańskich, na czém się takowe wspierają, i iakim zmianom uległy; iaka przestrzeń może być ich gruntów, bądź przez wyba-

danie z pomiaru, bądź przez wzięcie stosunku z wysiewów, iakie i iakiego rodzaju są użytki z folwarków; iakie do takowych przywiązane są ciężary gruntowe; zgoła, aby lustracya takie i tym podobne wszystkie wiadomości gruntowe obeymowała, i aby z jęj materyałów ułożyć można było dokładny i rzetelny wyciąg intraty z dóbr zlustrowanych; niemniéy aby w razie wydzierżawienia takowych, Rząd i dzierżawca mógł w nich znaleźć wszystko, co zobopólne obowiązki między stronami kontraktującemi wymagać mogą, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu, dla Kommissarzy, którzyby do tego działania użytymi byli, następującą wydaie Instrukcyę.

ROZDZIAŁ I.

Ogólne rozporządzenia.

ARTYKUŁ I.

Jakie Akta potrzebne są do lustrowania.

Kommissarz, któremu powierzona będzie lustracya i wyciągnięcie intraty z całej Eko-

nomij, lub separatnego folwarku, nim do téj czynności przystąpi, winien iest opatrzyć się we wszelkie wiadomości i papiery, iakie do tego działania mogą mu bydź potrzebne, a mianowicie: powinien zebrać wszelkie lustracye poprzednie, dokumenta, dekreta Referendarskie, patenta, publikanda, przywileie, kontrakty, akta Rządowe i wszystkie inne podobne papiery, mogące go objaśnić, i stan rzeczy, iéy wątek i stosunki dokładnie wystawić; tych zaś szukać powinien w Archiwach Rządowych po Województwach, w aktach ekonomicznych lub gminnych miejscowych, w składach dawnych akt Grodzkich lub Ziemskich, zgoła wszędzie, gdziekolwiek o nich, czy to z badania miejscowego, czy ze śladów w aktach znalezionych wiadomość poweźmie. — Wyszukiwanie iednak, ma mieć miejsce o tyle tylko, ile z pewnych źródeł przekona się Kommissarz, iż papiery, które mu mogą bydź potrzebne, istotnie exystują, i ślad o ich istnieniu iest pewnym.

ARTYKUŁ 2.

Obrachunek na pieniądze miar i wag.

Przy wyciąganiu dochodu z dóbr, intrata obliczona bydź ma na złote Polskie, złoty po groszy trzydzieści, a grosz po trzy szelągi; przy miarze powierzchni, używaną bydź ma miara Polska nowa, włoka na 30 morgów, morg na 300 prętów, a pręt na $7\frac{1}{2}$ łokcia Warszawskiego; przy miarze zboża, takowa liczyć się będzie na korce Warszawskie, korzec po 32 garńce, garniec po 4ry kwarty; przy miarze rzeczy płynnych, takowe liczyć się będą na beczki 27 garńcy takich, iak przy miarze sypnów, garniec po 4. kwaterki; nakoniec co do wag, ta się dzielić ma na centnary, obeymujące w sobie po 4. kamienie, po 25. funtów, funt po 16. uncyi, czyli 32 łoty; zgoła co do miar i wag, zachowane bydź ma postanowienie Xięcia Namiestnika Królewskiego z dnia 13. Czerwca roku 1818. W przypadku iednak, gdzie albo z powodu przywileiów, lub zadawnionego zwyczaju, lub z innych gospodarskich gruntownych przyczyn, stósunek wag i miar normalnych, nie

będzie mógł bydź zachowany, Kommissarz użyje takich, iakich powody miejscowe wymagaia, objaśnienie w tym tylko dokładne złoży i nadmieni ogólnie, że miara lub waga przez niego przyięta, czyni przez zamiannę na miarę lub wagę normalną, ogólną ilość N. N.

ARTYKUŁ 3.

Co lustrowaniu podpada.

Każdy przedmiot chociażby najmniejszy, czy takowy Rządowi intratę przynosi lub też dopiero w przyszłości przynosić będzie, lub nareszcie gdy tylko tytuł własności Rządowey na sobie nosi, i składa część dóbr lustrowanych, iest już tym samym przedmiotem do lustracyi należącym, i przepomniany w niędy bydź nie może. — Badanie więc iak naydokładniejsze tak włościom, iako też czeladzi gruntowey, konfrontowanie badań tych z dawnemi lustracyami, aktami inkameracyi lub tradycyi, ieżeli iakie były, z anszlagami dawnych Rządów, ieśli te miały miejsce, zgoła iak nayściślejsze dochodzenie, ażeby za-

den przedmiot intraty przepomniany nie został, i Rząd aby w lustracyi miał zbiór wszystkich wiadomości, dokładnie zgłębionych i opisanych, jest ścisłym obowiązkiem każdego Kommissarza lustrującego.

ARTYKUŁ 4.

Ogólny podział dochodów.

Dochody iakiekolwiek bądź Rząd z dóbr ma albo mieć może, troiakię są rodzaju, i do trzech głównych tytułów należeć mogą, iako to: *dochodów statych, dochodów nie statych, i dochodów dzierżawnych.*

Do tytułu *piérwszego*, czyli *do dochodów statych*, należą wszystkie takie dochody, których ilość i iakość gruntuie się, na dawnych zwyczajach, przywilejach, umowach, dekreтах, i innych różnych dokumentach, i które podług upodobania, ani ze strony dającego. ani téż ze strony biorącego, zmieniane bydz nie mogą, np: czynsze, daniny, stała robocizna, kanony od wieczystych dzierżawców, wieczystych czynszownikw, emfiteutów i tym podobych.

Do tytułu *drugiego*, czyli *do dochodów nie statych*, mieszczą się dochody przypadkowe, podług okoliczności zmniejszające się lub powiększające. i które podług żadney statęy zasady obrachować się nie dadzą, np: protekcyjne, kopytkowe, łopatkowe, i t. p. gdzie iakowe ieszcze exystować mogą, i pobierane bywaią od osób lub sztuk bydła; daléy, opłata od pastwisk, od barci, od targów, lub odpustów; opłata za mostowe, od dróg, grobel, przewozów, skoro nie są za kontraktami przedzierżawione, gdyż na tenczas, iako iuż pewny dochód wykazujące, należałyby do tytułu trzeciego.

Do tytułu *trzeciego*, czyli *dochodów czasowey dzierżawy*, podciągają się dochody, iuż w czasowey dzierżawie będące, lub do takowey usposobione, a które do dwóch poprzednich tytułów, nie należą, iako to: użytki z folwarku, w których się mieszczą dochody z gruntów, łąk, ogrodów i bydła, dochody z gorzelni i browaru, dochody z rybołóstwa, z młynów wszelkiego rodzaju, z cegielń, wapiarń, i tym podobnych innych.

Do tego tytułu, liczą się jeszcze małe przedmioty dzierżawne, które, że są zbyt szczupłe, lub ze swęj natury do zagospodarowania przy folwarkach nie są usposobione, lecz dotąd, albo już szczegółowo wydzierżawiane były, lub też wydzierżawiane być mogą, np: komorne z domów folwarcznych, kawałki łąk, ról, ogrodów, kąty po lesie, grunta zbywające i za odległe, i inne tym podobne.

ROZDZIAŁ II.

Jak się przy lustrowaniu dóbr i wyciągnięciu z nich dochodu zachować należy.

ARTYKUŁ 5.

Porządek działania.

Podług powyższego podziału dochodów idąc porządkiem, sposób postępowania przy lustracyi, badania dochodów, i umieszczania ich kategorycznie w wykazach, przepisuje się następujący:

TYTUŁ PIĘRWSZY

o Dochodach stałych.

ARTYKUŁ 6.

Spisanie protokołu badawczego wsiów.

(Wzór Lit: A.)

Aby dochody stałe, iak naydokładnięj zlustrować i wybadać, a przytém aby wszelkie wiadomości statystyczne i ekonomiczne, dla Administracyi dóbr potrzebne zebrać, Kommissarz ma nayprzód przy każdęj wsi, miasteczku, lub kolonii, mających osobne swe granice i nazwisko, spisać protokół badawczy podług załączonego pod Lit: A. wzoru; następnie zaś badania w téj mierze z sołtysów i gromady zrobione, z dokumentami, lustracyami i reiestrami pańszczyźnianemi i bierzemi porównać, wszelkie wątpliwości lub odmiany względem dawnych stósunków zaśle, w tymże protokóle objaśnić, i z tego rys dokładny *respective* wsi, tak co do ięj prestacyi, ięj stanu i przemysłu, ięj ludności i zamożności, ięj ciężarów i korzyści, spekulacyi i upadku, i tym podobnych ułożyć

jest obowiązany. — W protokole tym ma również być wymienione ogółowo i sumarycznie, do jakich wieś lub miasteczko, rodzajów prestacyi w robociznie, daninach, i gotowiźnie jest obowiązana, z wymienieniem takowych nazwiska i pochodzenia.

ARTYKUŁ 7.

Spisanie tabelli powinności. — (Wzór Lit: B.)

Obok wymienionego wyżej protokołu haldawczego i na zasadzie tamże zawartych wiadomości, Kommissarz spíše także przy każdej wsi, tabelę użytków i powinności włościan w niej osiadłych, podług wzoru pod Literą B. załączonego; dla objaśnienia zaś rubryk i bliższego rozwinięcia postępowania Kommissarza, nadmienia się co następuje: —

Do rubryki *1wszej*. Numer bieżący obejmować w sobie powinien liczbę każdego rodzaju osadników, odbywających powinności do dworu, lub też płacących czynsze wprost do Kass Rządowych, a to ażeby za jednym rzutem oka widzieć można, ile jest we wsi

każdego rodzaju osadników do opłat i odbywania powinności obowiązanych. Numer dymów, obejmować powinien wszystkie dymy we wsi znajdujące się, nie wchodząc czy właściciele takowych, obowiązani są do jakiej prestacyi lub nie, a to, ażeby wiadoma była ilość dymów wsi każdej. Numer zaś ról, obejmować powinien kolejne położenie wólk czyli ról, jak takowych w obecnym stanie *relative* po imieniu włościanie używają.

Jeżeli który z osadników, posiada więcej jak jedną osadę, osady te nie mają być razem w tabelę powinności zaciągnięte, lecz po szczególnie jedna pod drugą.

Do rubryki *2giej*. W rubrykę tę w tabelli powinności, mają być najprzód zaciągani koloniści, jeżeli się w jakiej wsi znajdują, następnie czynszownicy ogrodnicy, i inni pomniejsi; z kolei cało-rolnicy odbywający robociznę, potem pół rolnicy czyli dwu kwartnicy, kwartnicy, ogrodnicy; nakoniec umieszczeni będą tacy, którzy tylko we wsi mieszkają, jak na przykład: proboszcz, jego czeladź lub włościanie, części szlacheckie lub

wolno uprzywilejowane, rzemieślnicy, oficjaliści leśni, i inni którzy ludność wsi stanowią, a sami w sobie rodzaj gospodarstwa formują.

Do rubryki 3*tej*. Zapelnienie dokładne t*ęj* rubryki przez badanie gospodarzy i skonfrontowanie badań z książką gminną ludności Kommissarzowi zaleca się. — Komornicy, kątownicy i inni podobni w chałupach włościańskich zamieszkali, ponieważ zwykle właścicielom tychże za komerne, przysiewek, parę zagonów ogrodu, i t. p. albo pewną kwotę w gotowiznie płacą, lub pewne dni robocizny odbywają; tacy więc co do ludności, umieszczeni powinni być przy numerze tego domu, w którym mieszkają.

Do rubryki 4*tej*. Stan budowli powinien być badany jak najdokładniej, i dla tego Kommissarz w każd*ęj* właściw*ęj* rubryce, zapisze jaka jest budowla i w jakim jest stanie, a jakiej nie ma, a w protokół badawczym pod Numerem 5*tym*, nie zapomni nadmienić: czy włościanie sami sobie budowle stawiać powinni, czy takowe stawiać są w stanie, i jaki jest środek zaradczy, do miej-

scowości zastosowany, aby włościanom potrzebującym budowli, dopomódz można? Gdzie jest rola pusta, i żadnych budowli nie posiada, numer j*ęj* jednak przepomniany być nie powinien, lecz owszem w właściw*ęm* miejscu w tabelę powinności zapisany być powinien; na boku zaś należy wyrazić: kto tych ról używa, w jakiej ilości i jakie za to odbywa powinności, jakie ponosi ciężary gruntowe, i pod jakim numerem mieszka? Przy opisywaniu budowli (czego Kommissarz bez naocznego na miejscu przekonania się zrobić nie może); winien jest także mieć hacznosć czyli takowe porządnie i w ochędoście są utrzymywane, czyli z rozporządzeń miejscowych znajdują się we wsi jakie porządki do gaszenia ognia, i o t*ęm* w swoim miejscu nadmienić.

Do rubryki 5*tej*. Iub*o* protokół badawczy pod Numerem 10*tym* wyjaśnia w jaki sposób Kommissarz postępować winien, przy opisaniu stanu bydła włościańskiego, nadmienić tu jednak: że ponieważ doświadczenie uczy, iż włościanie przy lustracyach, przez

nieufność i bojaźń nowych opłat, nęczy-
ścię fałszywe podają zeznania, Kommissarz
zatém lustrujący, powinien iak największego
dolożyć starania, aby prawdziwy stan byda
wybadał; nayszczególniej zaś uwaga jego
zwróconą bydź powinna, na stan sprzężaju
roboczego, iako stanowiący główny małątek
włościana i środek nieodzowny do utrzyma-
nia gospodarstwa, a to tym więcej, iż zda-
rzaia się przypadki, że włościanie, albo dla
uchylenia się od robocizny sprzężaynej, albo
z potrzeby lub innych podobnych przyczyn,
konie i woły swoje sprzedają, i nie są po-
tém sposobni, ani do uprawy własnej roli,
ani téż do odbycia powinności gruntowej.—
Gdzieby się pokazało, iż takie przypadki mia-
ły lub mają miejsce, Kommissarz nie tylko
opisze powody tego, ale razem i wniosek
swoy iakby temu zapobiedz zamieści.

Do rubryki 6stey: Przystępując do lustra-
cyi, Kommissarz lustrujący badać powinien,
w której wsi pomiary i w jakim czasie mia-
ły miejsce, gdzie mapy znajdować się mo-
gą, i ile powierzchnia przez szczegóły co

do każdej roli wynosi, jeżeliby zaś pomia-
rów nie było, badać wypada iak naydokła-
dniej wysiewy, a z tych dopiero podług na-
stępującej zasady, przez zbliżenie ustawić
powierzchnią:

- a) w gruntach: korzec Warszawski wysie-
wu za ieden morg nowy Polski 300.
prętów obejmujący;
- b) przy łąkach: cztery fur chłopskich po-
iedynczych, takż za ieden morg iak
powyżey;
- c) w ogrodach: półtora korca wysiewu po-
dobnież za ieden morg Polski.

Podług téy przeto zasady, jeżeli iaki wło-
ścianin ma wysiewu oziminy korcy 9. nie-
mniey wysiewu iarzyny korcy 9. ogółem wy-
siewu całego korcy 18., a role we trzy pola
są podzielone, na tenczas przyjąć można, że
posiada czystey roli morgów nowych Polskich
27. włącznie z ugorem. — Jeżeli zaś do tego
ma ieszcze, ośm fur iedno-konnych zbioru
siana, i ogrodu po pół korca wysiewu, na
tenczas liczyć można, że taki rolnik ma wło-
kę nową Polską gruntu użytecznego. — Tam

zaś, gdzieby zamiast trzech połowego gospodarstwa, było cztero lub dwu połowe, na ten czas stosowna co do wysiewu zachowa się proporcya; odłączyć jednak od tego wypadu obsiewy kątów po lasach, gruntów trzeciakowych i innych podobnych, które do prawdziwéj osady włościańskiéj nie należą, i tylko za czasowy użytek uważać się mogą, i osobno iak chce mieć artykuł szósty protokołu badawczego, wymienione w tymże protokole bydź powinny. — Co do pastwisk, zarośli i innych wspólnych użytków, tych powierzchnia, ile się da przy miejscowém badaniu, przez przybliżenie obliczyć; zamieścić się tylko ogólnie przy końcu tabelli prestacyinéj.

Przepisy te co do wyszukania zbliżonych powierzchni gruntów podług wysiewu, są tylko w tym celu, aby mieć można iakiekolwiek wyobrażenie o przestrzeni wsi każdéj.

Do rubryki 7m^{ej}. To co przy powyższéj rubryce o wymiarach powiedziano, ma także związek z ninieyszą rubryką; nadmienia się tylko, że gdzie Kommissarz lustrujący znaj-

dzie pomiar, i podług takowego poprzednią rubrykę zapełni, już tym samym rubryki wysiewu zapełniać nie ma potrzeby. — Gdzieby zaś pomiarów nie było, na ten czas wysiewy dokładnie wybadane i w właściwéj rubryce zapisane bydź mają, postępując przy tém z całą dokładnością, iak paragraf 6. protokołu badawczego wymaga, i nieprzestając na samém tylko zeznaniu włościanina, że wysiewa tyle oziminy i tyle iarzyiny, badać go owzem powinien, ile każdego rodzaju ziarna siewu, i to krótko, lecz iasno w właściwym protokole badawczym zapisze.

Do rubryki 8m^{ej}. Zbiór siana badany bydź powinien, podług artykułu 6. protokołu badawczego, ponieważ iednak rubryka ta wymaga wymienienia gatunku siana, obowiązkiem jest przeto Kommissarza lustrującego, nieprzestawać na samém tylko prostém zeznaniu włościanina, lecz badać go ieszcze wypadu, dla iakich powodów siano te dobrém, lub złém mieni; czy to pochodzi z gruntu błotnistej lub zalewu wody, lub innych podobnych przyczyn. — Badanie to iednak wy-

pada porównać z opinią dzierżawcy lub ekonoma, lub sprawdzić takowe przez naoczne przekonanie się, ile tego czas i miejscowość dozwoli.

Do rubryki *gtéy*. Dochody antelinealne są tego rodzaju, które lubo iednak do kassy nie wpływają, nadzieia iest iednak, iż w krótkim czasie wpływać w części lub całości mogą, np: prestacye włościan lub czynsz od Kolonistów, którym pewna ilość lat wolnych przez Rząd iest udzielona; również dochody takie, które ieszcze podpadają rozwiązaniu wątpliwości, iaka w ich poborze zachodzi; prestacye włościan gaiowych, których obowiązki tylko są czasowe, i którzy na wynagrodzenie swych usług przy lasach od prestacyi i wszelkich opłat są uwolnieni, lecz z czasem do nich wrócić mogą; remuneracye dla sołtysów przez zawieszenie im za sprawowane obowiązki gminne, części lub całej prestacyi, i to przy takich wsiach, gdzie różne klasy są osadników, a zwyczaj miejscowy mieć chce, aby koleyno sołtysi corocznie lub na dłuższy czas obierani byli z zawieszeniem takich pre-

stacyi, iakie odbywają; tam zaś, gdzie remuneracye podobne są stałe, i raz na zawsze niezmiennie są ustanowione, przed linią się nie kładą, lecz potrącane bydź powinny w tabelli powinności od ogólnego dochodu ze wsi właściwéy. — Takie tedy i tym podobne dochody mieścić się powinny w rubryce *gtéy*, a to z tego względu, aby władze ekonomiczne miały zawsze na oku dochody takie, o których wpływ w właściwym czasie starać się powinny. — Nadmieniam się tu ieszcze, iż Kommissarz lustrujący, badać powinien dokładnie, kiedy podobne przed linealne dochody wpływać mogą lub wpływać powinny, iakie są dowody udzielonych lat wolnych, iakie są środki do zapewnienia Skarbowi wpływu dochodów takich, które już dawno przed linią stoją, a ieszcze ich Skarb nie pobiera; zgoła, objaśnić powinien cały stan podobnych dochodów, opisać je w krótkości, lecz przez szczegóły, i opinią swoją na Aktach i gruntowém śledztwie wspartą do tego dołączyć. Dochody, o którychby lustrujący Kommissarz miał iaką wątpliwość, nie powinny bydź w żaden sposób opuszczone, i choć ie

w tabelli powinności nie widzi potrzeby umieszczać, pod artykułem iednak iedenastym protokółu badawczego wzmianka o nich być powinna — Pod tym samym artykułem umieszczą się także wiadomości o dochodach antelinealnych.

Do rubryki 10tęj. Opłata czynszów lub czynsików włościańskich, nie tylko powinna być dokładnie wybadaną i z dawnymi lustracyami zkonfrontowaną, lecz nadto Kommissarz lustrujący powinien pochodzenie takowych dokładnie wysledzić i wyjaśnić; zdarzają się bowiem przypadki, iż niektóre rodzaje czynsików lub czynszów, niesłusznie i w skutek dawnego nieporządku lub arbitralnego rozporządzenia Starostów, od włościan są pobierane, że takowe czasami za rodzaj iakięj robocizny zniesionej, do opłaty są ustanowione, a przez omyłkę włościanie i roboczną rzeczoną odbywają i czynsz za nie ustanowiony płacą. — Dla uniknienia więc przeciążeń w takich przypadkach zdarzyć się mogących, a z drugiey strony, chcąc dla Skarbu wszelkie opłaty, choćby takowe w poprzednich lustracyach przepomniane były, lub

odmianom iakim podległy, zapewnić, Kommissarz lustrujący, z wszelką uwagą i dokładnością rubrykę tę zapełniać będzie; a w protokole badawczym pod artykułem siedemnastym, a nawet w uwagach tabelli powinności wyfuszczyć powinien, iaka klasa włościan, iakie czynsze i czynsiki, i iakim tytułem opłaca, a to aby wiedzieć można, z jakich szczegółów ogólna opłata w gotowiznie w rubryce dziesiątęj na każdego włościanina zapisana składa się. — Jeżeliby w opłatach tych, iakie przeciążenie lub środek podniesienia stanu włościan Kommissarz widział, uwagę swą w tęg mierze zrobić może.

Do rubryki 11stęj, 12stęj i 13stęj. Powinności włościan są przedmiotem nayważniejszym lustracyi, naywiększég przeto dokładności wymaga. — Robocizna przez włościan odbywana, dzieli się zwykle na stałą tygodniową i na roboczną do pewnéj pory roku i pewnego rodzaju roboty przywiązaną; oddzielnie więc te dwa rodzaje powinności badać Kommissarz powinien i obok śledztwa wyciągnięgo z włościan, obok zeznania Nadzierżawcy, Dzierżawcy lub Ekonoma, obok

przejrzenia rejestrów pańszczyźnianych, konfrontować takowe ma z dawnymi lustracjami, i zasze odmiany dokładnie objaśniać. Wprawdzie artykuł siódmy protokołu badawczego przepisuie sposób postępowania Kommissarza, obok tego iednak nie spuści z uwagi aby w pomienionym protokole nie tylko wymieniona była ilość prestacyi na zwyczajn miejscowym i lustracjach dawnych oparta, ale nadto iak ta prestacya bywa odbywaną, a mianowicie: czyli przyimowany bywa dzień za dzień, to iest: dzień pieszy za sprzężayny i nawzaiem, lub téż za dzień sprzężayny dwa piesze; kiedy włościanie wychodzą do roboty w czasie letnim, a kiedy w czasie zimowym; ile na dzień i przy iakiéy robocie mają odpoczynku; na iaki wymiar orzą, bronią, redlą; czyli przy koszeniu i żniwach robota idzie na wymiar lub téż co robotnik iest w stanie zrobić; wiele zwykle iarzyiny i oziminy wymłacaia; przy zwożeniu zboża, ile na furę snopków biorą oziminy, a ile iarzyiny; w każdą podróż z produktami miejscowymi, ile korcy powinni brać, pszenicy, żyta, jęczmienia, owsa, grochu i innych; ile

mil liczy się za ieden dzień podróży; czy iest przepisana odległość miejsca, gdzie podróże odbywać powinni; na iaką miarę daia osep, i w jakim czasie; iakie prestacye policyjne odbywaią do gminy; czy stróże, darmo-chy, gwałty, istnieia ieszcze i w jaki sposób, zgoła te i tym podobne wiadomości, wyjaśniaiać rodzaj i sposób iéy odbywania, są przedmiotami dokładnéy lustracyi; iak nayściśleý ie więc Kommissarz zebrać powinien. W przypadku, gdzie się okaże, iż rola podług dawnéy lustracyi obrabiana była przez iednego, obecnie zaś przez podział familij, lub z innych powodów obsiewana iest przez dwóch lub więcéy osadników, którzy prestacye do téy roli wspólnie odbywaią, rola taka umieszczoną bydź powinna w téy klassie, do iakiéyby należała, gdyby dzieloną nie była, nazwiska zaś używaiących takową położone obok siebie, zakreślone bydź powinny do prestacyi właściwéy téy roli. Gdyby iednak role podobne tak iuż od dawna podzielone były, iż każda z ich części osobną stanowi osadę, osobne ma zabudowanie, właściwe do obszerności swéy ponosi ciężary gruntowe, i

właściwe do siebie przywiązane ma prestacye, na ten czas wypada zlustrować, czyli podział jest słuszny, czy odpowiada nałożonym ciężarom i dobrej ekonomice, i to wszystko w miejscu swoim objaśnić należy. — Tam gdzie włościanie mają przywileje, porównać należy takowe z powinnościami istnącymi, i każdą odmianę wyjaśnić. Powinności, iakieby za dodane role od folwarku, lub za kąty i łąki w lasach włościanie odbywali, a takowych poprzednie nie obeymowały lustracye, mają być dokładnie wyłuszczone i opisane, lecz do tabelli powinności nie zaciągane, gdyż bowiem może, iż takowe iako arbitralne ustać będą musiały. — Podobnież opłaty lub dani-ny do urzędów leśnych oddawane, iak to na przykład: za barcie, za pastwiska, za gay i tym podobnie, nie mają być zaciągane w tabellę powinności, lecz wyjaśnione i opisane w protokole badawczym być powinny; z uwagą czy są sprawiedliwe i nie przeciążające, czy się z dawnym zwyczajem lub przywilejem zgadzają, i czy je odmienić lub znieść wypada, i dla czego. — Osady emfiteutyczne lub wieczysto uprzywilejowane, iako to: Wóyto-

stwa, sołectwa, wybraniactwa, które dotąd nie do dominium nie płaciły, lecz opłaty od nich należne prosto do kass Obwodowych wnosily, chociaż dla spisu ludności umieszczone będą w tabellę powinności, opłata jednak od nich do kass wpływająca, w tabellę wciągniętą być nie powinna; Kommissarz iednakże lustrujący takową wybada, z przywilejami i kwitami porówna i w protokole badawczym z dokładnym objaśnieniem zamieści. — Osady ogrodnicze i rzemieślnicze, karczemne i inne pomniejsze, które grunta bądź we wsi, bądź w lasach posiadają, a nic z nich nie płacą, ani żadnych powinności nie odbywają, Kommissarz lustrujący opisać powinien: ile mają gruntu, kto im takowe nadał, dla czego z nich nie płacą ani robią, i iakichby słusznie Rząd od nich powinności wymagać mógł. Grunta szczególnie do karczem przywiązane, zwrócić powinny uwagę Kommissarza, aby potem przy wyciąganiu intraty z propinacyi, wiedzieć mógł co od nięj potrącić lub do nięj dodać wypada. — Kiedy iaka wieś, obowiązana jest wspólną siłą, bądź w nieograniczonej, bądź w przepisanej ilości dni przykła-

dać się do naprawy i utrzymywania tam przy młynach, grobel, mostów, dróg, lub też do zwożenia drzewa na budowle dworskie, do gaszenia pożarów w borach, do obław na wilki, do utrzymywania i reparacyi kościołów parafialnych, szkółek i t. p. obowiązki, takie do tabelli powinności wchodzić nie mogą, lecz opisać je w protokóle badawczym potrzeba. Gdzie probostwa we wsi leżące, mają swoich włościan i takowi do tychże prestacye odbywają, probostwa te wraz z czeladzią i włościanami umieszczone będą w tabelli powinności podług porządku i ilości dymów, lecz tylko dla wiadomości statystycznój, prestacye zaś włościan do probostw należących, iako na korzyść Rządu nie idące, wymienione tylko będą w artykule 18tym protokółu badawczego, w którym powinien także być opisany stan probostwa i kościoła, fundusze tegoż przez szczegóły na fundacyach i wizytach wsparte, wszelkie wsie i dominia do parafii należące; tak aby wiedzieć można, iak uposażony jest kościół miejscowy parafialny, i iakie ma istotne dochody i wydatki. — Gdyby iakie powinności opłaty lub daniny za-

przecone być miały przez włościan, że ich nie odbywali lub ich odbywać nie powinni, Kommissarz przedmiot ten dokładnie badać, objaśnić i opinią swą wesprzeć powinien. — W rubryki iak wyżej wymieniono od Numeru 11, 12, i 13, zaciągać się tylko będą ogólne summy prestacyi każdego włościanina, z jakich zaś szczegółów takowe składają się, podług ich denominacyi miejscowój, w protokóle badawczym wyszczególnić potrzeba. — Tam gdzie dawne tabelle powinności znajdują się, i inne obeymują nazwiska włościan iak są osadnicy obecni, zmiany te ile wiadomości gruntowe pozwalają, w uwagach tabelli powinności zamieszczone będą.

Do rubryki 14stój. Ponieważ znajdują się wsie, które dziesięcinę nie kościołowi, lecz do dominium oddają, takową więc tam, gdzie znalezioną zostanie, Kommissarz powinien dokładnie wy badać, z lustracyami dawnemi sprawdzić, i czy jest dawana w zbożu, lub pieniądzech w rubrykę tę zaciągnąć, objaśniając stan téj powinności w protokóle badawczym pod artykułem siedmnastym.

Do rubryki 15^{stey}. W rubrykę tę zaciągac się będą ogólne każdego włościanina prestacye na pieniądze zamienione, wyjąwszy jednak te, które przed linią stoja, i które w właściwéy rubryce zostawione i podsumowane bydź powinny.

Do rubryki 16^{stey}, dziesięciny duchowieństwu dawane, nim Kommissarz lustrujący do téy rubryki zaciągnie, badać naprzód powinien, czyli podług erekeyi i wizyt kościoła parafialnego dziesięcina rzeczona daie się z całej przestrzeni gruntu lub tylko z części iakiéy, czyli do takowéy pociągnięte są karczunki i kąty po lasach; następnie: czy takowa iest w naturze zbożu lub pieniądzech; czyli tam podług postanowień Najjaśniejszego Pana z dnia $\frac{6}{18}$ Marca i $\frac{13}{23}$ Czerwca roku 1817, niemniéy ^{27. Grudnia 1821.} _{8. Stycznia 1822.} roku; nie nastąpiła iuż zamiana takowéy na pieniądze lub zboże, czy zamiana ta miała miejsce podług przepisów dawnych z wiadomością i zezwoleniem stron, lub téż podług Instrukcyi dla Kommissarzy robiących układy o zamiany dziesięciny przez Xięcia Namiestnika Królewskiego pod dniem 9tym Lipca 1822 ro-

ku, Numero 3,796 zatwierdzoney, i czy iest iuż zatwierdzoną. — Cafe to objaśnienie zamieszczając Kommissarz w artykule 19. protokółu badawczego i dla porównania nadmienając, iaką dziesięcinę włościanie dawniéy opłacali, w rubrykę szesnastą zapisze tylko, co ogółem włościanie dziesięciny kościołowi oddaia, lub gdzie tego zrobić nie będzie można, wzmiankę właściwą, iaką dziesięcina iest dawana w rubrykę tę zamieścić.

Do rubryki 17^{stey}: ciężary grantowe, iako to: podymne zwyczajne, podymne podwyższone, kontyngens liwerunkowy, szarwarcki drożne podług postanowienia Najjaśniejszego Pana z dnia $\frac{17}{27}$ Sierpnia 1820, i składki ogniowe mają bydź naprzód badane, iaką ich iest ogólna summa podług kwitów kassowych; następnie: o ile do nich poszczególnie włościanie przykładają się podług rozkładu pomiędzy niemi zrobionego; czyli płacą takóż za osady puste, dymy nie istniejące i ile; czyli do tego Starosta lub dzierżawca przykładal się w jakiéy ilości; ile z tych ciężarów wypada na probostwo, osady uprzy-

wilejowane i inne żadnych prestacyi nie odbywające; zgoła artykuł zosty protokołu badawczego obeymować powinien wszelkie wiadomości do téy rubryki potrzebne, które w właściwém miejscu protokołu badawczego zamieszczone będą, w rubrykach zaś zapisze się tylko: ile każdy włościanin z każdego rodzaju podatku na swoją część opłaca.

Do rubryki 18stéy: dla zebrania wszelkich dokumentów, iakie *respective* włościom lub szczegółowym osobom w nich zamieszkałym służyć mogą, uformowany będzie podług załączonego Wzoru pod Literą C. Zbiór dokumentów oddzielny na każde dobra, wszelkie więc przywileie, zapisy, dekreta Referendarskie, erekcyje i wizyty kościołów, wyciągi z dawnych lustracyi i inne podobne, na których się obowiązki i beneficya *respective* wsi opieraia, Kommissarz lustrujący w wierzytelnych kopiach do tegoż zamieści, w rubryce zaś 18téy, krótką o tém wiadomość zapisze, i na której karcie przywilej taki w zbiorze rzeczonym mieści się, przy właściwéy wsi wyrazi. Niemniéy w teyże rubryce w oddziale 3cim nie przepomni zamie-

ścić terminów, w których włościanie każdy rodzaj czynszu i dokąd opłacaia, w ratach lub razem, niemniéy kiedy oddaia osepę i daniny.

W uwagach zamieści Kommissarz lustrujący, to co już powyżéy wymienione było, niemniéy wszelkie wiadomości, iakie za potrzebne uzna, a które dla łatwiejszego zrozumienia stósunków prestand, mogą być potrzebne i coby w protokóle badawczym miejsca nie miało.

ARTYKUŁ 8.

Spisanie ogólnéy tabelli powinności.

Sporządziwszy podług powyższego przepisu, tabellę powinności z każdéy wsi poszczególnie, ułożona będzie z nich ogólna tabella powinności podług tego samego wzoru, iak jest szczegółowa, a w nią wpisane będą wsie wszystkie ekonomia składające, podług alfabetu, z ogólną summą prestacyi, tak ażeby za jednym rzutem oka widzieć można było ogólną statystykę, ogólne prestacye i ogólne podatki ekonomii zlustrowanéy.

ARTYKUŁ 9.

Porównanie prestacyi.

Ponieważ we wszystkich prawie dobrach Rządowych znajdują się dawne lustracye, na których dochody Skarbu i powinności włościan są ugruntowane, Kommissarz przeto lustrujący po spisaniu obecnego stanu prestacyi wsi każdej, na ostatniéj stronie właściwéj tabelli, zrobi porównanie dochodów wsi lustrowaney, podług dawnéj ostatniéj lustracyi i etatu, gdzie takowy istnieje, z dochodem iaki przez nowe zlustrowanie wykazał; różnice zaś, iakieby się z tego porównania okazały, wyjaśni i powody w krótkości wymieni. — Na ogólnéj tabelli powinności, ma być również zrobione ogólne porównanie.

ARTYKUŁ 10.

Ceny do oszacowania danin i osepów.

Ceny do oszacowania danin i osepów, są następujące:

Korzec Warszawski Pszenicy,

na starą miarę Złot: 11. gr: —

na nową miarę Złot: 11. gr: 20

Korzec Żyta na starą miarę Złot: 8. gr: 24

na nową miarę Złot: 9. gr: 10

Korzec Jęcz-

mienia na starą miarę Złot: 6. gr: 18

na nową miarę Złot: 7. gr: —

Korzec Owsa na starą miarę Złot: 4. gr: 12

na nową miarę Złot: 4. gr: 20

1. Kura albo 1. mendel iay . . po gr: 12

1. Kapłon albo 1. Kaczka . . po gr: 18

1. Gęś po gr: 24

1. Jendyk . . . po Złot: 1. i po gr: 6

1. Motek przędzy złożony z 20stu pasm, a pasma z 20stu nici, liczyć się będzie po gr: Polskich 3, jeżeli przędza jest ze lnu czystego, w połowie zaś téj ceny, jeżeli jest z pakul. To samo stanowi się względem przędzy konopi. Gdzie w daninach dała rzepak, ten się liczyć będzie podług cen dla pszenicy ustanowionych; groch podług cen żyta; tatarka lub proso podług cen jęczmienia. — Co do danin innych, iako to: grzybów, orzechów, żołądź, chmielu, mianny, płótna i t. p. tych ceny ustanowione będą podług zwyczajui miejscowego; co jednak Kommissarz lustrujący w protokóle badawczym objaśni i do-

kładnie nie tylko rodzaj tych danin, ale i ceny ich w okolicy praktykowane i zeznaniami włościan i dzierżawcy poparte wyłuszczy. Przy tych nawet daninach, które powyżey ustanowione mają ceny, należy niemniéy miejscowe ich ceny wybadać i zanotować, a to żeby przy rewizyi wiedzieć można, czyli ceny normalne nie są za uciążliwe lub za niskie w jakiey okolicy.

ARTYKUŁ II.

Ceny do otaxowania robocizny.

Ceny do otaxowania robocizny przez lustracye wykazané, będą następujące. dzień sprzężayny, iak gdzie iest podług zwyczajui odbywany, groszy 24ry, dzień pieszy groszy dwanaście.

Tam zaś, gdzie bez wyrażenia dni zwyczajem iest miejscowym odbywać dzień za dzień, to iest: dzień pieszy za sprzężayny, a sprzężayny za pieszy, iak gdzie robota tego wymaga, Kommissarz lustruiący połowę tego rodzaju robocizny, przyimie do rubryki dni sprzężaynych, a drugą połowę do pieszych, obliczywszy ie podług cen właściwych.

Dni zaś do żniwa czyli tuki, i podobnież do siana, skoro odbywane są bez sprzężaiu, liczyć się będą za dni ręczne; gdzie zaś iest zwyczaj, iż do podobnych robót włościanie wychodzą za piwo lub wódkę, na tenczas iestli podobna robocizna iest potrzebną do gospodarstwa, Kommissarz lustruiący, takową obrachuię podług cen normalnych, potrąci od summy z tego wykazanéy, wartość dawanych włościanom piwa i wódki, i ogólną ztąd wynikłą summę, z wyrażeniem tytułu i ilości dni w właściwéy tabelli prestacyinéy na końcu zapisze; dni podrózne badane nayprzód bydź powinny, czy się odbywaią za robocizną zwyczajną ciągłą, lub téż czyli ilość dni takich podrózných iest odrębnie od innéy ustanowioną; daléy, gdzie takowe podróże i w jakiey odległości są odbywane. W otaxowaniu zaś podróży takich, pierwsze, to iest: odbywane za zwyczajną robocizną, umieszczone będą w rubryce zwyczajnéy dni ciągłych, i podług ceny normalnéy obrachowane; drugie zaś zapisane w rubryce fur do podróży, liczyć się będą z sprzężaiem zwyczajnym, na mil trzy dzień ieden sprzężayny po groszy

24ry. Wszelkie daremszczyzny, próżnice, stróże (wyiąwszy policyjne), i innego nazwiska zaciągi podobne, o ile na lustracyi nie wspieraia się i rozporządzeniem Xięcia Namiestnika Królewskiego w dniu 5tym Marca roku 1817, do byłey Dyrekcyi dóbr Rządowych wydanem są zniesione, (co było, przez byłe Izby Administracyjne dóbr Korony, Skarbowi powróconych i Narodowych, wszystkim dzierżawcom do wiadomości podanem), ieżeliby ieszcze gdzie się znaleźć miały, do tabelli prestacyiney zaciągnięte nie będą, lecz Kommissarz lustruiący doniesie o tym natychmiast Kommissyi Woiewódzkiéy, w lustracyi zaś wspomni o nich tylko w właściwém miejscu.

ARTYKUŁ 12.

Zasady do obrachowania potrzebnéy robocizny.
(Wzór Litera D.)

Przy badaniu robocizny i ocenieniu takowéy, Kommissarz lustruiący nie spuści z uwagi, czyli robocizna rzeczona iest za szczupłą, dostateczną, lub zbytęczną do obrobienia gruntów folwarków, do których wsie odra-

biaia; niemniéy robi uwagi swoje, gdzie i w jaki sposób i z jakich powodów, iakiéy wsi ulgę w robociznie przynieśby wypadło. Zastanowi się również i z rozpoznania stosunków miejscowych z robi wnioski, co by się mogło przyłożyć do podniesienia stanu włościan; co iest na przeszkodzie dobremu ich bytowi lub zamożności; czy nie są uciążeni, lub czyli posiadaią zbyt szczupło gruntów, łąk, pastwisk i t. p., iakie im beneficya służą, a od których ich niesłusznie odsunięto; zgoda przy podobnych uwagach zaproiektuie zarazem środki, któreby dla włościan były z korzyścią, odpowiadały zasadom ekonomiki, były w stanie do wykonania, i mogły bydz przez Rząd przyjęte. — Zasady do wyrachowania robocizny potrzebnéy do obrobienia folwarków, znajduia się w załączeniu pod literą D., nie są one iednakże normą, której się ściśle Kommissarz lustruiący trzymać powinien, lecz są tylko skazówką, iak przy tém działaniu postępować wiien, stosuiąc się do zwyczaiu miejscowego, który iest różny i do rodzaju ziemi położenia gruntów zastosowany; tam więc tylko użyie norm przepisanych.

nych, gdzie mu ich wiadomości miejscowe nie dostarczą.

ARTYKUŁ 13.

Prestacye z Miast.

Gdzie Kommissarz lustrujący znajdzie, że do Ekonomij lub Starostwa należą także i prestacye z jakiego miasta, takowe również w taki sam sposób badać, opisać, w tabelkę powinności zaciągnąć winien, iak iest przy wsiach przepisany, wyiawszy iednak dochody nie stałe, które lubo protokółarnie dokładnie badane będą, do innego tytułu należą.

ARTYKUŁ 14.

Kanony od przywilegiatów.

Kanony, od posiadaczy uprzywileiowanych lub też wieczystych dzierżawców, należą także do dochodów stałych. — Gdzie posiadacze podobni mieszkają we wsi, zamieszczeni będą w tabelli prestacyi właściwéy, osobny zaś protokół spisie się względem takich, którzy mają posiadłości znaczne, osobno stoją na

etacie, i za osobnemi kwitami kanony swe opłacają.

ARTYKUŁ 15.

Przepisy względem osad pustych.

Ponieważ doświadczenie uczy, iż czy to z powodów klęsk wojennych, czy to z powodu upadku włościan i innych podobnych, znajdują się po różnych wsiach osady opustoszałe, a mianowicie: iedne, które iuż przez dawność do folwarków wcielone zostały; drugie: które iuż w części lub całości pozarastały krzakami; inne: które ieszcze mają grunta czyste, ale bez budowli; inne nakoniec: które grunta czyste i budowle mają, lecz są bez osadników; gdy nadto z doświadczenia pokazuje się, że z ról tak opustoszałych, włościanie w niektórych wsiach powybiali sobie części najlepsze, a własne swoje gorsze poopuszczali; ważną iest przeto rzeczą, aby Kommissarz lustrujący znalazłszy gdzie pustki podobne, zwrócił naprzód uwagę swoją na powody ich opustoszenia, i takowe dokładnie w swém miejscu objaśnił. — Następnie, ponieważ z pustek podobnych dochód Rzą-

dowi upada i ciężary ich spadając na innych pozostałych włościan, tychże zubożając, badać dokładnie wypada: czy kto z tych pustek użytkuje lub nie; czy użytkuje w części lub całości; czy grunta ich zostają w pierwotnym stanie lub też pozamieniane zostały; a jeżeli nikt z nich nie użytkuje lub tylko w części, i jakie tego powody być mogą. — Wprawdzie artykuł 5ty protokołu badawczego wskazuje Kommissarzowi iak przedmiot ten ma badać, roztropność iednak i dokładność, które pierwszą w téj mierze powinny być skazówką, wskażą mu drogę działania, gdzie iéy Instrukcyja przewidzieć nie mogła. — Gdy więc Kommissarz wybada, iaki stan iest tych pustek, czy ich kto używa, co z nich płaci, i jakie ciężary gruntowe ponosi, czy takowe mają budynki lub nie? pustki te, które już dawno wcielone zostały do folwarków, uważać będzie za grunta folwarczne, i podług zasad przepisanych dochód z nich wyciągnie; w tabelli iednak powinności, takową pod właściwym numerem roli zapisze, bez żadnych prestacyi, w uwagach zaś o takowych nadmieni. — Pustki takie, które zarosły w ca-

łości lub części, i użytkowane w żaden sposób być nie mogą, zamieszczone będą z prestacyami swemi przed linią, lecz postępowanie to Kommissarz usprawiedliwi przez dokładne opisanie ich stanu i powodów, dla czego ie za zupełnie nie użyteczne uznał. — Pustki takie, któreby z powodów ważnych obsadzone być nie mogły, w części zaś były użytkowane, a w części do użytku zupełnie nie były zdadne, iako to: że są zarosłe drzewem, zaniesione piaskami, i t. p. anszlagowane będą podług zasad folwarcznych, to iest: te tylko części, które mogą być użytkowane; a po potrąceniu z wykazanego dochodu podatków gruntowych przywiązanych do téj osady, pozostała kwota wmieści się do rubryki 15tęj tabelli powinności; zas co po odejęciu téj kwoty od ogólnéj summy prestacyi téj osady pozostaie, zamieści się przed linią aż do iéy osadzenia. — Pustki, które użyteczne i osadzone być mogą, przyjęte będą do tabelli powinności tak, iak gdyby osadzone były; Kommissarz iednak lustrujący wyjaśni: czy te osady mają budynki, lub nie; czy mają konkurentów, którzyby ie obsiedli,

i iakiéy żądaliby zapomogi; ile lat wolnych wypadłoby im udzielić, stosując się do przyjętego od dawna zwyczaju: iż za dom mieszkalny daie się półtora roku, za oborę pół roku, a za stodołę rok ieden wolny, ieżeli budowli zupełnie na gruncie braknie; iak daleko Dzierżawca z swéy strony do odbudowania przyłożyć się winien; czyli za wydaniem bezpłatnego drzewa na budynki nieistniejące, nie możnaby pustek tych osadzić; zgola przedmiot ten powinien być zgłębiony i dokładnie wyjaśniony, ażeby Rząd mógł wiedzieć, iakie w stosunku stanu tych pustek dalsze względem nich rozporządzenia zrobićby można. — Kommissarz również nie zapomni o podatkach, iakie do tych pustek są przywiązane, ażeby wiedzieć można, iaką w przypadku potrzeby i komu udzielić remissyą.

Tam gdzieby pokazało się, że włościanin, który swoją rolę opuścił, siedzi iednak w budynku do niéy należącym i używa ogrodu, a nawet i części roli, z powodu, że całej obrobić nie może, Kommissarz nie powinien

uważać takiego włościanina inaczej, iak w téy klassie, do której rola iego całkowita należy; w swoim zaś mieyscu o powodach iego zubożenia i środkach iego podźwignienia nadmieni. — Nie przepomni także opisać stanu włościan, którzy popuszczali zupełnie swe role, a we wsi się znajduią, wymieniając sposoby, któremiby do gospodarstwa przywrócenie bydź mogli.

ARTYKUŁ 16.

Spisanie ogólnego protokołu dochodów statych.

Dochody stałe, iako osobny stanowiące tytuł, powinny mieć także ogólny protokół objaśniający, w którym Kommissarz lustrujący wyjaśniwszy skład i stosunek tego dochodu, iak był przed lustracyą, wyjaśni również całe swe postępowanie przy lustracyi, i to szczegółowo, co do każdej wsi, a następnie rozwinie ogólny rezultat, porównawszy go z rezultatem ostatniéy lustracyi.

T Y T U Ł D R U G I

o Dochodach nie stałych.

A R T Y K U Ł 17.

Spisanie protokołu badawczego i sposób postępowania w tęg mierze.

W artykule 4tym niniejszég Instrukcyi wskazaném zostało, co się uważa za dochody nie stałe; Kommissarz przeto przystępując do lustracyi, winien się przekonać, czy w dobrach lustrować się mających, znajdują się przedmioty, których dochód do tego tytułu należy; jeśli zaś takowe znajdują się, spíše naprzód protokół badawczy co do każdego przedmiotu dochód ten stanowiącego. W tym zaś protokóle wyjaśni naprzód: na czém się ten dochód wspiera; iak o nim mówi lustracya dawniejsza; czy nie iest pobierany wbrew późniejszym ogólnym rozporządzeniom; w jaki sposób dotąd był pobierany i przez kogo; czy z tego iaka część odtrącała się i dla kogo; czy są co do tego przedmiotu iakie kontrakty lub nie; czy się znajdują iacy konkurenci, którzyby albo

przedmioty same, albo dochody z nich za-
dzierżawić chcieli, i za iaką summę; iakie
ciężary, lub iakie korzyści do tych docho-
dów są przywiązane, iak ich administracya
dla Skarbu naykorzystniég prowadzoną bydz-
by mogła; i to postępując w ten sposób przy
każdym rodzaju tego dochodu. — Jeżeli gdzie
dochód nie stały pochodzi z pływaków na
rzece stojących, uwagę naprzód zwróci Kom-
missarz, czyli takowe przez bicie palów na
brzegach nie przyczyniają się do psucia tych-
że przez nurtowanie wody, i czy ich z tego
względu oddalić z tamtąd nie wypada; nie-
mniég, czyli pływak podobny, iest miejsco-
wy lub tylko przenoszący się. — Jeżeli do-
chód podobny pochodzi z mostów lub gro-
bel, postanowienie Xięcia Namiestnika Kró-
lewskiego na Radzie Administracyinég w dniu
5tym Sierpnia roku 1817 zapadłe, a w Dzien-
niku Praw w Tomie trzecim na stronie 105
umieszczone, przepomniane bydz nie ma, a
mianowicie, czy do poboru opłat z tych mo-
stów lub grobel służy władzy Ekonomicznég
iakie nadanie lub prawa; czy takowe podług

wyż zacytowanego postanowienia składane były przed Kommissarzem Delegowanym lub nie, do kogo utrzymanie tych mostów i grobel należy, czy leżą na trakcie, i t. p. Gdyby zaś Kommissarz lustrujący znalazł, że znajdują się w tych dobrach mosty lub groble, do poboru opłat uprzywilejowane, a które z powodu zarzucenia dowodów, lub zaniedbania Dzierżawcy lub Starosty i innych podobnych przyczyn, na mocy dopiero wspomnionego postanowienia od poboru opłaty usunięte zostały, wszelkie szczegóły w téj mierze wyjaśni. — Przy badaniu dochodów z przewozów, badać również wypada, czy Rządowi wyłączne lub téż wspólne z kim innym na iednym lub obu brzegach rzeki w téj mierze służy prawo; ile wybudowanie, a ile utrzymanie promów kosztuje, na iak długo prom taki służyć może. — Zgoła badanie w każdym przedmiocie dochód nie stały stanowiącym, wyjaśnienie wszystkich stosunków, przejrzenie praw i lustracyi, wzięcie z takowych kopij do zbioru dokumentów, zebranie kontraktów, gdzie za

takowemi części tych dochodów są wydzierżawione, powinny ściśle przez Kommissarza lustrującego być dokonane.

ARTYKUŁ 18.

Sposób obrachowania na intratę dochodów nie stałych.

Po zebraniu objaśnień, dowodów i kontraktów, Kommissarz przystąpiwszy do wyciągnięcia intraty z tego tytułu, ustanowi ją przez frakcyą z summ kontraktowych z lat kilku lub téż z rejestrów kilkoletnich, ieśli się takowe znajdują. W przypadku zaś gdyby takowych nie było, iak tylko z roku iednego i to ostatniego, wypada w takim razie i tę summę, iaka się w nich znajduje do dochodów przyjąć; gdyby zaś, ani kontraktu, ani rejestrów nie było, w takim położeniu wypada badać te osoby, które o przedmiotach dochodu tego dokładną mogą mieć wiadomość, w protokóle zaś iaki w téj mierze spisany być winien; ma być wyjaśniono dokładnie: iak, kiedy i podług iakich zasad każdy z tych dochodów pobierany bywa; kto do opłat iest obowiązany, i na czym się

opłata zasadza; zgoda wszystko co do usprawiedliwienia tego tytułu dochodu i okoliczności miejscowych wiedzieć wypada; w szczególności nadmieniam się, iż przez badanie opłat: kopytkowego, łopatkowego, targowego, jarmarcznego, i t. p. które w ogóle rzadko jeszcze zdarzyć się mogą, iak niemniej przy poborze garńcowego, opłat od rzeźników, i t. p. po miasteczkach tylko mających miejsce, wypada zasięgnąć wiadomości od Burmistrzów i przekonać się o ilości kontrybuentów, podług powiększenia lub zmniejszenia się których, dochód również zmniejsza się lub powiększa. — Przy badaniu dochodów z pastwisk przypadkowo wydzierżawianych lub z gruntów odległych na zagony rozdawanych, w których to obu przypadkach dochód zawisł od mniejszój lub większój konkurencyi, Kommissarz lustrujący zważać powinien, iak to wydzierżawienie odbywa się, czyli rok rocznie, czy tylko czasami, czy całą przestrzenią, czy częstkami, czy za ustanowioną cenę na mórg lub przy pastwiskach na sztuki bydła, a przy gruntach na sноп trzeci, i czyli podług tych wybadanych szcze-

gów dochód podobny stanowi ciągle pewną i nie odmienną ilość, lub téż zmienia się podług okoliczności.

W przypadku bowiem gdyby podobny dochód z pastwisk lub gruntów trzciakowych wspierał się na lustracyach i stanowił wpływ stały, umieści się w dochodach stałych, gdyby był wydzierżawiony na pewną ilość lat za umówioną opłatę, należałby do dochodów dzierżawnych, a w ten czas tylko umieści się w dochodach nie stałych, skoro rok rocznie odmienia się i zawisł od wypadku czasu i konkurencyi. — Przy badaniu dochodu z młynów pływaków, wypada mieć uwagę: ile każdy z nich płaci brzegowego, i czy przytym ma obowiązek wolnego mielenia, w jakiej ilości, iakiego zboża i dla kogo, — Przy badaniu opłaty od barci lub pastwiska w lesie, należy mieć wzgląd, czy takowe nie należą do dochodów leśnych, a w takim przypadku, tylko dla wiadomości o nich wzmianka być powinna.

Przy badaniu opłaty brzegowego, należy śledzić w jakiej porze roku tamże statki stawaia, iaka od nich bywa opłata, ile ich mo-

opłata zasadza; zgoda wszystko co do usprawiedliwienia tego tytułu dochodu i okoliczności miejscowych wiedzieć wypada; w szczególności nadmieniam się, iż przez badanie opłat: kopytkowego, łopatkowego, targowego, jarmarcznego, i t. p. które w ogóle rzadko jeszcze zdarzyć się mogą, iak niemniej przy poborze garncowego, opłat od rzeźników, i t. p. po miasteczkach tylko mających miejsce, wypada zasięgnąć wiadomości od Burmistrzów i przekonać się o ilości kontrybuentów, podług powiększenia lub zmniejszenia się których, dochód również zmniejsza się lub powiększa. — Przy badaniu dochodów z pastwisk przypadkowo wydzierżawianych lub z gruntów odległych na zagony rozdawanych, w których to obu przypadkach dochód zawisł od mniejszemu lub większemu konkurencyi, Kommissarz lustrujący zważać powinien, iak to wydzierżawienie odbywa się, czyli rok rocznie, czy tylko czasami, czy całą przestrzenią, czy częstkami, czy za ustanowioną cenę na mórg lub przy pastwiskach na sztuki bydła, a przy gruntach na snop trzezi, i czyli podług tych wybadanych szcze-

gółów dochód podobny stanowi ciągle pewną i nie odmienną ilość, lub téż zmienia się podług okoliczności.

W przypadku bowiem gdyby podobny dochód z pastwisk lub gruntów trzciakowych wspierał się na lustracyach i stanowił wpływ stały, umieścił się w dochodach stałych, gdyby był wydzierżawiony na pewną ilość lat za umówioną opłatę, należałby do dochodów dzierżawnych, a w ten czas tylko umieścił się w dochodach nie stałych, skoro rok rocznie odmienia się i zawisł od wypadku czasu i konkurencyi. — Przy badaniu dochodu z młynów, pływaków, wypada mieć uwagę: ile każdy z nich płaci brzegowego, i czy przytym ma obowiązek wolnego mielenia, w jakiej ilości, iakiego zboża i dla kogo, — Przy badaniu opłaty od barci lub pastwiska w lesie, należy mieć wzgląd, czy takowe nie należą do dochodów leśnych, a w takim przypadku, tylko dla wiadomości o nich wzmianka być powinna.

Przy badaniu opłaty brzegowego, należy śledzić w jakiej porze roku tamże statki stawały, iaka od nich bywa opłata; ile ich mo-

że bydź przez rok i t. d. — Ogólnie nadmieniam się, iż punkta badania i dochodzenia tego rodzaju dochodu, ponieważ z stosunkami miejscowymi są w ścisłym związku, i podług tych odinieniając się, Instrukcją przewidziane i objęte bydź nie mogą, przezorności przeto Kommissarza lustrującego zostawiona jest trafność w śledzeniu i dokładność w ustanowieniu dochodu; lecz tym większym jest jego obowiązkiem, aby rzecz całą iak najdokładniéj objaśnił, żadnych wątpliwości nie zostawił, i iasno swoje działanie usprawiedliwił, mając na uwadze co iuż wyżéj jest powiedzianém, że stanowienie tego dochodu z badania jest iuż ostatnim środkiem, którego się w ten czas tylko używa, ieżeli ani kontraktów, ani reiestrów, ani żadnych innych podobnych dowodów na gruncie nie ma; ieśli zaś znajdują się podobne dowody, badanie powinno przytém mieć miejsce, lecz tylko dla przekonania się o ich rzetelności.

Od wynalezionej istotnej dochodu dla pokrycia niedoboru i pewności wpływu potrąci Kommissarz $\frac{1}{5}$ aż do $\frac{1}{4}$ podług uznania i kwotę tę przed linią umieści.

Kontrakty, reiestra i inne dowody popierające ten dochód, mają bydź w kopii wiarytelnéj do lustracyi dołączone. — Działanie zaś swoje Kommissarz usprawiedliwi protokółem głównym, który się na początku tego tytułu mieści.

T Y T U Ł T R Z E C I o Dochodach dzierżawnych.

A R T Y K U Ł 19.

Z czego się te dochody składają.

Dochody dzierżawne, iak iuż w Artykule 4tym powiedziano, składają się z dochodów z folwarków, z propinacyi, młynów, rybołóstwa, z cegielń, wapiarń i t. p. Postępowanie przeto Kommissarza przy lustrowaniu tych dochodów będzie następujące:

A R T Y K U Ł 20.

Folwarki.

Spisanie protokołu badawczego o Folwarkach.

(Wzór Lit. E.)

Przystępując do lustracyi folwarku, poznać naprzód wypada stan jego; podług prze-

to załączonego wzoru pod literą E. Kommissarz lustrujący spisie protokół badawczy *respective* folwarku; zażąda od dzierżawcy, ekonoma, lub ktokolwiek bądź folwarkiem tym rządzi, wszelkich reiestrów gospodarczych, wysiewu, zbioru, omłotu i wydatku, o rzetelności takowych przekona się; niemniéy, że są rzetelnie pisane, dzierżawcę lub posiadacza ówczesnego do podpisania ich i do zadeklarowania się, że ie przysięgą na każde zażądanie stwierdzi, zawezwie.

ARTYKUŁ 21.

Cecha rzetelności reiestrów złożonych.

Ażeby umyślnie ułożone reiestra, bądź w zamiarze wykazania większego lub mniejszego dochodu z folwarku, przez podstęp nasunięte nie były, uważać potrzeba, aby reiestra te nie miały postaci świeżo przepisanych, rubryk wysiewu lub wymłotu skrobanych, kart wydzieranych i innych z innego gatunku papierów wszywanych, takie bowiem przypadki reiestrom cechy rzetelności nie dają, a mianowicie niejedność charakteru i atramentu; wyraźną ich nierzetelność dowodzi, doświad-

czenie bowiem uczy, że pismo chociaż iednéy ręki nie ciągle, lecz w różnych czasach pisane nie ma postaci iednakiéy, a bardziéy reiestra, które przez roczny przeciąg czasu prowadzone, nie iednym zawsze piórem i atramentem pisane bywają.

ARTYKUŁ 22.

Sprawdzenie reiestrów przez detaxacye gruntów.

W każdym przypadku, a tém bardziéy spostrzegłszy cechę nierzetelności reiestrów, wypada takowe sprawdzić przez badanie pod zastrzeżeniem przysięgi ekonoma, pisarza, karbowego, sołtysa, włościan i ktokolwiek bądź o tém wiedzieć może, iakie, w którym polu i przestrzeni wysiewy i zbiory są zwyczajne, a iaki z nich omłot iest praktykowany. Mimo tego iednak winien iest ieszcze Kommissarz zlustrować wszelkie role i użyć do pomocy dwóch naystarszych, i nayświadomszych stósunków miejscowych, gospodarzy i sołtysa.

Zlustrowanie zaś to ma naprzód na celu: ażeby Kommissarz przekonał się naocznie, czy-

li każda część gruntu odpowiada własnością swoją temu ziarnu, które na nim sieją; czy siew nie właściwego ziarna nie ma gdzie miejsca, iako skutek złego gospodarstwa dzierżawcy, lub też czy go nie siał iedynie w celu doświadczenia, lub też przez brak właściwej wiadomości rolnictwa; nadto aby przekonał się, czyli plon podany reiestrami odpowiada własności ziemi, a jeżeli jest za wysoki, czy niepochodzi z forsowania gruntu mocnymi nawozami, lub też ze sztucznej uprawy, ieśli zaś jest za niski, czy niepochodzi z zaniedbania, z wyiałowienia ról, z nieutrzymywania w dobrym porządku rowów, z opóźnionych zasiewów i t. p. dalej aby się przekonał, czyli do podanych wysiewów nie należą wysiewy na częściach obcych do folwarku nie należących, na nowinach takich, które po kilkoletnim ciągłym używaniu, następnie lat kilka ugorować będą musiały, lub też wcale się nie zdadzą do rolnictwa, chyba na bór; na pustych rolach włościańskich, które w osobnej kategorii umieszczone, dwa razy byłyby rachowane; czy nieopuszczony jest siew z gruntów takich, które dzierżawca

dla odległości, z braku sprzężaiów roboczych, lub innych podobnych powodów sam nie obsiewa, lecz obcym wydzierżawia, lub też czy do plonu nie liczone jest zboże z dziesięcin włościańskich pochodzące, z innego bliskiego folwarku przewożone, i tym podobne inne szczegóły, które mają wpływ na podniesienie się lub zniżenie dochodu i z czego by albo przeciążenie dzierżawcy, albo szkoda Skarbu wynikła. — Kommissarz także nie zapomni podane wysiewy przez dzierżawcę lub ekonoma, porównać z wysiewami lat dawniejszych w celu doyscia i objaśnienia, czém się takowe zmniejszyły lub powiększyły; w pierwszym przypadku, czy nie ubyła część iaka gruntu, w drugim zaś, czy nie powiększyła się przez krudunki.

Części gruntów, które oddane są na przysiewek włościanom lub czeladzi miejscowej, ponieważ także liczyć się powinny do intraty folwarku, Kommissarz wybaczać powinien iaki ich jest wysiew, i do ogólnego reiestru wysiewów załączyć; a w takim tylko przypadku badanie takie byłoby mniej potrze-

bném, gdyby część iaka gruntów, była zawsze i ciągle włościanom miejscowym lub obcym za pewną umówioną summę wydzierżawianą, na ten czas bowiem summa tylko rzeczona dowodami wsparta, wzięta będzie do intraty.

ARTYKUŁ 23.

Wzór do postępowania przy tęg detaxacyi.

(Wzór Lit: F.)

Ponieważ sprawdzenie reiestrów iak chce mieć artykuł poprzedni, iest iedną z nayważniejszych czynności Kommissarza lustrującego, od dokładności więc takowég, od przetoznego i roztropnego działania, rzetelne wykazanie intraty zawisło. Wzór załączony pod Lit: F. wyjaśnia bliżég, iakie Kommissarz lustrujący zebrać powinien wiadomości, aby sprawdzenie reiestrów było dokładne; a w braku takowych, aby potrzebne materyały mieć można do właściwego i pewnego ocenienia gruntów.— Nadmieniam się zaś przytém co następuje: —

Do rubryki 1wszég. Ponieważ doświadczenie uczy, że prawie wszędzie podług dawne-

go zwyczaju, pola a nawet i części takowych miewają właściwe sobie nazwiska czyli nomenklatury, co nawet do porządnego prowadzenia reiestrów iest potrzebném, każdą więc z takowych części Kommissarz przejrzawszy w rubryce tég zapisze, a przez to nie tylko sam siebie skontroluje, że wszystkie obejrzał i ocenił, ale nadto w przypadku reklamacyi lub rewizyi, z każdég pozycyi usprawiedliwić się będzie w stanie.

Do rubryki 2gég. Rozległość gruntów iegli iest pomiar, podług takowego w właściwém miejscu zapisać się powinna, licząc takową na miarę nową Polską; w przypadku zaś, gdzie pomiar zrobiony iest na miarę Magdeburgską, Litewską, Wiedeńską, lub liczył się na łany Frankońskie, Niemieckie, kmiece, i t. p. zredukowany bydź powinien podług porównania miar i wag przez Professora Collberg wydanego na miarę Polską nową. Oryginał lub kopia reiestru pomiarowego, powinna się do lustracyi załączyć.— Gdzie nie ma ani tég nie było pomiaru, wypada miarę przestrzeni z wybadanego wysiewu podług artykułu

7go ustawić; lecz w takim przypadku i wynaleziona przestrzeń i wybadane wysiewy w właściwych rubrykach zamieścić się mają.

Do rubryki 3ciéy. Ponieważ często bardzo zmieniają się pola, a nawet całe przestrzenie folwarku, bądź przez nowe krudunki w lasach, przez wcielenie osad pustych, i przez spory graniczne, bądź przez zamiany, i t. p. — Przekonać się przeto należy, czy od ostatniéy lustracyi iakie odmiany w gruntach folwarcznych zaszły, lub też jeśli był pomiar, od daty uskutecznienia takowego, czy przestrzeń tę samą postać zachowała. W rubryce więc niniejszéy Kommissarz znalezione odmiany wyjaśni, niemniéy wymieni, iaką różnicę zmiana ta przyniosła, postępując co do wymiaru lub wysiewu w sposób przy rubryce drugiéy przepisany. — Wyjaśnienia te potrzebne są do usprawiedliwienia powiększonego lub zmniejszonego wysiewu w miarę dawniéy praktykowanych wysiewów.

Do rubryki 4ciéy. Rubryka ta wyjaśniać powinna stan obecny przestrzeni i wysiewu

folwarków; zapełnienie ich więc nastąpić powinno po dokładém przekonaniu się o istotnym stanie obydwóch. — Gdzie pomiaru nie było, Kommissarz w celu wynalezienia przestrzeni, postąpi iak powiedziano przy rubryce drugiéy.

Do rubryki 5ciéy. W rubryce téy wyjaśnione być powinny własności przestrzeni każdej ziemi, a mianowicie: czy się składają z ziemi czarnéy, prochnicy, lub cepuchu; z gliny czerwónéy, siwéy i t. p.; z piasku szczerkowatego, żółtego, białego, lub czy te części mieszaia się między sobą; czy grunt jest niski lub górzysty, sapowaty, zimny lub opoczysty; czy powietrze ma iaki wpływ na niego; czy deszcze nie spłókuia pognoiów, a nawet i ziarna; czy grunta nie są rdzawe, nie zarażaią plonów, czy nie są rudowate, torfowe, wapienne, marglowe, glinkowate; czy nie są zdalniejsze na łaki niż na grunta, lub czy niewłaściwie zrobione są z pastwisk, z łąk, z nowin, i zapuszczone być muszą; czy nie potrzebuia osuszenia, wykopania, lub odnowienia rowów; czy nie są wyiałowiałe przez

niedbalstwo Dzierżawcy, czy nie są za odległe i do uprawy trudne; iak często ugorują i z iakich powodów. — Zgoła rubryka ta obeymować powinna wszelkie wiadomości, które dokładny obraz o istotnym stanie gruntów i ich własności dać mogą. — Wiadomość potrzebna do osądzenia rodzaju ziemi, znajduje się poniżej pod artykułem dwudziestym piątym.

Do rubryki 6^{stej}. Wiadomość o stanie uprawy tych gruntów czerpaną być powinna z badania Ekónoma, Karbowego, Włódarza, włóścian miejscowych i wszystkich innych, którzy o tém wiadomość mieć mogą; potrzebną jest zaś dla tego, czyli nieplon pochodzi z winy uprawy lub z własności gruntu.

Do rubryki 7^{mej}. Badanie o sposobie mierżwienia gruntów ma ten sam cel i w taki sposób uskutecznione być winno, iak przy rubryce powyższej jest wymienioném. Nadmieniam się jeszcze, że ponieważ rubryki od 5. 6. i 7, ściśle między sobą mają zwią-

zek, Kommissarz w nich więc unikać powinien powtarzania.

Do rubryki 8^{mej}. Złożone rejestra, ponieważ wykazywać powinny wszelkie rodzaje zboża, iakie się w miejscu wysiewają, Kommissarz je więc najmnięj z trzech lat w zupełności zebrawszy, a z badaniem miejscowém i z lustracją na gruncie zkonfrontowawszy, zapisze przy każdej przestrzeni w rubryce piérwszój wymienionój, w którym roku iakiem zbożem była obsiewana.

Do rubryki 9^{tej}. Podług rubryki 5. 6. i 7, Kommissarz wybadawszy stan własności ziemi, niemnięj uprawę ięj i rodzaj zboża iaki przyimuie, łatwo osądzić może: czyli grunt który opisuie, jest prawdziwie pszen-ny lub tylko żytni, niemnięj czy będąc żytnym jest dobrym, średnim, lub lichym; czy obsiewa się tylko co trzy, lub sześć lat; oprócz tego jednak badanie na gruncie, plon ziarna i opinia znawców, którzy zasięgnąć powinien, nauczy go iaką przestrzeń, w jakim rodzaju czyli klassie gruntów umieścić; nareszcie ar-

tykuł 25. objaśni go iak po gospodarsku grunt iaki ocenić się może.

Do rubryki 10^{tej}. Ponieważ wysiew czyli ilość iakiego ziarna na morg gospodarski wysiać się mającego, zawisła od gruntu, a często nawet od zrzeczności siewczych, od doświadczenia miejscowego, a nawet i uprzedzenia Dzierżawcy lub Ekonoma, dla wiadomości przeto, ile iakiego ziarna na iaki grunt i w jakim folwarku na morg gospodarski 200 prętów mający siew, i iak daleko ten wysiew zgadza się z normalnym wysiewem z klas wszystkich, przez przecięcie wziętym, rubrykę więc tę z dokładnością Kommissarz dopełnić nie omieszka.

Do rubryki 11^{tej}. Sposób uprawiania roli i zbierania plonów, ponieważ także stosuje się do miejscowości, rodzajów gruntu i zwyczaju, a przez to różny jest między sobą; Kommissarz przeto przy każdym folwarku przekona się, ile każde pole potrzebowało robotnika do orania, bronowania, do żniwa, etc; i rubrykę tę w właściwym porządku dopełni.

ARTYKUŁ 24.

Srodki wynalezienia przestrzeni gruntów, sposobem gospodarskim. — (Wzór Lit. G.)

Gdzie Kommissarz, ani pomiaru, ani rejestrow gospodarczych nie znajdzie, lub też znalezione pokażą się nie dokładne lub podeyrzane, w takim razie nie wypada, iak przez wynalezienie przestrzeni sposobem gospodarskim wysiew ustanowić. Srodkami do tego są: badanie ludzi miejscowych, iak już powyżej wymieniono, niemniéy ustanowienie wielkości każdej przestrzeni za pomocą pręta i przez rachowanie zagonów. — Co do pierwszego: ludzie badani zeznać powinni, wiele pługów i przez wiele dni do zaorania iakiego pola lub części takowego zwykle tam używają, i iaki wymiar każdy pług ma sobie na dzień ieden wyznaczony; iakie ziarno w którym miejscu zwykle się siewało, i iak wiele go tamże wysiewali. — Co do drugiego, załączony wzór pod Literą G. okaże, w jaki sposób przez wyrachowanie zagonów powierzchni przestrzeni doysć można, obydwa zaś te sposoby porównane z sobą, przy-

prowadzić mogą Kommissarza do rezultatu, ile można najwięcej zbliżonego.

ARTYKUŁ 25.

Ogólne opisanie klass gruntu.

Znaiomość dobroci ziemi i ocenienie takowey podług zasad ekonomicznych, jest iedną z najważniejszych wiadomości Kommissarza, którą tylko *praktyka* i gruntowne badanie rzeczy nadać mogą; Instrukcyja przeto podać mu tylko może środki ułatwiające w téj mierze, lecz wiadomości jego własne, i badanie ludzi, z gruntami, z ich rodzajnością, ich własnościami oswoionych, wskażą mu prawdziwą drogę do ocenienia takowey. — Ziemia podług doświadczeń ekonomicznych składa się: z glin, ziemi czarney, z piasku i ziemi wapienney; każda sama przez się nigdzie się prawie nie znajdzie, i mieszanina ich właśnie, mniej lub więcej usposobiona do wegetacyi, stanowi iey dobroć i klasę.

Obowiązkiem jest przeto Kommissarza, gruntownie zastanowić się: iakie są panujące części takowych w gruncie, który ma oce-

nić. Gлина bowiem lubo daie rodzajność, sama iednak przez się, albo w panującej zbyt nie ilości będąca, rodzajność tę tamuje, bo w czasie suszy spieka się, a w czasie kilkadniowego deszczu zbyt nie rozrzedza się, nadewszystko zaś uprawa iey trudna, a czasem nie podobna; za ziemię czarną roślinną, nie powinien być brany ćpuch i ziemia torfowata, które zwykle są zimne, sapowate, koloru brudnego, zapelnione korzonkami roślinnymi, spiekają się w gorąco, i zbytnią wilgoć przyjmują; gdy ziemia roślinna (humus) jest zwykle czarna, i lubo łatwo przyjmuie wilgoć, nie zamienia się w błoto, lecz jest pulchna, łatwa do uprawy, nie spieka się nigdy i ma w sobie kleykość, która iey daie spóynność właściwą i rodzajność najlepszą, — Pomiędzy piaskami rozróżnić potrzeba biały, szary i popielaty, od żółtego i czerwonego, które prawie są nie urodzayne; piasek który stanowi ziemię szczerkowatą pod żyto zdatną, i t. p. — Wapienne zaś ziemie białawe i popielato-żółte z powodu swéy kamienistej twardości, nieprzypuszczania wilgoci i ostrości w niéy panującej, nie są zdadne do ro-

dzayności, lecz pomieszane z innemi ziemiami, iako to: z ziemią torfowatą, mogą stać się użytecznemi.

Te tedy rodzaje ziem i ich mieszaniny mając na uwadze, nieopuszczając iednak zdania i opinij miejscowych włościan, ekonomów, a nawet mając wzgląd na gospodarstwo ościenne, na podobnymże gruncie prowadzone, Kommissarz łatwo osądzić może: czyli grunt który szacuje, iest prawdziwy pszenny, lub żytny i iakiego rodzaju. — Pszenny prawdziwy powinien mieć te znaki, iż się na nim zwykle tylko pszenica i jęczmień sieie, iż składając się albo z gliny czarney, lub ziemi roślinney (humus), lub téż z mieszaniny tych obudwóch, lub nareszcie z przymieszania piasku, w małej ilości, i t. p. utrzymuje długo pognoje, i obfite wydaie plony. Mogą bydz iednakże i między pszennemi gruntami iedne rodzajnieysze iak drugie, niemniéy iedne łatwieysze do uprawy, a drugie trudnieysze; rozróżnić zaś od nich wypada grunta, na których lubo się pszenica siewa czasami, w kolei takóż siewa się na nich i żyto, a nawet z jarzyn, jęczmień, owies, groch, takie

bowiem grunta już częściéy mierzwy potrzebujące, uważać się mogą iako grunta żytnie dobrego gatunku. Średnie żytnie grunta nie obsiewają się nigdy pszenicą, lecz tylko żytem, czasami jęczmieniem, grochem, zwykle zaś owsem; liche zaś przyjmują tylko żyto, owies i tatarkę, i obeymują w sobie wszelkie sapy, grunta torfowate, cepuchowate, piaszyste, i t. p. Grunta nareszcie takie, które dla swéy czczości, nie mogą bydz obsiewane, iak co lat trzy lub sześć, albo téż dla zbytney odległości i niepodobieństwa mierzwienia i uprawy właściwéy, podobnież tylko co lat trzy używane bywają, uważane będą za grunta trzech lub sześćioletnie, odłączyć od nich iednak wypada grunta zupełnie do uprawy niezdadne i wydmuchy.

ARTYKUŁ 26.

Przepisy względem wysiewu. — (Wzór Lit. H.)

Wysiew, skoro wiadoma iest powierzchnia i klasa gruntu, do takowych zastosowany bydz powinien, gdy zaś pomiaru nie ma, a reiestra i podania za rzetelne są uznane, takowe za skazówkę do wyrachowania dochodu.

du służyć powinny, wyłączając jednakże zasiewy w ugorze, które do ogółu wysiewów należeć nie powinny tylko w ten czas, gdyby trawy dla paszy bydła i warzywa zwykle w ugorach zasiewane, w polu jarzynnym zasiane były. — Załączony wzór pod literą H. wyciągu intraty z gruntów folwarcznych, wskazuje normę, jak wysiew do wymierzonej przestrzeni zastosować; czyli jednak takowy zgadza się z zasiewami praktykowanymi na gruncie do *respective* własności ziemi i pognoiów, Kommissarz wybada i swoją opinią w téj mierze poda. — Nadmienię tu jeszcze wypada, że ponieważ do wyciągu intraty przysięgają się tylko w jarzynie: jęczmienia i owies, inne przeto ziarna siewane na folwarkach, redukowane będą na pomienione dwa gatunki zboża, biorąc jeden korzec wysiewu jęczmienia, pół korca wysiewu lnu i konopi, albo trzy garńce prosa lub rzepaku; zaś na jeden korzec wysiewu owsa, pół korca wysiewu tatarki; co do grochu, ten się równa z jęczmieniem.

ARTYKUŁ 27.

Przepisy względem plonu.

Co się tyczy plonu, ten albo powinien także być badany z rejestrów, nie powinien jednakże bez ważnych i mocnych powodów, wyżey być brany nad ziarn sześć, ani też niżey nad trzy ziarna; ziemia bowiem, która by mniej wydawała, albo też za pomocą właściwych środków, poprawiona być nie mogła, nie odpowie nakładowi, albo też za grunt trzech lub sześćo-letni żytni uważaną być powinna.

ARTYKUŁ 28.

Ziarno na utrzymywanie gospodarstwa.

Ponieważ robocizna, podług artykułów w tytule pierwszym umieszczonych podciągana być ma do intraty, ziarno przeto potrzebne na utrzymanie gospodarstwa potrąćcane będzie w następujący sposób, to jest: po odtrąceniu jednego ziarna na odsiew, potrąci się połowa z pozostałego ziarna na gospodarstwo, jeśli plon nie przenosi ziarn pięciu, jeśli zaś ilość tę przenosi, na ten czas tylko dwa ziarna porachowane będą na utrzy-

manie gospodarstwa, a reszta policzy się na dochód podług cen właściwych. — Jeśli jednak Kommissarz uważać będzie, że potrącanie ziarno na gospodarstwo nie jest dostateczne na ten przedmiot, a mianowicie gdzie szczupłość robocizny miejscowej, wymaga znacznych kosztów na utrzymanie czeladzi, wnioski swoje w téj mierze na zasadach ekonomicznych oparte i gruntownie udowodnione w właściwem miejscu zrobić może, a nawet z obowiązku uczynić to powinien.

ARTYKUŁ 29.

Opisanie Łąk. — (Wzór Lit: J.)

Przy dochodzeniu intraty z łąk, wypada naprzód z największą troskliwością śledzić, jaki jest rzeczywisty zbiór siana z łąk folwarcznych. Przy złożonych w téj mierze rejestrach, wypada tę samą zachować ostrożność, iaka jest przepisana w artykułach: 21, 22 i 23, do czego posłuży załączony pod literą J. wzór do opisanie łąk w skutek badania i lustracyi na gruncie. Nie spuści jednak Kommissarz z uwagi: czyli w rejestrze zbioru siana nie mieści się czasem nabyte z za-

dzierżawionych obcych łąk pochodzące, lub z innego folwarku przywiezione siano; lub też przeciwnie, czy iakie części łąk nie są wydzierżawione obcym, przez co siano z nich zbierane nie mieści się w rejestrach; lub też przy zbyt małym zbiorze siana, czy łąki nie bywały wypasane, czy nie są zalewane i t. p. Także Kommissarz wysledzić powinien: ile razy łąki iakie koszone bywają, iak obfity bywa potraw, iakim zaprzęgiem zwożone bywa siano: dworskim lub włościańskim; na iakie fury: cztero konne, paro konne, lub jedno konne; wiele każda z takich fur obemywuje w sobie cetnarów siana, i t. p. — Objasnienia potrzebne do rubryk wyżej wymienionego wzoru, są co do rubryk 1, 2, 3, 4, te same prawie, iakie w artykule 23. do tychże samych numerów są wymienione, celem ich bowiem jest, aby Kommissarz wypisał nomenklatury łąk, podał ich obszerność, jeśli były mierzone, lub w przypadku przeciwnym, ustanowił takową podług dokładnie wybadanej ilości fur siana w myśl artykułu 7go niniejszój Instrukcyi; aby wybadał, czyli od ostatniej lustracyi, lub od da-

ty pomiaru łąk przez nowe karczunki lub zamiany nie przybyło takowych; iak wiele ich przybyć mogło, i iaki jest prawdziwy obecny stan tych łąk podług pomiaru lub zbioru siana. — Co do rubryki piątej, Kommissarz w niej wyjaśnić powinien położenie i rodzaj łąk, gatunek siana i obfitość takowego; powody nieurodzajności traw i środków zaradzenia temu; wytknąć melioracye potrzebne, zaniedbanie, złe gospodarstwo dzierżawcy, jeśli się przez zapuszczenie rowów, lub inne podobne przyczyny do tego przyłożył; zgola opisać powinien dokładnie stan łąk, i wszelkie wiadomości do dokładnego ich ocenienia zebrać. — Co do rubryki 6stej objaśnienia i powody takowych w artykule 23. do rubryki 1stej zapisane, i tu służyć mogą. — Co do rubryki 7mej, artykuł następny trzydziesty, za skazówkę ięć zapelnienia posłuży; w uwagach zaś rubryki 8mej, Kommissarz swoje wnioski i opinię, gdzie znajdzie tego potrzebę, zapisze.

ARTYKUŁ 30.

Ogólne spisanie klass łąk.

Dobroć i obfitość łąk zawisła od własności położenia ziemi, i dla tego téż normalnego przepisu klass, do iakich należeć mogą, trudno jest podać, i naylepię o nich Kommissarz podług miejscowego badania świadectwa włościan, oraz naocznego przekonania się osądzić potrafi; ogólnie iednak nadmieniam się, iż dobroć łąk zawisła od ich obfitości, dobrego gatunku traw i ziół na nich rosnących; łąki więc takie, które leżą nad rzekami, od tychże w właściwych czasach skrapiane, wydaia siana bujne, gęste, z koniczyną, wyką, i innemi naypożywniejszemi trawami pomieszane, które są koszone dwa lub trzy razy, i wydaia ogółem z morga Chełmińskiego 300 prętów mającego i dotąd jeszcze w rolnictwie używanego 36. do 39. centnarów siana, liczyć się mogą za naylepsze czyli klasy piérwszý, tém bardzię, gdy rosną na gruncie tłustym, gliniastym z prochnicą pomieszanym; inne, które lubo równie dobrze położone, dobre wydaia trawy, w mnięszý iednak ilości iak piérwsze, mogą się li-

czyć tylko do klasy niższej czyli drugiej, takie zaś, które wydaia siano grubsze, mnię pożywne, które lubo dwa razy koszone, wydadzą z morga Chełmińskiego 14. do 21. centnarów, mieścić się tylko mogą w klasie trzeciej; do ostatniej zaś klasy należeć powinny łaki bagniste, w małej ilości i kwaśną trawę wydaiające, lub też łaki w położeniu górzystém na gruncie czczym i wypalaniu słońca podległe. — Nadmienię tu jeszcze wypadka, iż Kommissarz rozróżnić powinien łaki w dużych przestrzeniach osobno leżące, od łak rozrzuconych w pośród pól i ugorowaniu, z takowemi podległych, pierwsze bowiem iako rok rocznie koszone, odznaczane bydź powinny nazwiskiem łak oddzielnych, a drugie nazwiskiem łak polnych.

ARTYKUŁ 31.

Sposób obliczania łak na intratę.

Po wybadaniu, iaki jest rodzaj, iaka obfitość i iaki zbiór siana folwarku lustrowanego, Kommissarz podług uznania ich wartości oceni je iak następuje:

a) Jeśli jest pomiar, morg ieden nowy Polski 300 prętów obymuiący, od złotych 5. groszy 14. do złotych 13. gr: 5, a to w stosunku ich wyższej lub niższej klasy; przy łakach zaś polnych potrąci się $\frac{1}{3}$ część ich na ugor, i takowa liczyć się do intraty nie będzie.

b) Jeżeli zaś pomiaru nie ma, na ten czas cena zastosuje się do ilości wynalezionych fur, a mianowicie: fura cztero-konna chłopska, maiąca na sobie od 8 do 10 centnarów, liczyć się będzie od złotych 4. gr: 15, do złotych 6; fura paro-konna, maiąca na sobie cztery do sześciu centnarów od złotych 3. do złotych 4; gdzie zaś używane są tylko fury jednokonne, i takowe zabierają 4ry i więcej centnarów, cena użyje się ta sama, iak na fury paro-konne. — Przy tém ocenieniu siana, nie ma bydź żaden wzgląd miany na potrzeby utrzymania bydła roboczego i krów, na ten bowiem przedmiot potrącać już jest ziarno do utrzymania gospodarstwa potrzebne, i lepięj

jest gdzie Kommissarz z tego względu uzna potrzebę iakichś potrąceń, aby ni-
żéy brał do intraty użytek z bydła, a sia-
no podług właściwéy wartości i ilości
bez żadnego względu do dochodu zara-
chował.

ARTYKUŁ 32.

Ogrody warzywne i owocowe, chmielniki etc.

Ogrody warzywne iakiekolwiek są, i kto-
kolwiek ich używa, liczyć się będą na in-
tratę morg jeden nowo Polski 300. prętów
mający, po złotych 13ście groszy 4ry, podo-
bnież liczyć się będą chmielniki i ogrody za-
plantowane tytuniem. — Gdzie zaś są ogrody
owocowe, te podług dobroci owoców, poło-
żenia ich mniéy lub więcéy korzystnego oce-
niać się powinny na takiż morg, iak powy-
żéy złotych od 26. gr. 20, do złotych 78. gr. 28.
Jak ogrody opisywane bydź powinny, nau-
cza paragraf 9ty wzoru do protokołu bada-
wczego,

ARTYKUŁ 33.

Dochodzenie użytku z bydła.

Użytek z bydła dochodzić się będzie iak
następuje:

Naprzód Kommissarz podług paragrafu
11go protokołu badawczego folwarku, zapeł-
ni wykaz bydła utrzymywanego, i podług za-
sad gospodarskich utrzymywać się mogącego,
w miarę letniéy i zimowéy paszy; następnie
wybada, czyli zaszczupeła ilość utrzymywan-
ego bydła nie pochodzi ze złego gospodar-
stwa, pomoru lub innych nadzwyczajnych
wypadków; za zbyt zaś wielka, czy nie iest
utrzymywaną na pastwiskach przynajmowa-
nych i na paszy dokupowanéy lub z innych
folwarków dowożonéy. — Gdzie Kommissarz
zaydzie nieodzowną potrzebę ustanowienia
ilości bydła do intraty liczyć się mającego,
podług paszy letniéy i zimowéy, stanowią się
do tego następujące zasady:

- a) Gdzie iest dostateczne i dobre pastwi-
sko, liczyć się będzie na 11. korey War-
szawskich oziminy krów trzy.

- b) Gdzie jest pastwisko średniego rodzaju, na 4ry korcy Warszawskich oziminy iedna krowa.
- c) Gdzie zaś są szczupłe bardzo pastwiska lub tylko po ugorach i gruntach, na 6. korcy Warszawskich oziminy iedną krowę. —

Z całej zaś w ten sposób wynalezionéj liczby krów, doda się połowa téj ilości iako młodzież. Każda krowa na intratę liczyć się będzie w miarę korzyści, iaką z téj gałęzi gospodarstwa podług miejscowych stosunków mieć można od 18stu do 36. złotych, chyba gdyby iakieś nieprzewidziane okoliczności i to na korzyść Skarbu od tego przepisu odstąpić nakazywały; w takim iednak przypadku Kommissarz postępowanie swoje dokładnie usprawiedliwić winien. Od każdej sztuki młodzieży liczyć się będzie w każdym przypadku iedna szóstą część ceny ustanowionéj, iako dochód z jednéj krowy.

Tam gdzie znaczna ilość bydła jest utrzymywana, liczyć się będzie ieden buhay na 25. krów, i w ten sposób od dochodu potrą-

ci się; przy wielkich zaś hollenderniach, gdzie prawie żadnego nie ma wysiewu, tylko same łąki i pastwiska, a zatém gdzie krowy przez całą zimę sianem paszone bydź muszą, liczyć się będzie iedną krowę na półtora morga Polskiego łąki dobréj, od dochodu zaś z krów podług miejscowego uznania i przyiętęj ilości ustanowionego, potrąci się wartość łąk, naprzykład dochód z krowy ustanowiony iest na złotych 48, morg zaś łąki wart iest złotych 12, a zatém potrąciwszy wartość półtoréj morgi łąki, z którój się krowa iedna liczy od ustanowionego dochodu z téjże krowy, zostanie na intratę złotych 30. — Przy stanowieniu w powyż wskazany sposób liczby krów z ilości łąk, Kommissarz nie spuści z uwagi dobroci takowych, proporcya bowiem dopiero wymieniona, zastosowana do łąk dobrych i obfitych, nie może mieć miejsca przy łąkach złych i poślednich, i w takim przypadku Kommissarz ią sam ustanowi i postępowanie swoje usprawiedliwi.

Gdzie na którym folwarku krów nie utrzymują lub ich utrzymywać nie można, lecz za

to dobra z nich iest pasza dla owiec, i te tylko Kommissarz znajdzie, liczyć się będzie na 55. korcy Warszawskich oziminy 300 owiec, o ile na utrzymanie takowych zimowa pasza i zbiór miejscowy siana dozwoli; na intratę zaś od 100 sztuk owiec, liczyć się będzie 126 złotych.

Zasady do ustanowienia ilości bydła i owiec z wysiewu, ponieważ nie zawsze mogą mieć trafny rezultat, Kommissarz ich przeto tylko w koniecznych wypadkach użyć, to iest: gdyby ilość utrzymywanego bydła na gruncie była za małą i nie właściwą; inaczey zaś zawsze przyimie na intratę ilość bydła i owiec taką, iaką na gruncie znajdzie, z uwagą czyli tę ilość tamże istotnie utrzymać można. —

Podobnież strzedz się Kommissarz powinien, aby z jedney i téy saméy ilości wysiewu, nie policzył na intratę i krów i owiec; ieśli bowiem gdzie wysiewa się na folwarku oziminy korcy 143, i tamże dogodne są pastwiska dla krów i owiec, na tenczas wziąć można krów 24. i owiec 300 lub téż w pro-

porcyi owiec więcéy, a krów mniéy, lub na przemian krów więcéy, a owiec mniéy.

Gdzie nie ma inwentarza gruntowego, tylko Dzierżawca za własne pieniądze takowy sobie zakupić musi, w takim przypadku Kommissarz wybada gruntownie wartość tego inwentarza, czyli właściwiéy, inwentarza zwykłego kraiowego, iaki na gruncie utrzymywany bydź może i bydź powinien, i od téy piécé procent na korzyść Dzierżawcy z ogólnego dochodu potrąci.

Nadmienić tu ieszcze wypada, iż po wyrachowaniu dochodu z bydła, Kommissarz przyliczy ieszcze do wyciągu intraty półtora procent od Summ z gruntów, łąk, ogrodów i z użytku z bydła na intratę wyrachowanych, a to *titulo* procentu z użytku trzody chlewnéy i drobiu, iaki Dzierżawca mieć może.

ARTYKUŁ 34.

ocenienie pastwisk.

Pastwiska służące tylko na użytek miejscowy, do intraty podciągać się nie będą,

gdzie jednak pastwiska są tak znaczne, iż ob-
cym wydzierżawione bywają, na ten czas ie-
śli Nad - dzierżawca lub Dzierżawca pobierał
z nich jaką stałą i nieodmienną na kontra-
ktach lub ustnej umowie wspartą opłatę, ta-
kowa jako dochód stały do intraty zaliczy się;
jeśli zaś tylko wydzierżawiał takowe sposo-
bem tymczasowym, badać Kommissarz powi-
nien ile sztuk bydła w którym roku na po-
dobnym pastwisku chodziło, i dopiero z prze-
cięcia lat trzech lub sześciu ustanowiwszy
Summę bydła, policzy na intratę podług wła-
sności pastwiska i mieysowości, za jedną
sztukę bydła rogatego od 3ch do 12stu zło-
tych, za jedną owcę od groszy 15. do jedne-
go złotego. — Badanie w téj mierze zrobio-
ne zamieści Kommissarz pod artykułem 10.
protokołu badawczego, a nawet wykaz by-
dła do frakcyi przyjętego i przez strony ba-
dane podpisanego, do lustracyi załączy.

ARTYKUŁ 35.

Puste role używane przez folwark.

Puste role włościańskie, które folwark uży-
wa, lub do użytku ma sobie zostawione, pod-

ciągnięte będą do intraty w ten sposób, iak
artykuł 15ty przepisuje.

ARTYKUŁ 36.

Ocenienie na intratę gruntów, łąk, etc.

posiadanych przez czeladź.

Grunta, łąki, ogrody i użytek z bydła,
czeladzi na ordynarye i opłatę zasług odda-
ne, tak się będą na intratę rachować, iakby
ie Dzierżawca sam używał.

ARTYKUŁ 37.

Potrącenia ciężarów gruntowych.

Potrącenia gruntowych ciężarów, iako to:
podymnego, kontyngensu liwerunkowe-
go, szarwarku, dziesięciny, i innych stałych,
wyjawszy składki ogniowcy, Kommissarz przy
respective folwarku podług złożonych mu ory-
ginalnych kwitów uskuteczni.

Względem dziesięciny nadmienia się, iż
Kommissarz powinien wybadać stan takowey
w sposób artykułem 7mym do rubryki 16.
zapisany; jeśli zaś takowa nie jest jeszcze
zamieniona na pieniądze, ani na zboże, tyl-
ko podług dawnego zwyczaju oddawaną jest

w naturze, wybadać wypada z lat kilku, ile na folwarku dziesięcinę w naturze oddającym, zebrano było kop zboża, wiele każda kopa wydała, i z takiego dopiero dochodu z każdego rodzaju zboża podług cen normalnych przez frakcyą wynalezionego, ma być dziesiąta część na dziesięcinę potrąconą. W przypadku zaś, gdzie się dla braku rejestrów w podobny sposób dziesięcina ustanowić nie da, na ten czas z całego dochodu z ról ornych dziesięcinie podlegających wykazanego, potrąci się dziesiąta część jako dziesięcina duchowieństwu należna.

ARTYKUŁ 38.

Postępowanie przy sprzecznych podaniach Dzierżawcy.

Gdzie Kommissarz lustrujący uzna, iż rejestra gospodarskie nie są rzetelne, i podług artykułu 22go aż do *inclusive* 28go przy ustanowieniu intraty postąpi sobie, Nad-dzierżawca zaś lub Dzierżawca przy podaniach swoich obstawać będzie, na ten czas tam, gdzie nie ma pomiaru, Kommissarz lustrujący dwo-

iaki sporządzi wykaz intraty, jeden podług podania i rejestrów dzierżawcy, drugi zaś podług uznania i otaxowania własnego; w wykazie zaś ogólnym dochodu umieści Summę mniejszego wyciągu intraty w linią, a przewyżkę z większego zapisze przed linią; wszystko zaś poprze dowodami i wyjaśnieniem stosunków iak naygruntowniiej. — Gdzie zaś iest pomiar, tam podług takowego wyciągu intraty sporządzony, skoro tylko grunta dokładnie są wybonitowane, żadney wątpliwości nie ulega.

ARTYKUŁ 39.

Dochody przedlinealne.

Do wyciągu intraty takie tylko przedmioty wchodzić powinny, które istotnie dochód Rządowi stanowią, z takich zaś, które są dopiero spodziewane lub z melioracyi pochodzić mogą, intrata zamieści się przed linią i to w ten czas tylko, ieśli Kommissarz pewien iest, iż dochód będzie rzeczywistym.

ARTYKUŁ 40.

Młyny.

Wyciąganie intraty z młynów.

(Wrór Lit: K.)

Przy wyciąganiu intraty z młynów, spisać naprzód wypada iak przy innych przedmiotach protokół badawczy podług wzoru Lit: K., na nim bowiem dochód z młyna i wyciąg intraty wspierać się powinien.

Jeżeli młyn jest administrowany przez samego dzierżawcę, Kommissarz zażąda od niego rachunków i reiestrów, lub też dochodzić będzie iaka ilość osób w tym młynie miele, aby wiedzieć, iaka z tego miarka i opłata od mlewa na intratę połączoną być może. — Ilość mielonego siodu i srotu, wybada się z ilości trunku w browarze i gorzelni na rozchód miejscowy, ordynaryą i konsumcyą zrobionego; zboże zaś mielone dla bydła, wyrachuje się podług potrzeby gospodarskiej i ilości sztuk takowego na opasie lub na stajni stojącego. — Gdy Kommissarz w ten sposób ile może być naydokładniejszy, ilość wymielanego na iaki bądź użytek zboża wyba-

da, policzy na dochód podług normalnej ceny miarkę, do tego doda opłatę zwyczajną za mlewo, a nadto od summ z tych dwóch pozycyi wykazanych, policzy jeden procent za kamień i omieciny, i takowy do dochodu doda; od summy zaś ogólnej, koszta utrzymania młyna, czeladzi i inne wydatki do młyna przywiązane o iakich nadmienienia paragraf szósty protokołu badawczego, potrąci; a w ten sposób kwota pozostała stanowić będzie dochód z młyna lustrowanego.

Jeżeli młyny są wydzierżawione, na ten czas summa kontraktowa czy takowa płacona jest w gotowiznie lub w zbożu, policzy się na dochód, z odmianą tylko, iż od summy w gotowiznie opłaconej i kontraktem ustanowionej potrąci się $\frac{1}{5}$ część na utrzymanie młyna i niedobor, przyliczając jednak wszystkie dodatki, iakie kontrakt na korzyść dzierżawcy zastrzega, iak na przykład: wolne mlewo, dawanie lub tuczenie wieprzów, i t. p.; gdy zaś zbożem młynarz dzierżawę opłaca, zboże to w gatunkach właściwych policzy się na intratę podług ceny normalnej zboża, mieszane zaś zboże policzy się ceną średnią

między żytem i jęczmieniem, czyli po złotych 8. gr: 5. na korzec nowy Warszawski. Do tego doliczą się także wszystkie dodatki iak wyżej są wymienione, a nawet i prestacye jeżeli iakie młynarz do dworu odbywa.

Przy stanowieniu intraty z młynów na zasadzie kontraktów, Kommissarz wszelkię przezorności użyje do przekonania się, czyli kontrakt iemu złożony jest prawdziwy i niesfałszowany; zastrzedz nawet powinien w każdym przypadku, iż w potrzebie, strony na wierzytelność takowego zaprzysiędzą będą obowiązane. — Nadto Kommissarz powinien zebrąć kontrakty i z innych lat, a jeżeli się takowych summy różnią między sobą, ustanowi z nich sumę frakcyiną.

Jeśli się Kommissarzowi złożone kontrakty zdawały podeyrzanemi, badać powinien: iak wiele młyn lustrowany zemleć może na dzień, a ile przez frakcyą zmiela, iaki jest odbył w tym młynie, iakie gatunki zboża szczególnię mielą, czy młynarz utrzymuje iakie karby lub reiestra, a z badania po-

dobnego wyszukawszy ilość miarek, przekonana się z ustanowienia z nich intraty, iak daleko summa kontraktowa może być rzetelną i niepodeyrzaną. — Badanie przy tém czeladzi młynarskię i ludzi, którzy tego przedmiotu wiadomi być mogą, może także Kommissarzowi do wyjaśnienia rzeczy posłużyć; zgoła użycie wszystkich środków, któreby bez przeciążenia dzierżawcy i bez szkody Skarbu prawdziwy dochód z młyna wykryły, jest nieodzownym obowiązkiem Kommissarza.

Gdzie są młyny uprzywileiowane, wieczysto dzierżawne, lub inne podobne, jeśli przywilejami ustanowioną mają opłatę od nich Skarbowi należną, takowa iako stała policzyć się do dochodów stałych; jeśli zaś oprócz tego mają obowiązek wolnego dla dworu mielenia, mlewo to w sposób wyżej przepisany wybadane i podług cen normalnych obrachowane, do intraty się policzy. Gdzie zaś młynarz ma tylko młyn własny, a za prawo mielenia płacić jest obowiązany podług ugody, ryczałtem lub od miarek, Kommissarz postąpi w stosunku praw służących młynarzowi i okoliczności miejscowych, i podług takowych

dochód ustanowi i postępowanie swoje w téj mierze wyjaśni.

ARTYKUŁ 41.

Tartaki.

Wyciąganie intraty z tartaków.

(Wzór Lit: L.)

Przy badaniu dochodu z tartaków, spisać naперед wypada protokół badawczy podług załączonego wzoru litera L., na nim bowiem cały dochód z tego źródła opierać się może. Jeżeli tartak jest wydzierżawiony, na ten czas przyjmie się summa kontraktowa na dochód z doliezeniem wszystkich dodatków, iakie na korzyść wydzierżawiającego w kontrakcie zastrzeżone być mogły, na przykład: wolne tarcie drzewa i t. p., a z drugiey strony z potrąceniem $\frac{1}{3}$ części na utrzymanie machinerij, pił, na niedobór i t. p.

Jeśli zaś tartak nie jest wydzierżawiony, tylko przez dzierżawcę folwarku administrowany, na ten czas dochód ustanowie wypada, albo z frakcyi rachunków podanych, albo z zeznania zawiadowcy tartaku, czeladzi i innych w tym wiadomość posiadających; z usta-

nowionego zaś w ten sposób dochodu potrąci się $\frac{1}{3}$ część na utrzymanie czeladzi i machin.

Kontrakty na dzierżawę tartaku, powinny być załączone w kopij wierzytelney do lustracyi, względem zaś rzetelności tych kontraktów, ostrożność w taki sam sposób zachowana być powinna, iak powiedziano w powyższym artykule o młynach.

ARTYKUŁ 42.

Wyciąganie intraty z foluszków, stęp do krup, oleiarni etc.

Jeżeli gdzie przy młynach znajdują się folusze, stępy do krup, oleiarnie i tym podobne, wypada ich stósunek i korzyści z nich pochodzące iak naydokładniey wybadać. Badania powinny być ułożone podług wzoru protokołu przepisanego dla młynów, o ile paragrafy takowego zastosować się przy tém dadzą, dochód zaś ustanowi się z korzyści, iakie dzierżawca z tych przedmiotów ciągnie, odtrącając z nich, w miarę uznania, koszta administracyi.

ARTYKUŁ 43.

Propinacya.

Spisanie protokołu badawczego propinacyi.

(Wzór Lit: M. i N.)

Tu również iak przy poprzednio wymienionych przedmiotach intraty, wypada na-przód spisać protokół badawczy: osobny z u-żytku piwa, a osobny z użytku wódki, a to podług wzorów pod literami M. i N. załączonech.

ARTYKUŁ 44.

Wyciąganie intrat z browaru.

Przy dochodzeniu i lustrowaniu intraty z piwa, to tylko na dochód brane być po-winno, co dzierżawca rozprzeda w karczmach ekonomicznych i na miejscu włościanom miejscowym, niemniéy wszelkie ordynarye; trunek zaś użyty na konsumpcyą domową lub robiony na spekulacyą i za granicę ekono-mij sprzedany, do intraty nie wchodzi.

Skoro Kommissarz wybada i ustanowi, podług artykułu 4go protokołu badawczego, ile piwa liczyć się powinno na intratę, wy-pada następnie ustanowić, ile do zrobienia

takiéy ilości piwa potrzeba jęczmienia lub słodu, a i to wynalazszy, przyda redukując jęczmień na słód korzec na korzec, $\frac{1}{8}$ część iako nadrost, a przeciwnie redukując słód na jęczmień podobnież korzec na korzec, odey-mie od ogólnéy ilości $\frac{1}{8}$ podobnież iako nad-rost, naprzykład; ośmdziesiąt korcy jęczmie-nia, wydaie tyleż słodu, lecz przyliczywszy $\frac{1}{8}$ nadrostu, będzie korcy 90., z drugiéy zaś strony 90. korcy słodu, wydałoby 90. korcy jęczmienia, lecz że $\frac{1}{8}$ część w tym nadrosła, a zatém odiawszy ją, będzie jęczmienia kor-cy 80.

Wynaleziona ilość beczek piwa do intra-ty liczyć się mającego, obrachuje się na pie-niądze, podług cen miejscowych dokładnie wybadanych i usprawiedliwionych; wydatki zaś od summy z piwa na intratę policzone-go, potrącić się mające, są następujące.

- a) Wydatek na zakupienie jęczmienia po-dług cen targowych z miasteczek po-bliskich przez frakcyą wynalezionych i świadectwami Burmistrzów popar-tych.

- b) Chmielu dwa funty na korzec srodu. Chmiel ten liczony być powinien w cenie, iak się zwyczajnie chmiel w okolicy przedaie; jeżeli zaś jest chmiel miejscowy kosztem Nad-dzierżawcy plantowany, na tenczas za kamień nowéy Polskiéy wagi liczyć się będzie od sześciu do ośmiu złotych.
- c) Drzewa $1\frac{1}{2}$ sążnia po 108. stóp kubiicznych na 10. korcy Warszawskich, po cenie miejscowéy.
- d) Za rąbanie i zwiezenie tego drzewa, gdzie tę robotę naemnikiem odbywają, podług ceny najmu; lub téż, jeżeli robotę tę za pańszczyznę włościanie uskutecznią, liczyć się będzie za porąbanie iednego sążnia trzy dni ręczne; co do wywózki drzewa, ta się liczyć będzie podług odległości lasu, to jest: jeżeli na iedną furę bierze się pół sążnia, ieden do dwóch dni sprzężaynych, i dla tego téż w protokóle badawczym w paragrafie osmym, odległość lasu dokładne wyjaśnić wypada.

- e) Miarka i płaca za mlewo podług zasad przepisanych w paragrafie 9tym protokółu badawczego; jeżeli zaś mlewo jest wolne i przy użytku z młynów na intratę zostało zarachowane, tu go zawsze w wydatkach potrącić wypada.
- f) Fura do młyna. Jeżeli młyn jest w bliskości, a przez to mała jest strata czasu dla zaprzęgu i pańszczyzny, na tenczas liczyć się będzie groszy 12cie od rociu korcy Warszawskich srodu, i tak w stosunku aż do złotego 1. groszy 6. na milę, albowiem 10. korcy Warszawskich jęczmienia łatwo się dadzą półtora dniowym sprzężaiem na milę tam i na powrót przewieść.
- g) Opłata dla piwowara i pomocników, od 10. korcy srodu po 12. złotych.
- h) Na utrzymanie miedzianych i drewnianych statków 2. złotych gr: 21.
- i) W ogólności na słomę, utensilia złoty 1. od 10. korcy srodu. — Nadmieniam się tu jeszcze, iż kosza przepisane ad b. d. i f. do potrącenia, w tenczas tylko podług téy normy potrącać się, skoro

ich na gruncie wybadać nie można będzie, lub gdzie browaru nie ma; tam zaś gdzie z badania miejscowego pokazą się inne koszty na chmiel, na rąbanie i zwiezenie drzewa, niemniéj na fure do młyna, takowe się zamiast normalnych, w wydatkach potrąca.

Po zrobieniu tych potrąceń, przyda się od pozostałéj summy trzy procent za słodziny, czyli za użytek ze świń i drobiu, a następnie z dodanych tych summ potrąci się miarka dla szynkarza podług paragrafu 13go protokołu badawczego, niemniéj podług paragrafu 14go podatki gruntowe iakie są do tego przedmiotu przywiązane. Nadmieniam się tu jeszcze co do miarki dla szynkarza, że jeśli w jakim miejscu znajduje się szynkarz posiadający grunt, i za szynkowanie ma podług dawnego zwyczaju potrącać iakie prestaty lub opłaty, na ten czas to potrącenie za miarkę dawać się mającą przyjąć wypada. — Gdzie zaś zwyczaj jest, że włościanie kolejno szynkować są obowiązani, ponieważ najczęściej prestaty włościan między sobą są różne, i z tego pewnego *quantum* do po-

trącenia ustanowić nie można, Kommissarz przeto w takich miejscach potrąci 21. beczkę czyli 5. procent, iako miarkę dla szynkarza.

ARTYKUŁ 45.

Wyciąganie intrat z gorzelni.

Przy dochodzeniu i lustrowaniu dochodu z wódki, w taki sam sposób postępować wypada, iak jest przepisano przy piwie; a mianowicie: iaką wódkę brać na intratę, nie spuszczając z uwagi, że wódka przeznaczona na konsumpcyą domową, i w skutek spekulacyi za granicę dóbr sprzedana, do intraty nie wchodzi; że się i tu nadrost przy słodzie liczy; że ceny wódki miejscowe, gruntownie wybadane i usprawiedliwione brać potrzeba iak powiedziano przy piwie. — Co się tyczy potrąceń, w tych zboże liczone będzie podług cen targowych, biorąc stosunek, iż korzec szrotu, wyda wódki zwyczajnéj po karczmach sprzedawanéj garńcy 8. Drzewa się liczyć będzie dwa sążnie na 10. korcy szrotu podług cen miejscowych. Rąbanie i zwożenie drzewa, miarka i opłata za mielenie,

niemnięć firy do młynów liczyć się będą w ten sam sposób jak przy browarze. — Na opłatę gorzelnianemu i pomocnikom na 10. korcy szrótu złot: 10. — Na utrzymanie naczyń drewnianych od tyłu korcy złoty 1. — Na utrzymanie naczyń miedzianych podobnie złoty 1. — W ogólności na utensylia, świece, etc: również złoty 1., na zaprawy do wódki, jeśli takowych używają, także na korcy 10. szrótu złoty 1., za wywar zaś policzyć się do intraty złot: 6. od każdych 35. garncy wódki obrachowaney na pieniądze.

Miarka dla szynkarza i podatki tak się potrąca, jak przepisano przy browarze.

ARTYKUŁ 46.

Potrącenia procentu od naczyń browarnych i gorzelnianych.

Tam gdzie nie ma naczyń browarnych i gorzelnianych gruntowych, tylko takowe są własnością dzierżawcy, wypada temuż od kapitału na zakupienie naczyń podobnych potrzebnego, pewien procent od summy ogólnej z propinacji wykazaney potrącić, który

to procent stanowi się normalnie na groszy 26. od korca szrótu lub srodu.

ARTYKUŁ 47.

Postępowanie gdzie nie ma browaru ani gorzelni.

Gdzie nie ma browaru lub gorzelni, albo też obudwóch budowli nie dostaje, a propinacya podług zasad liczyć się będzie z wyszynku wyśledzonego, na ten czas procent za wywary i srodziny do intraty przyliczać się nie będzie, lecz go Kommissarz aż do wystawienia budowli propinacyjnych przedli-
nija umieścić.

ARTYKUŁ 48.

Postępowanie gdzie karczmy są wydzierżawione.

Gdzie karczmy Kommissarz znajdzie przy lustracyi za kontraktami wydzierżawione, kontrakty te zebrać, o ich rzetelności jak nayskrupulatnięć przekonać się, i w kopiach wierzytelnych do lustracyi załączyć wypada. Z kontraktów tych, jeżeli się znajdują z lat kilku, a mianowicie z trzech lub sześciu, do-

chód ustanowi się przez frakcyą; gdzie zaś nie ma iak tylko kontrakty z ostatniego roku, summy w nich zamieszczone policzą się również na intratę, lecz Kommissarz badać powinien z szynkarzów, iaki jest odbył miejscowy i iak daleko z niego korzyści wynikające, odpowiadają summie kontraktowey. — Wszystkie dodatki na korzyść dzierżawcy, w kontraktach podobnych zwykle zamieszczone, iak naprzykład: dawanie mięsa, wódki, i t. p. przyliczą się do intraty, z summy jednak kontraktowey w każdym przypadku potrąci się $\frac{1}{6}$ na niedobór.

Gdyby się w jakiéy ekonomii pokazało, iż dzierżewca lub Nad-dzierżawca całą propinacyą ryczałtem z prawem palenia wódki i robienia piwa obcym przedzierżawił, summa kontraktowa weźmie się całkowicie do intraty, a gdyby Kommissarz znajdował słuszną potrzebę iakich potrąceń, powody swe w téj mierze dokładnie wyjaśni i opinią wesprze.

ARTYKUL 49.

Postępowanie gdzie nie ma, ani karbów, ani reiestrów, ani kontraktów, ani żadnych dowodów.

Gdyby się wydarzyć miało, iż w któręj z karczem ekonomicznych Kommissarz nie znajdzie, ani reiestrów, ani kontraktów, ani żadnych dowodów, na którychby badanie swoje co do wyszynku miejscowego mógł wesprzeć; szynkarz zeznawający powinien być iak nay, dokładnięj badany, i podpisać się powinien — że zeznanie swoje w każdym razie przysięga stwierdzi. Gdyby zaś i to zeznanie iako niezupełne, z krótkiego czasu pochodzące, nie było dostateczne i położeniu karczmy bądź przy znacznym gościńcu, przy przewozie, bądź we wsi ludnéj i kościelnéj, nie odpowiadało, Kommissarz wprowadzie przyiąć powinien summę z zeznania szynkarza wypadającą, lecz nie przestając na nięj, wybada z miejscowych ludzi, ile ta karczma dawniēj czynić mogła, z których wsi ludzie do niēj pić przychodzą, i iak wiele przez przybliżenie wyszynku piwa i wódki na dzień

przystać można; dochodzić nadto powinien: że gdyby ta karczma z wolnej ręki obcym wypuszczoną być miała, wieleby kto z niej ofiarował; ile podobna karczma w sąsiedztwie, w takim samym położeniu, z takimiż dogodnościami i taką samą spekulacją co do odbytu znajdującą się czyni dochodu; i z tych wszystkich zebranych wiadomości ułoży przez przybliżenie wyciąg intraty, i kwotę z tego wynikłą o ile takowa pokaże się być wyższą od ilości podanej przez miejscowego szynkarza, zamieści przed linją i postępowanie swoje w téj mierze usprawiedliwi; w linii zaś to tylko mieścić się powinno, co czynkarz miejscowy zeznał i przysięgą stwierdzić obowiązał się.

ARTYKUŁ 50.

Postępowanie w przypadkach nieprzewidzianych Instrukcją przy propinacyi i sprawdzeniu reiestrów.

W przypadkach nieprzewidzianych instrukcją, i które tylko miejscowe stosunki wyrodzić mogą, Kommissarz postąpi sobie po-

dług położenia rzeczy, mając zawsze wzgląd, iż postępowanie swoje iak naydokładnię wyjaśnić powinien, niemniej, że w działaniu iego nayważniejszą jest rzeczą aby się o rzetelności składanych mu dowodów, iako to: o reiestrach, karbach, kontraktach, i t. p. iak nayściśley przekonywał, aby zaprzysiężenie każdego z tych dowodów w każdym czasie sobie zastrzegł, reiestra Dzierżawcy podpisać polecił i na piśmie deklaracją co do przysięgi i rzetelności reiestrów i kontraktów do protokołu przysłał. — Karby powinien także Kommissarz pocyfrować i ilość zaznaczonego na nich wyszynku na tychże wypisać, aby w przypadku iakich zarzutów, czynność iego dowodnie usprawiedliwioną być mogła.

ARTYKUŁ 51.

Postępowanie gdzie karczmy zruynowane.

Jeżeli przy iakięj wsi przy gościńcu i t. p. Kommissarz znajdzie karczmę zruynowaną, i przekona się, iż z niej żadnego dochodu nie masz, iż aż do odbudowania iey żadnę-

go byż nie może, dochód jaki przed upadkiem swoim czyniła, zamieści przed linią, w opinii zaś swojej wyjaśni, czyli pod względem ekonomicznym, potrzeba aby ją odbudować w tém lub inném miejscu, i czyli dochód z nię odpowie wydatkom. — Jeśli się zaś Kommissarz przekona, że mimo zniszczonej karczmy, Dzierżawca szynkuie w domu najętym, dochód z wybadanego wyszynku po potrąceniu kosztów za naie domu zaciągnie do intraty; gdyby zaś Dzierżawca mogąc w najętym domu szynk trzymać, takowy zaniedbał i żadnego trunku w miejscu nie przedawał, a nadto gdyby się pokazało, że szynk, tamże trzymany może znaczny uczynić dochód, i tylko Dzierżawca z winy własnej żadnych z tego nie ciągnie korzyści, Kommissarz wysledzi jaki był dawniejszy dochód z karczmy zniszczonej, i takowy po potrąceniu najmu domu na intratę policzy.

ARTYKUŁ 52.

O Szynkach po miastach.

Przy lustrowaniu szynków po miastach, śledzić wypada obok miejscowego wyszyn-

ku, czyli zachodzą jakie przeszkody, któreby go tamować mogły; prawo jakie służy Rządowi i mieszkańcom miasta; jaka jest opłata konsumpcyjnego od piwa i wódki, i czyli wódkę Dzierżawca do miasta wprowadza okowitą lub wódką dobieraną; czyli karczmy Rządowe opłacaia konsensa administracyjnego, i w jakiej cenie; kto je *respective* opłaca, Dzierżawca lub szynkarz; niemniej zaopiniuje Kommissarz iakby najwłaściwiej i najkorzystniej dla Skarbu karczmami podobnymi, stosownie do miejscowości zarządzić można. — Od dochodu z karczem po miastach leżących, potrącić się powinny, konsumpcyjne, zysk, a nawet i konsensowe administracyjne, jeśli takowe Dzierżawcę ciążą.

ARTYKUŁ 53.

Cegielnia.

Jakie cegielnie liczą się na intratę.

Te tylko cegielnie do intraty liczyć się powinny, w których wyrabiana cegła i dachówka sprzedaje się obcym, i zysk spekulacyjny przynosi; takie zaś, które są wystawione cza-

sowie, lub tylko na potrzeby miejscowe służą, na dochód się nie liczą; a nawet przy pierwszych cegła i dachówka na potrzeby i reparacye gruntowe użyta, nie powinna wchodzić do ogółu cegły i dachówki corocznie wypalanéj i na sprzedaż liczącéj się.

ARTYKUŁ 54.

Sposób wyciągania intraty z cegieł.

(Wzór Lit: O.)

Ilość wypalonéj cegły i dachówki tak na sprzedaż iak i na potrzeby gruntowe, dochodzić się powinna z rejestrów, kontraktów lub badania, podług wzoru protokołu badawczego pod literą O. w załączeniu znajdującego się. — Gdy zaś ilość ta już się ustanowi, dochodzić wypada, w jakiej cenie i dokąd cegła i dachówka sprzedawane bywają, następnie ile kosztą wypalania, licząc w to drzewo z rąbaniem go i zwożeniem, kopanie i karowanie gliny, strycharza, pomocników, i t. p. iak paragraf 5ty protokołu badawczego wykazuje, kosztują. — Co do dochodu, ten ma być stanowiony iak następuje.

Skoro tylko podług wzoru paragrafu 5go wyżej wspomnianego obrachowane będą wydatki, przyda się do takowych czwarta część na korzyść i z téj summy ustanowi się cena na każde tysiąc cegieł, z których dopiero 20. procent na korzyść Skarbu zarachuje się; na przykład: wypalenie iednego pieca, obejmującego w sobie 10,000 cegieł, kosztuje 240 złotych, do téj więc summy przydawszy czwartą część z summy wydatku, to jest: złotych 60 na zysk, wypadnie, że 1,000 cegieł sprzedawać można po złotych 30, od tego więc na korzyść Skarbu policzy się $\frac{1}{5}$ czyli po złotych sześć od tysiąca. — Gdyby iednak pokazać się miało, iż cena sprzedawanéj cegły lub dachówki niżéj się sprzedaje, niżeli powyższe wyrachowanie wskazuje, na ten czas $\frac{1}{5}$ z téj niższéj ceny na intratę policzyć wypada.

Nadmienia się tu, iż przy obrachowaniu wydatków, rąbanie drzewa policzy się w ten sposób, iak jest powiedziano przy browarze i gorzelni, a odbywana robocizna do cegieł-

ni przez włościan, liczyć się będzie podług cen normalnych lustracyjnych.

Jakie przy tém działaniu Kommissarz znajdzie potrzebne uwagi, takowe w właściwem miejscu zapisze, niemniéy działania swoje usprawiedliwi.

ARTYKUŁ 55.

Wapiarnie.

O wyciąganiu intraty z wapiarni.

(Wzór Lit. P.)

Przy wyciąganiu intraty z wapiarni, te same zasady służyć będą, iakie są wskazane przy cegielniach. — Wzór do protokołu badawczego załączony pod literą P., służyć będzie za skazówkę postępowania Kommissarza. Na dochód z téj gałęzi gospodarstwa liczyć się będzie tylko 20. procent od summy, za iaką wapno sprzedawane bywa.

ARTYKUŁ 56.

Rybołówstwo.

Jakie są rodzaje rybołówstwa.

Rybołówstwo dzieli się zwykle na dwa rodzaje, to iest: dzikie i stawowe; iako więc

różne między sobą co do korzyści, w różny sposób lustrowane i na dochód liczone będzie.

ARTYKUŁ 57.

Sposób wyciągania intraty z rybołówstwa dzikiego. — (Wzór Lit. Q.)

Dzikie rybołówstwo dochodzić się będzie z rachunków, kontraktów i badania pod zastrzeżeniem przysięgi, a to podług wzoru załączonego pod literą Q. i ze względem na własność wód, na gatunki ryb tamże znajdujące się, i na większość lub mniejszość sprzedaży. — Gdzie rybołówstwem sam Nad-dzierżawca lub dzierżawca administruie, liczyć się będzie w stosunku, ilości i gatunku ryb, niemniéy sprzedaży i ceny ich na iedną toń wielkim niewodem:

- a) Na dobrym gruncie od 30. do 48. złot:
- b) Na średnim gruncie — 18. — 30. złot:
- c) Na złym gruncie. — 6. — 18. złot:

Na małe zaś siatki, liczyć się będzie:

- ad a) od złotych 6. do złotych 12.
- ad b) — złotych 4. — złotych 6.
- ad c) — złotych 2. — złotych 4.

z summy zaś w taki sposób wyrachowaney, potrąci się $\frac{1}{4}$ na utrzymanie sieci i naczyń rybackich: — Gdzie rybołostwo jest wydzierżawione, przyimie się na intratę summa kontraktowa z przydatkami, jeżeli iakie kontraktem na korzyść wydzierżawiającego, są zastrzeżone, od summy zaś kontraktowey potrąca się koszta na sieci, jeżeli takowe wydzierżawiający rybołostwo dostarczać iest obowiązany, niemniéy i pomoc w ludziach, ieśli takową dodaie. — Jeżeli gdzie iest zwyczaj płacenia czynszów rybnych, a takowe są stałe i zawsze iednakowe, policzyć się powinny do dochodów stałych, jeżeli zaś zawisły od połówów, od ilości toni i innych podobnych powodów, taki dochód iaki okaże się przez wyśledzenie dokładne i ustanowienie przez frakcyę z lat kilku, do rybołostwa przyliczy się.

Gdzie iest przy rybołostwie i użytek z trzciny, i takowa ciągle iest sprzedawaną, Kommissarz wyśledzi, ile kóp takowey corocznie wycinaią i sprzedają, i przez frakcyę z lat kilku wykazaną ilość kóp, policzy na intratę kopy po złotych trzy. Jeżeli gdzie także sprze-

dawane iest sitowie, takowego paro-konna fura po wybadaniu podobném iak przy trzcinie, policzy się na dochód po złotych czterech. — Gdzie zaś, ani z trzciny, ani z sitowia żadney nie ma korzyści miejscowey, takowey i na dochód liczyć nie wypada.

ARTYKUŁ 58.

Sposób wyciągania intraty z rybołostwa stawowego. — (Wzór Lit. R.)

Rybołostwo stawowe w tenczas tylko za takowe uważane bydź może, skoro w sobie prawdziwe i porządne hodowanie karpów zamyka, stawy zaś przy młynach i t. p. gdzie obok innych ryb i karpie się zuaydują, uważane tylko bydź mogą iako rybołostwo dzikie celnieysze i w ten sposób na dochód zarachowane.

Jeżeli iest gdzie rybołostwo prawdziwe stawowe, zrobi się naprzód z niego protokół badawczy podług wzoru pod literą R. załączonego, a do tego powinny bydź użyte rejestra, kontrakty i inne dowody prawdziwy stan tego rybołostwa wykazujące.

Przy właściwém stawowém gospodarstwie stawy zwykle bywają na pewien czas spu-

szczane, i przez zasiew zboża lub traw, iako grunt użytkowane, użytek więc z takowych suchych stawów wynaleziony bydz powinien, ieżeli bydz może z sześcio-letniego przecięcia, licząc wysiew i zbiór siana podług zasad używanych przy folwarkach, — Do dochodu w ten sposób z suchych stawów wynalezionego, dołączy się dochód z wyłowionych ryb w stawach spuszczonech w ostatnich sześciu latach, odtrąciwszy przy iedno-letnim wyłowieniu stawu $\frac{2}{10}$, a przy dwu-letnim $\frac{1}{5}$ na ryby uśnięte; niemniéy odtrąca się koszta na zakupienie brakującego trzech-letniego zarębkę, na wydatki łowienia ryb i inne podobne, poczem dopiero czysty dochód wykaże się, z którym, ieżeli się znajdzie, połączy się dochód ze sprzedaży trzciny i sitowia.

ARTYKUŁ 59.

O dochodach dzierżawnych nie przewidzianych i tak zwanych drobnych dzierżawach, iako to: nymu z domów etc.

Wszelkie inne dochody dzierżawne, iakieby się ieszcze znaleźć mogły, a ninieyszą In-

strukcyą nie były przewidziane, Kommissarz podciągnie do intraty w stósunku korzyści iakie z nich dzierżawca ciągnąć może, a czego przez miejscowe ściśle badanie doysć można. — Tak nazwane małe szczegóły dzierżawy, które pojedynczo są wydzierżawione, iako to: wynajem mieszkań, kawalki ról, ogrodów, kąty po lasach, podciągnięte będą do intraty i lustrowane podług właściwych przepisów i do dochodów z dzierżaw przyłączone. — Aby zaś żaden przedmiot uroniony dla Skarbu nie był, Kommissarz mimo konfrontowania dawnych lustracyi, powinien nadto badać i wypytować się iak nayściśléy, czyli nie ma gdzie ieszcze ukrytych lub téż zaniebanych przedmiotów intraty, które wynalazłszy i wyjaśniwszy w lustracyi, pod właściwy tytuł umieści. — Dochód z wynajmu domów brać się będzie taki, iaki Kommissarz na gruncie znajdzie, po potrąceniu podymnego, iesli go wydzierżawiający opłaca.

ARTYKUŁ 60.

*Spisanie protokołu głównego o dochodach
dzierżawnych.*

Przy tytule dochodów dzierżawnych spisany będzie protokół główny lustracyiny, którym Kommissarz w krótkości wyjaśni, całe swe postępowanie i stosunek tychże dochodów dawniejszych i obecnych, tak we względzie ekonomicznym, statystycznym, iak i we względzie dochodu.

ROZDZIAŁ III.

Jak postępować należy przy oszacowaniu
gruntów Rządowych po miastach

— (Wzór Litera S.) —

ARTYKUŁ 61.

Każdy plac powinien być przemierzony na miarę Nowo-Polską i plan z niego sporządzony. Pręt użyty będzie, trzymający $7\frac{1}{2}$ łokci tejże miary. — Redukcyą pręta kwadratowego na łokcie kwadratowe nastąpi podług wyrachowania Kolberga, to jest: pręt kwadratowy rachuje się po łokci kwadrato-

wych $56\frac{1}{4}$; sążeń kwadratowy zaś po łokci kwadratowych 9.

ARTYKUŁ 62.

Miasta dzielą się na pięć rzędów stosownie do podziału miast podług Ustawy Seymowej z roku 1811 o Poborach, a mianowicie:

- w I. Rzędzie miasto stołeczne Warszawa;
- w II. miasta nad 6,000 ludności mające;
- w III. od 3,000 do 6,000;
- w IV. od 1,000 do 3,000;

w V. Rzędzie miasta mniej niż 1,000 ludności mające. — Podług tego też oszacuje się łokieć kwadratowy placu w obrębie samego:

- Miasta II. Rzędu po gr: 8.
- ditto III. Rzędu po gr: 6.
- ditto IV. Rzędu po gr: 4.
- ditto V. Rzędu po gr: 2.

Aże place na przedmieściu nie są równé wartości z placami w obrębie miast leżącymi, przeto oszacuje się łokieć kwadratowy na przedmieściu:

- Miasta II. Rzędu po gr: 5.
 ditto III. Rzędu po gr: 4.
 ditto IV. Rzędu po gr: 3.
 ditto V. Rzędu po gr: 1.

ARTYKUŁ 63.

Tym sposobem wynaleziona wartość placu, stanowi kapitał, piąty zaś procent od niego, roczny czynsz placu; od którego, przy wieczystém ich wydzierżawieniu, potrąciwszy część trzecią na ciężary gruntowe, reszta pozostanie na roczny kanon. — Wkupne czteroletniemu równa się kanonowi.

ARTYKUŁ 64.

W przypadkach, w którychby z powodu miejscowych okoliczności, Kommissarzowi konieczność od niniejszój kazała odstąpić Instrukcyi, doniesie o tém poprzednio Kommissyi Rządowej z wyjaśnieniem stanu rzeczy i pobudek, załączając przytém stosowny projekt. — Wykazy wartości placów i dochodu z nich, sporządzone będą podług wzoru Litera S.

ROZDZIAŁ IV.

Jak postępować przy lustrowaniu przedmiotów takich, które z lasami stosunek mają.

ARTYKUŁ 65.

O lasach Urządzonych.

Gdziekolwiek Kommissarz lustrujący znajdzie, że leśnictwo z dobrami Rządowemi graniczące, już jest urządzone i linije separujące lasy od gruntów wytknięte i wycięte, na ten czas wszelkie odpadki od lasów na użytek ekonomiczny przeznaczone, jeśli są lasem zarosłe, otaxuie podług użytku jaki mogą czynić na przyszłość jako role, łąki lub pastwiska, i dochód z nich spodziewany przed linią w lustracyi zamieścić; jeśli zaś są już użyteczne, takowe podług właściwej wartości w linią zapisze; przeciwnie zaś, jeśli jakie części z gruntów lub łąk, etc. dotąd przez folwarki używanych, przez separacyą lasów od gruntów, do lasów odpadły, Kommissarz dochód z tych gruntów z wykazu intraty wypuści, lecz w swoim miejscu zanotuje: ile tego gruntu odpadło; jaki

z niego był dochód; iaki jest stan *respectively* folwarku bez tych gruntów, i co wypada we względzie ekonomicznym dla dobra tego folwarku z tego powodu uczynić.—Gdzie podobna separacya będzie miała miejsce przy wsiach, nadmienić także potrzeba, ile w odpadkach od lasów wsie podobne zyskały, a wiele w zaiętych gruntach lub łąkach do lasu, utraciły.

ARTYKUŁ 66.

Zebranie dokumentów o służebnościach.

Wszelkie dokumenta i przywileje, iakie włościanom lub szczegółowym osobom do użytku w lasach służyć mogą, powinny być (jeśli ie interessenci złożą), w kopijach wiarygodnych w osobną książkę zebrane.—Jeżeli zaś nie ma żadnych dokumentów, lub takowe wyższemi rozporządzeniami zmienione lub zniesione zostały, nadmienić o tym wypada w swoim miejscu, niemniéj wyjaśnić od iak dawnego czasu prawem używalności włościanie iakie kęty lub łąki po lasach posiadają.

ARTYKUŁ 67.

O odrabianiu robocizny do leśnictw.

Jeżeli do iakiego leśnictwa włościanie obowiązani są robociznę odbywać, spíše Kommissarz właściwy protokół badawczy, stosowną tabelę powinności ułoży i robociznę tę podług cen normalnych otaxuje; ten iednak dochód nie powinien być pod żadnym względem z dochodami ekonomicznymi mieszany. Gdyby zaś względem dochodu podobnego lub iego poboru Kommissarz znajdował potrzebę zrobienia iakich wniosków, takowe nie odmieniając obecnego stanu rzeczy, w właściwém miejscu w uwagach zamieści. (a)

ROZDZIAŁ V.

Forma lustracyi i ogólne uwagi.

ARTYKUŁ 68.

Jak ma być ułożoną lustracya.

(Wzór Lit: T.)

Gdy już Kommissarz wszystkie dochody zlustrie, protokoły badawcze spíše. wycią-

(a) W przedmiocie wyciągania dochodu z lasów, postępować należy podług oddzielnéj Instrukcyi w téj mierze przez Wydział Lasów w K. R. P. i S. wydanej.

gi intrat porobi, dokumenta i przywileje do zbioru dokumentów, kontrakty w kopijach i wyciągi do lustracyi załączy, i w ogólnych protokółach lustracyjnych postępowanie swoje wyjaśni i usprawiedliwi, przystąpi do ułożenia dzieła swego w sposób następujący:

Dochody stałe tworzyć będą osobny oddział od dochodów niestałych i dzierżawnych; każdy zaś z tych oddziałów będzie miał w osobnym pliku wszelkie protokoły badawcze z potrzebnymi dowodami, a w osobnym same tylko szczegółowe tabelle prestacyne i szczegółowe wyciągi intrat z dochodów niestałych i wszystkich przedmiotów dzierżawnych, przy których właściwe protokoły główne lustracyjne zamieszczą się. Oprócz tego uformuje się osobno książka dokumentów.

Aby zaś z całego dzieła lustracyjnego zrobić zbiór krótki wszystkich dochodów, i aby przy układaniu etatów i wykazów do kontraktów nie potrzeba przerzucać wszystkich plików, Kommissarz naprzód z działania swego zrobi ogólny protokół lustracyjny całych dóbr i w nim wszystkie tytuły dochodów obeymie. — Osnowa tego protokołu powinna w sobie zam-

knąć treść całego dzieła i w krótkości wyjaśnić stan i położenie dóbr, korzyści z nich i widoki na przyszłość; niemnię porównanie dochodów dawnych z temi, jakie podług nowęj lustracyi są ustanowione. — Do tego protokołu załączy się ogólny wykaz lustracyjny stanu dóbr i ich dochodów podług załączonego wzoru pod literą T., który kluczami albo separatnemi folwarkami w stosunku zaprowadzonego porządku na gruncie wyjaśniać będzie: iaka jest obszerność folwarku, iakie wsie i wiele robocizny do niego odbywają, iaki iego jest dochód. — Do tego zaś dla bliższego objaśnienia ułoży się ogólna tabella powinności, podług wzoru litera B. w którą tylko wpisze się nomenklatura *respective* wsi i ogólne summy ich prestacyi. — Następnie może być do tego dołączony wykaz mapp, jeżeli iakie z dóbr zlustrowanych znajdują się. — Lustracya cała powinna być foliowana numerem bieżącym, a na początku mieścić w sobie spis rzeczy w niej znajdujących się, z wymienieniem, na której karcie.

ARTYKUŁ 69.

Jak postępować, gdzie były świeżo sporządzone lustracje.

Tam gdzie Kommissarz znajdzie, iż dobra przez niego lustrować się mające, były już poprzednio lustrowane i posiadają stosowne w języku Polskim protokoły badawcze, takowe na-przód sprawdzić powinien i jakie odmiany w nich zachodzą i jeśli się okażą użyteczne, takowe gdzie co brakuje uzupełni, a nowych pisać nie ma potrzeby. Mówi się jednak o takich protokółach, które podług podobnych wzorów iak są przy niniejszemy lustracji załączone, spisane były.

ARTYKUŁ 70.

O podpisach protokółów, reiestrów etc.

Każdy protokół badawczy podpisany być powinien przez tych, z których śledztwo jest zrobione; oprócz tego, tak tabelle powinno-

ści włościańskich, protokoły badawcze wsi, wyciągi z reiestrów ekonomicznych, iak niemniemy wszystkie inne szczegóły lustracji, o których dzierżawca wiadomość mieć może, i mieć powinien, mają być przez niego podpisane; przy robieniu bowiem lustracji i wyciąganiu intrat, w niczym się Kommissarz przed dzierżawcą lub Nad-dzierżawcą taić nie powinien, a nawet jeśli w czym znajdzie potrzebę, wolno mu będzie zrobić swoje uwagi na piśmie, które Kommissarz do lustracji załączy i swoją względem tychże opinią poda.

ARTYKUŁ 71.

O zaokrągleniu dóbr i zachodzących wątpliwościach.

Jeżeli Kommissarz gdzie znajdzie, iż zaokrąglenie folwarków lub też całych dóbr jest niedogodne we względzie gospodarskim, iż iedne folwarki za mało, a drugie za wiele mają robocizny, a położenie wsiów jest takie, że temu zaradzić można; nieomie-

szka w téj mierze podać swego projektu z wyjaśnieniem stosownem. Gdzieby zaś miał wątpliwości, których rozwiązać nie jest w stanie, i którychby Instrukcyja niniejsza nie przewidywała i nieobjaśniła, wątpliwości te władzy swéj przełożonéj do rozwiązania przedstawi.

KOMMISSYA RZĄDOWA PRZYCHODÓW I SKARBU,
ściśle się trzymanie niniejszój Instrukcyi
poleca.

w Warszawie dnia 14. Sierpnia 1822 roku.

W zastępstwie Ministra Prezydującego
Radca Stanu,

P L A T E R.

Sekretarz Jeneralny,
Jan Kruszyński.

Nr 32,771.

W z ó r A.

Wzór do protokołu badawczego o stanie
i powinnościach wsiów.

1. Nazwisko wsi, położenie i iéy granice.

Uwaga. *Województwo, Obwód, Powiat, Parafia, Nazwisko graniczących miejsc, czyli granice uregulowane, lub w kontrawersyi. — Na czém kontrawersya zasadza się, czy rozpoczęty proces kontrawersyi i gdzie; jeśli nie-skończony, na czém się zahacza. — Nazwisko i odległość naybliższych miast, Obwodowego i Wojewódzkiego, lub handlowego, sptawnych rzek itd.*

2. Do którego folwarku wieś zarabia i do iakiéy Ekonomij należy; czyli w niéy znajdują się ieszcze inne części do innych possesorów należące, naprzykład: części Duchowne, Szlacheckie, Królewskie, darowane, emfiteutyczne, wieczysto-dzierżawne i mieyskie, do kogo jurysdykcya należy.

3. Liczba i wymienienie własności każdego mieszkańca wsi.

Uwaga. Tu tylko (co się w tabelli powinno wyraża szczególnie, należy ogólnie wymienić, na przykład: „w tęg wsi iest: wieczysty dzierżawca, emfiteuta, posiadacz wóytostwa, sołectwa, donataryusz; włościan zarobnych, czynszowników, kolonistów, chatupników, agrodników, komorników, tylu i tylu;”) wymieniając ilość poszczególnie każdego rodzaju posiadaczów i nadmienając: czy są uprzywilejowani lub nie, czy mają swoje przywileje lub kontrakty, czy je okazali i złożyli, czy takowych kopije są wzięte do zbioru dokumentów, i na której karcie znajdują się — Jeżeli w jakieg wsi znajduje się probostwo i do takowego należą rolnicy, chatupnicy, lub służący kościoła, takowych także wymienić potrzeba, nie opuszczając nawet żydów, menonistów, profesjonalistów, i t. p.

4. Przestrzeń gruntów.

Uwaga. Jeżeli wieś pomierzona była, należy wziąć kopije z pomiarowego rejestru; jeśli zaś mierzona nie była lub rejestru brakuie, postąpić podług artykułu 7go Instrukcyi.—

Objasnienie iakieby w tęg mierze potrzebne byto, tu także umieścić się może.

5. Czyli we wsi znajdują się puste role; czy są do nich budynki lub ich nie dostaie; w jakim są stanie; czy ich kto używa lub nie? wogóle lub w części, kto z nich ciężary gruntowe ponosi; kto z nich ostatnie zasiewy zebrał, kto ma lub miał obowiązek obsadzenia ich; dla czego obsadzenie to nie nastąpiło, i iakie najlepsze środki do osadzenia ich i do przeprowadzenia do dobrego stanu użyte być mogą.

6. Wysiew ziarna, niemnię własność ziemi i ię żyzność.

Uwaga. Wymienić tu wypada na wiele pól role włościańskie się dzielą, czy oprócz tego mają kąty po lasach, lub części na wsiach innych, i iaki wysiew do pól właściwych, a iaki do kątów lub części osobno leżących iest przywiązany. Jakie rodzaje zboża najwięcej tam siewane bywają, iakiego gatunku iest ziemia, i ile z nię plonu przez przecięcie lat średnich spodziewać się można. — Ponieważ uwag tych bez naocznego przeko-

nania się czynić nie można, wszystko więc coby jeszcze Kommissarz przy lustracyi do nadmienienia za potrzebne uznał, umieścić tu nie przepomni, postępując w każdym względzie z przezornością i dokładnością.

7. Obszerność ogrodów.

Uwaga. Nadmienić wypada czy włościanie mają tylko ogrody przy siekczbach, czyli i w polach warzywa sieją; obszerność tych ogrodów, nie przepominając oraz wymienić, czyli oprócz ogrodów warzywnych włościanie mają i ogrody owocowe, chmielniki, plantacje tytoniów itd: iaka ich przestrzeń

8. Zbiór siana.

Uwaga. Położenie łąk, dobroć ich, ilość siana, licząc na fury iedno, dwu i cztero-konne; czy takowe iest dostarczające lub nie; gdzie zbierające siano włościanie przedają, lub zkad brakujące kupują. — Nadmienić także wypada, czy łąki są polne lub oddzielne, iakiego rodzaju wydać siano, czy są wspólne lub każdy ma swoją część oddzielnie, czy leżą przy wsi lub w lasach; daleko czy blisko, lub nareszcie czyli włościanie osobnych opłat za te łąki nie dają i komu.

9. Pastwiska.

Uwaga. Obszerność ich, własność i odległość od wsi; czy są wspólne i z kim, czy są dostateczne, lub nie, czy za nie iakie osobne opłaty mają miejsce; czy włościanie mają wolne pastwisko po lasach; a w ogólności nadmienić, dla iakiego rodzaju bydła, pastwiska te są właściwe i czy z rozrzuconych cząstek lub też z jednéj przestrzeni składają się.

10. Bydło i stan iego.

Uwaga. Ilość i rodzaj bydła przez wieś utrzymwanego, czy iakie od takowego dawane są opłaty lub nie; czy pasterz lub owczarz do niego utrzymywany iest wspólny, lub też kolejno do paszenia wychodzą, czyli ulepszone rodzaje bydła znajdują się i czyiem staraniem.

11. Czyli lasy w granicach wsi, lub w bliskości są położone, i do kogo właściwie należą.

Uwaga. Jeżeli włościanie na swych gruntach bór posiadają, potrzeba objaśnić tytuł posiadania, niemniéj stan: dozór i gospodarstwo takowe.

12. Czyli wieś ma wolność węgła na opał i budowlę, na czem prawo ich gruntuie się, lub też jeśli żadnego prawa nie mają, z kądem zwyczajne drzewo brać zwykli.

Uwaga. Nadmienić wypada, jakie są ceny drzewa miejscowe dla włościan ustanowione, czyli oprócz tego inne jakie opłaty lub prestacje za takowe na nich są nałożone, przyczem Kommissarz opinię swoją dołączyć powinien, iak daleko prestacje i t. p. opłaty, są sprawiedliwe; lub uciążliwe, a w każdym razie czy ich odmienić lub zostawić wypada; z drugiej zaś strony, jeśli włościanie mają jakie beneficja do lasów Rządowych, wyjaśnić winien, czy takowe nie są dla gospodarstwa leśnego szkodliwe, iakby temu bez uszczerbku beneficji, zgodzić zasadami ekonomiki, zapobiedz można.

13. Czyli włościanie do gromady należący mieszkają w lasach, i iaki ich jest sposób do życia i zatrudnienie.

14. Czyli wieś ma rybołówstwo, sama na siebie lub z kim wspólne, na iakich wodach, iak daleko; i czyli co za to opłaca.

15. Czyli młyn jest we wsi, w jakim stanie, do kogo należy; czy włościanie obowiązani są przymusowo w nim młóć, lub też do wolnego mielenia służy im prawo. —

Uwaga. Wymienić wypada, czyli młyn ten jest wodny, pływak, lub wiatrak, uprzywilejowany lub nie, czy przywilej istnieje i czy jest wzięty do zbioru dokumentów; czy młyn ten do wspólnych iakich obowiązków z włościanami należy, lub też czyli jakie opłaty lub prestacje za takowy włościanie uiszczać muszą; na koniec Kommissarz uwagę zrobić powinien, czy młyn we wsi istnący z korzyścią lub szkodą włościan tam się znajduje, iakie odmiany w stosunkach jego byłyby potrzebne.

16. Czy karczma lub szynk jest we wsi lub też czy włościanie kolejno sprzedawać trunki są obowiązani — Jaką szynkarz nagrodę bierze; czyli włościanom wolno jest brać trunki gdzie im się podobą, lub przymusowo brać go powinni, i z kądem; iakie w miejscu są ceny trunków; czy tamtędy przechodzi gościniec, czyli karczma jest zaieczną, czy ma

wszelkie wygody dla podróżnych; nareście; czyli włościanie podług przywilejów, lustracyi, lub iakiego odwiecznego zwyczaju nie [ma]ją prawa robienia sobie piwa, na chrzciny i wesela; czy płać kotłowe lub innego nazwiska, opłatę; wiele takowa wynosić może.

17. Prestacye włościan do Dominiów.

A. W naturaliach i iaka ich cena.

Uwaga. Szczegółowo w tabelli prestacyney wymienione, daniny, osepny i t. d. powinny w niniejszym protokole kategorycznie być wypisane, co każda klasa rolników w daninach dać, i podług dawnego zwyczaju i lustracyi dawać powinna, z wyrażeniem czasu, w którym zwykle daniny są oddawane; niemniej czyli daniny te, zawsze tylko w naturze są oddawane, lub czy mogą być w pieniądzu zastąpione albo też na inny rodzaj daniny zamienione; iaki nareście zwyczaj na te daniny ceny stanowi.

B. W gotowych opłatach.

Uwaga. Tu podobnie jak przy daninach Kommissarz postąpi z nadmienieniem, kiedy jest

termin tych opłat, czy płacone są ryczałtem, lub na raty, czy się opierają na lustracyach, przywilejach lub zwyczajach; czy obiekt, za który te opłaty ustanowiono istnieje; czy rozkład tych opłat jest właściwy czy które z nich nie są arbitralnie nałożone i niesłusznie włościan ciążą, lub też czy iaki z takowych przez zaniedbane niepobieranie upadły.

C. W robociznie.

Uwaga. Jakiego rodzaju i w jakiej ilości przez każdą klasę rolników robocizna jest odbywana, czy się stosuje do roli lub tylko do siedziby, czy jest odbywana bezpłatnie, lub też za wynagrodzeniem, czyli zbywająca lub niepotrzebna folwarkom robocizna; bywa przez włościan opłacana, iaka na to ustanowiona cena; czyli szarwarki lub też ogółowe wyście do siana lub żniwa, jest zaprowadzone, i iaki powód ekonomiczny tego zwyczaju być może; czy przez włościan odbywane są podróże, czy odległość ich jest przepisana, czy ilość mil na ieden dzień do odbycia jest ustanowiona; czy włościanie opłat iakich na te podróże nie odbierają, lub też

czy podobne podróże zwyczajnymi dniami robocznymi nie są kompensowane; czyli istnieją przepisy kiedy włościanin do roboty wyjść powinien, wiele godzin i w jakich czasach nie ma odpoczynku, i kiedy z roboty po-
wracać mu wolno, czyli jeden dzień sprzężony liczy się jednym dniem i parą wołów lub większym zaprzęgiem; czyli zwyczajem lub lustracją jest przepisane wiele włościanin orać, redlic, bronować, lub kosić powinien, czyli do żniwa przepisany jest wy-
miar lub nie, czyli przy zwożeniu sнопów, wywożeniu mierzawy, młoceniu, robotach przy ogrodzie, wywożeniu zboża na targi, przy zwożeniu drzewa, zgota przy każdym rodzaju roboty, jest jaki przepis, zwyczaj, czy nie, i jak dotąd roboty te odbywane by-
wają, i jak się liczy wyprzedzenie motków, zbieranie grzybów; pielienie ogrodów, obie-
ranie chmielu, obsypywanie kartofli, pielienie pszenicy, i t. p. które to prestacje przez kobiety lub dzieci żywią odrabiane, zgota nie Kommissarz przepomnieć nie powinien, aoby objaśnienie istniejących prestacji wymagało i do czego odczytanie dawnych lustra-

cyi; badanie włościan, i ponowny ogląd tych materjałów pomoże.

Przywileje, kontrakty, wyciągi z lustracji i t. d. i inne przy tem badania potrzebne do-
wody, mają być w kopii do zbioru dokumen-
tów zamieszczone, dochody zaś wszelkie, za-
raz do kasy wpływać nie mogące, jak naprzy-
kład: prestacje, daniny i opłaty w trakcie
dzielonych lat wolnych i inne tym podobne
umieszczone będą przed linją.]

18. Czyli się znajdują we wsi kościoły, szko-
ły, klasztory, i inne zakłady duchowne,
niemniej szpitale i t. p. Co za realności
do nich należą, czyli takowe, jak ro-
wnież zabudowania kościelne, szkolne,
są w dobrym stanie. Co duchowni w po-
datkach publicznych opłaca; kto jest
kollatorem i do kogo utrzymywanie du-
chownych i szkolnych budowli należy.
19. Jakie dziesięciny: wytyczne, meszne, lub
kompozyte włościanie opłaca i gdzie.
20. Jakie podatki gruntowe, iako to: kon-
tyngens, podymne, szarwark i inne, wło-
ścianie do Kasy wnoszą.

21. Jaki jest w ogólności stan gospodarstwa, i majątku włości. Gdzie swoje produkty sprzedają, i czyli oprócz rolnictwa trudnią się jakim rzemiosłem. Czyli we wsi znajdują się tacy gospodarze ubodzy i niegospodarni, i z jakiego powodu ubóstwo te i opuszczenie się pochodzi.

22. Czyli włościanie mają zasiewy i inwentarze gruntowe, które dokładnie wymienić wypada.

23. Czyli włościanie sami obowiązani są utrzymywać swe budowle, lub też takowe w całości lub w części bądź za nadaniem wolnych lat, lub udzieleniem bezpłatnego drzewa, lub innych podobnych środków do dominium należą. Czy budowle są włościańskie lub rządowe.

24. Czyli w przypadku pożaru, gradobicia, lub innych podobnych, mają prawo do remissyi w opłatach i prestacyach gruntowych i w jaki sposób.

25. Czyli we wsi znajdują się rządowe zabudowania, mosty, tamy, drogi, kanały,

przewozy i t. p. w jakim są stanie i do kogo utrzymanie ich należy.

26. Czyli we wsi znajdują się jakie inne do dominium lub gromady należące użytki, i jakiego rodzaju; niemniéj, czyli wieś ma jakie służebności, których powyżéj nie wymieniono.

27. Czyli we wsi są jakie świeżo zrobione melioracye, lub jakie do zrobienia pozostały; iakby najłatwiej i najkorzystniéj takowe do skutku doprowadzić można, i czyli gromada takowe własnymi siłami jest w stanie uskutecznić. Czyli tam znajdują się świeżo założone kolonie, lub świeżo osadzeni gospodarze i ogrodnicy, niemniéj czyliby korzystnem było, aby tam nowych rolników poosażać, lub nowe kolonie pozakładać. — Kommissarz w téj mierze dokładnie opiniją swoją rozwinąć powinien.

28. Jakie sołtysi mają wynagrodzenie za swoje obowiązki.

in obywateli.

81

W z Ó r B.

użytków i powinności w

do

należący

w Obwodzie

w Województwie

Położoney

Takowa ma podług pomiaru

Włók

Morgów

Sporządź

i mieysc

TABELA

użytków i powinności włościan

Wsi N.										Wzór B.									
do										Wzór B.									
w Powiecie										Wzór B.									
w Obwodzie										Wzór B.									
w Województwie										Wzór B.									
Położoney										Wzór B.									
Takowa ma podług pomiaru										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
										Wzór B.									
</																			

(1.) Numer			(2.) Imię i Nazwisko	Stan włóścianina lub sposób do życia	Stani Maia										(5.) Stan in-			
Porządkowy	Dymów	Ról			(3.) Ludność osad							(4.) Stan budowli						
					Mężczyzn	Kobiet	Dzieci		Służących		Ogół	Chalupa	Stodoła	Obora	Koni	Wółw	Krów	Młodzieży
							Synów	Córek	Parobków	Dziewek								
			Mniej lat 10															
I. Osadnicy prestujący																		
a) Sołectwó																		
1	6	5	Antoni Penkula		3	2	1	2	2	1	11	dobra	dobra	zła	3	4	8	6
b) Czynszownicy																		
1	1	2	Jerzy Straus	Kolonista	2	1	3	1	1	1	9	ditto	ditto	dobra	2	4	6	5
2	2	3	Antoni Holtz	ditto		2	2	4	1	1	11	ditto	ditto	ditto	1	4	5	4
3	7	6	Piotr Hauber	ditto	1	1	1	2			5	ditto	zła	zła	1		3	1
4	8	7	Franciszek Mauser	ditto	1	2	2	1			6	ditto	dobra	ditto	1		4	2
c) Całorolnicy zaciężni																		
1	3	1	Antoni Was	Sołtys	2	2	1	1		1	7	zła	dobra	średnia	1	2	4	3
2	4	4	Walenty Michalski	Rolnik	1	2	2	1	1	1	8	ditto	ditto	ditto	1	2	5	2
3	5	8	Onufry Bazylak	ditto	2	2	1	3			8	dobra		dobra	1	3	4	1
4	11	9	Felix Krawczyk	ditto	1	2	1	1		1	7	ditto	dobra			4	6	2
d) Półrolnicy zaciężni																		
1	9	10	Walenty Franczak	Strzelec	2	2	1			1	6	ditto	ditto	dobra	2	2	3	1
2	10	11	Paweł Wesółowski	Półrolnik	1	2	2	1			6		ditto	zła	1	1	2	2
3	11	12	Paweł Maciolek	ditto	2	2	1				5	dobra	ditto	dobra	1	2	3	3
e) Ogrodnicy																		
1	13		Antoni Chlebarat	Siagarz	1		2				4	ditto					2	
2	14		Piotr Powoda	Ogrodnik	1	2	1	2			6	ditto					3	1
3	15		Stanisław Podgórski	ditto	1	2		1			4	ditto		zła			2	
II. Osadnicy nieprestujący																		
1	17	13	Proboszcz		2				4	5	11	ditto	2 dobre	dobra	5	6	15	10
2	16		Paweł Wojciechowski	Organista	1	2	1				4	ditto					1	
3	18		Bonawentura Ciupiak	Kowal	2	3	1	1			7	ditto		dobra			3	2
4	19		Faustyn Krauz	Stelmach	1	2	1	1	1		6	ditto		ditto	1		4	1
5	20		Anastazy Kaniak	Katnik	1	1	1				3	zła					1	
Ogół					29	35	25	22	11	12	134				21 34 84 46			

Stani Maia

tek Rolnika.

(4.) Stan budowli			(5.) Stan in-			
Stodola	Obora		Koni	Wółw	Krów	Młodzieży
			S z t			
dobra	zła		3	4	8	6
ditto	dobra		2	4	6	5
ditto	ditto		1	4	5	4
ditto	zła		1	—	3	1
ditto	dobra		1	—	4	2
zła	dobra	średnia	1	2	4	3
ditto	ditto		1	2	5	2
dobra	—	dobra	1	3	4	1
ditto	dobra		4	6	2	
ditto	ditto	dobra	2	2	3	1
ditto	zła		1	1	2	2
dobra	ditto	dobra	1	2	3	3
ditto	—	—	—	—	2	—
ditto	—	—	—	—	3	1
ditto	—	zła	—	—	2	—
ditto	2 dobre	dobra	5	6	15	10
ditto	—	—	—	—	1	—
ditto	—	dobra	—	—	3	2
ditto	—	ditto	1	—	4	1
zła	—	—	—	—	1	—
			21	34	84	46

wentarza		(6.) Powierzchnia ich gruntów wynosi						(7.) Wysiewaia.				(8.) Zbieraią siana		
Swin	Owiec	Ogrody		Role		Łaki		Ozimin		Jarzyn		Dobrego	Średniego	Złego
s z t u k		Mo.	Pr.	Mo.	Pr.	Mo.	Pr.	Kor.	Gar.	Kor.	Gar.	F u r.		
50	10	6	—	72	—	12	—	24	—	24	—	12	—	18
6	12	3	—	36	—	3	—	12	—	12	—	—	16	—
5	6	3	—	36	—	3	—	12	—	12	—	—	16	—
6	—	3	—	—	—	8	—	—	—	1	—	—	6	—
5	—	3	—	—	—	8	—	—	—	1	—	—	6	—
4	4	3	—	27	—	6	—	9	—	9	—	6	6	—
6	—	3	—	27	—	6	—	9	—	9	—	6	6	—
3	—	3	—	27	—	6	—	9	—	9	—	6	—	6
7	6	3	—	27	—	6	—	9	—	9	—	6	6	—
5	—	2	—	15	—	3	—	5	—	5	—	—	6	—
1	3	2	—	15	—	3	—	5	—	5	—	—	6	—
2	—	2	—	15	—	3	—	5	—	5	—	—	6	—
2	—	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2
3	—	3	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	4
2	—	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2
15	40	6	—	126	—	21	—	42	—	42	—	12	20	10
2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
88	121	62	—	423	—	92	—	141	—	143	—	48	100	42

P o w i n n o ś c i W ł o ś c i a ń s k i e.

(9.) Przed linią prestacje wyno- szą		(10.) Opła- cają w czyn- szu lub czyn- sikach		(11.) Odbywają w robociznie						
				Stały tygod- niowy		w innéj ró- żnej		Podróże	Co obrachowane na pieniądze wy- nosi	
				Sprzężaniem	Pieszo	Sprzężaniem	Pieszo			
złp.	gr.	złp.	gr.	R o c z n i e d n i					złp.	gr.
—	—	160	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	141	—	—	—	—	4	—	1	18
141	—	—	—	—	—	—	4	—	1	18
—	—	24	—	—	—	—	2	—	—	24
—	—	24	—	—	—	—	2	—	—	24
—	—	2	—	52	52	—	4	—	64	—
—	—	2	—	52	52	—	4	—	64	—
—	—	2	—	52	52	—	4	—	64	—
—	—	2	—	52	52	—	4	—	64	—
28	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1	—	—	52	—	4	—	22	12
—	—	1	—	—	52	—	4	—	22	12
—	—	—	—	—	12	—	2	—	2	24
—	—	—	—	—	12	—	2	—	2	24
—	—	—	—	—	12	—	2	—	2	24
169	20	359	—	208	348	—	42	—	314	—

[illegible]

Powinności Włościańskie.

(11) Odbywają w robociznie					
Rod-	w innéy ró- żnéy		Podróże	Co obrachowane na pieniądze wy- nosi	
	Sprzężaiem	Pieszko			
R o c z n i e d n i				złp	gr.
—	—	—	—	—	—
—	—	4	—	1	18
—	—	4	—	1	18
—	—	2	—	—	24
—	—	2	—	—	24
52	—	4	—	64	—
52	—	4	—	64	—
52	—	4	—	64	—
52	—	4	—	64	—
—	—	—	—	—	—
52	—	4	—	22	12
52	—	4	—	22	12
12	—	2	—	2	24
12	—	2	—	2	24
12	—	2	—	2	24
348	—	42	—	314	—

[illegible]

Ciężary gruntowe.

(16.) Dziesięcina duchowieństwu		(17.)											
W złożu	Kompozycje	Podymne		Szarwark		Kontyngens li- verunkowy		Składka ogniowa		Ogół podatku wynosi		złp.	gr.
		złp.	gr.	złp.	gr.	złp.	gr.	złp.	gr.				
		40	—	21	—	12	—	53	—	6	4	192	4
		12	—	7	15	6	—	16	—	7	—	48	15
		12	—	7	15	6	—	16	—	7	—	48	15
		—	—	7	15	4	—	2	—	7	—	20	15
		—	—	7	15	4	—	2	—	7	—	20	15
		12	—	7	15	6	—	15	—	5	10	45	25
		12	—	7	15	6	—	15	—	5	10	45	25
		12	—	7	15	6	—	15	—	5	10	45	25
		12	—	7	15	6	—	15	—	5	40	45	25
		6	—	7	15	6	—	8	—	5	10	32	5
		6	—	7	15	6	—	8	—	5	10	32	25
		6	—	7	15	6	—	8	—	5	10	32	25
		—	—	7	15	4	—	2	—	3	—	16	15
		—	—	7	15	4	—	2	—	3	—	16	15
		—	—	7	15	4	—	2	—	3	—	16	15
		—	—	15	—	6	—	62	—	10	—	93	—
		—	—	7	15	4	—	—	—	2	—	13	15
		—	—	7	15	4	—	—	—	1	—	12	15
		—	—	7	15	4	—	—	—	2	—	13	15
		—	—	7	15	4	—	—	—	1	—	12	15
		130	—	171	—	103	—	241	—	96	14	746	14

Przywilej	znayduie si
takiem prawem possessorowie posiadają osady	
za przywilejem emfiteutycznym	
za kontraktem wieczysto-czyn- szowym	
świezo osadzony niemakontraktu za kontraktem ditto	
prawem używalności ditto ditto ditto	
ditto ditto ditto	
ditto ditto ditto	
podług erekcyi r. 1543 ditto prawem używalności ditto ditto	

(17.)

Kontyngens li- werunkowy		Składka ogniowa		Ogół podatku wynosi	
lp.	gr.	złp.	gr.	złp.	gr.
53	—	6	4	192	4
10	—	7	—	48	15
10	—	7	—	48	15
2	—	7	—	20	15
2	—	7	—	20	15
15	—	5	10	45	25
15	—	5	10	45	25
15	—	5	10	45	25
15	—	5	40	45	25
8	—	5	10	32	5
8	—	5	10	32	25
8	—	5	10	32	25
2	—	3	—	16	15
2	—	3	—	16	15
2	—	3	—	16	15
62	—	10	—	93	—
—	—	2	—	13	15
—	—	1	—	12	15
—	—	2	—	13	15
—	—	1	—	12	15
241	—	96	14	746	14

(18.)

takiem prawem possessorowie posiadają osady	Przywilej lub prawo wieczyste znayduie się w zbiorze doku- mentów Nro	Data opłaty czynszów	U W A G I
za przywilejem emfiteutycznym	pag. 41	11. Listopada	
za kontraktem wieczysto-czyn- szowym	pag. 42	1. Czerwca	
świeżo osadzony niemakontraktu za kontraktem	Pag. 43	ditto	
ditto	pag. 44	ditto	
prawem używalności		Daniny, i czynsik placą na Święty Marcin czyli 11 Listopada	
ditto			
ditto			
ditto			
ditto			
ditto			
ditto			
podług erekcyi r. 1543	pag. 45		
ditto			
prawem używalności			
ditto			
ditto			

P o r ó w n a n i e

Podług ostatniéy lustracyi z roku N. dochód z téy wsi wynosił złp. 677 gr. 15

Podług obecnéy lustracyi dochód ten wynosi złp. 685 gr. 28.

Jest więc teraz więcéy dochodu o Summę złp. 8 gr. 12.

Powody tego są: że przybyło do téy wsi trzech ogrodników, których w dawnéy Tabelli powinności nie było; każdy z nich iak się z Tabelli pokazuje, płaci czynszu po zł. 2. gr. 24. a zatém ogólna Summa wypada taż sama iak powyż wymieniono.

ZBIÓR D

W z ó r C.

ZBIÓR DOKUMENTÓW

Ekonomii N.

Ułożony przez Kommissarza lustrującego
w N. dnia N. roku. N.

wsł wynosił złp. 677 gr. 15

. . . złp. 685 gr. 28.

chodu o Summę złp. 8 gr. 12.

ków, których w dawnéy Tabelli
nie, płaci czynszu po zł. 2. gr. 24.
wymieniono.

W z ó r d o Z b i o

r u d o k u m e n t

Nazwisko miejsca.	Nazwisko i rodzaj uprzywilejowanego mieszkańca.	Wymienienie realności posiadaney.	Numer i data załączonego przywileju. Nro	Kto był pierwszym jego nabywcą i którego roku.	
	NB. Jeśli iest cała wieś uprzywilejowana wpisze się tylko na- zwisko wsi, ieżeli zaś tylko szczegółowi po- siadacze, kolejno wy- mienieni bydz winni.	Naprzykład: czyli iest cały folwark, kawałek tyl- ko roli, młyn, karczma i t. p.			U c s tr te z w

W z ó r d o Z b i o

r u d o k u m e n t ó w

Inności	Numer i data załączonego przywileiu.	Kto był pierwszym jego nabywcą i którego roku.	Krótki wyciąg z przywileiu	U W A G I
Nro zyli iest ańek tyl- karczma			<i>Uwaga.</i> tu się wypisze od iakiéy daty przywiléy się zaczyna i iak długo trwać będzie, iakie do tego przywileiu przywią- zane są ciężary, obo- wiązki i beneficya.	<i>Naprzykład:</i> Jeżeli realność uprzywileiowana przechodziła z rąk do rąk, iak się posiadacze odmieniali, i czy przytem właściwe formalności zachowane zostały. Lub też ieśliby posiadacz nie był w stanie okazać przywiléy, wypada powody w téy mierze wyłuszczyć.

ościan

(1)		Lp. Nr.		Lp. Nr.	
Nazwa		Lp. Nr.		Lp. Nr.	
A. Główny właściciel					
a) Główny właściciel					
b) Współwłaściciel					
c) Właściciel części					
d) Właściciel części					
e) Właściciel części					
f) Właściciel części					
g) Właściciel części					
h) Właściciel części					
i) Właściciel części					
j) Właściciel części					
k) Właściciel części					
l) Właściciel części					
m) Właściciel części					
n) Właściciel części					
o) Właściciel części					
p) Właściciel części					
q) Właściciel części					
r) Właściciel części					
s) Właściciel części					
t) Właściciel części					
u) Właściciel części					
v) Właściciel części					
w) Właściciel części					
x) Właściciel części					
y) Właściciel części					
z) Właściciel części					

Prętów

na na fundamencie Akt
owego śledztwa przez

W z ó r D.

Zbliżone zasady do wyrachowania
pańszczyzny do gospodarstwa po-
trzebny.

Dwoiakiego rodzaju robocizny wymaga za-
gospodarowanie folwarków, to jest:

I. Sprzężaynéy i
II. Pieszéy:

I. Robocizna sprzężayna potrzebną jest:

1. do orania,
2. do redlenia,
3. do włóczenia,
4. do wywozu mierzwy,
5. do wywożenia siewu na pole,
6. do zwieżenia z pola zboża i innych
płodów,
7. do zwieżenia siana;
8. do wywieżenia produktów na targi,

9. do zwózki drzewa na opał lub do go-

rzelni i browaru,

10. do naprawy budowli miejscowych,

11. do melioracyów.

Uprawa roli wymaga:

A. Pod oziminę.

Grunt pszenny i żytny dobry potrzebuje
wedle prawideł gospodarskich:

- a) podorania ugoru;
- b) odwrócenia piérwszy orki;
- c) zredlenia poprzecznego drugiey
orki;
- d) uwleczenia redlanki;
- e) zorania na siew;
- f) uwleczenia siewu;
- g) wyorania brózd i przegonów;

Grunta żytnie, średni i liche w większey
części z piasku niż z gliny składające się, wy-
magają:

- a) zorania ugoru;
- b) zredlenia;
- c) uwleczenia;
- d) przyorania, zorania w zagon i
- e) uwleczenia siewu;
- f) wyorania brózd i przegonów.

Grunta zaś ilaste, sapowate, chude i t. p.
także do tych klass należące, takiey samey
uprawy wymagają iak poprzedzające klasy.

B. Uprawa iarzy ny wymaga.

1. Jęczmienia:

- a) zorania rżyska;
- b) zredlenia;
- c) uwleczenia;
- d) zorania;
- e) uwleczenia siewu;
- f) wyorania brózd i przegonów;

2. Owsa i grochu:

- a) zorania rżyska;
- b) uwleczenia;
- c) przyorania i
- d) uwleczenia siewu.

Notabene: Pod owies w gruntach lekkich,
orze się tylko raz na wiosnę prosto w za-
gon, zasiewa i wlecze.

Zbliżone wyrachowanie robocizny sprzę-
żaynéy, może być następujące:

Ile na zaprzag włościański rachować orki,
redlanki, włóczki, tudzież do brózdowania,
należy to od miejscowego zwyczaju, ile na

dzień od włościanina takiéj roboty wymaga-
ném bywa. Zwyczaj atoli powszechny usta-
lił, iż rachuje się za dzień sprzężayny.

1. Wyoranie morga gospodarskiego trzy-
maiącego 200 prętów kwadr: rachując
na pręt łokci $7\frac{1}{2}$.
2. Zredlenie prętów kwadr: 300 gospodar-
skich.
3. Uwleczenie prętów kwadr: 400.
4. Wyoranie bródz na 5. 6. morgach go-
spodarskich, gdzie w zagony 4. 6. skibo-
wane orze się, a gdzie szersze składy,
na 8. morgach gospodarskich.
5. Wywóz gnoiów rachuje się 40 — 50
fur włościańskich na morg 300 pręto-
wy. — Ile jednak takich fur może na
dzień wywieść, zależy to od odległości
pól; iaka zaś przestrzeń pola bywa co-
rocznie na którym folwarku mierzwio-
ną, zależy to od utrzymywanej ilości
inwentarza i pilności rolnika, najmniej
jednakże przypuścić można, że $\frac{1}{3}$ część
przestrzeni mierzwioną bywa.

6. Na furę paro-konną do zwózki zboża
z pola, rachuje się od $2\frac{1}{2}$ do 4. mędli
oziminy, a 4 do 6. mędli iarzyiny, morg
gospodarski klasy I. i II. pszenicy, tu-
dzież klasy I. żytnéj wyda do 2. kop
oziminy i tyleż iarzyiny.

Grunt żyzny klasy II. i III. wydaie
do 7. mędli oziminy i tyleż iarzyiny. —
Ile fura iedna na dzień obrócić może,
zależy od odległości pola, a ilość kop
weźmie się podług paragrafu siódmego
protokołu badawczego folwarku.

7. Na furę paro-konną siana rachuje się
5. 6. centnarów, w miarę dobroci sprzę-
żaiu, i takich fur przez dzień zwieść
można 4 — 8. iak do odległości.
8. Na wywóz zboża na sprzedaż, najwię-
céj połowę sprzętu rachować można,
gdyż reszta na odsiew i utrzymanie go-
spodarstwa wychodzi. Na furę do wy-
wózki zboża na targ rachuje się:

Zyta

Pszenicy

Grochu

Jęczmienia

Owsa

Gryki

po 5. korcy.

po 6. korcy.

Na dzień jeden rachować należy trzy
mile z powrotem;

9. Do zwózki drzewa rachuje się na furę
paro-konna $\frac{2}{3}$ część sażnia 108 stóp ku-
bicznych trzymającego, przy odległości
pół mili, trzy przywózki na dzień

Przy odległości $1\frac{1}{2}$ mili dwa przywie-
zienia, a przy odległości 2 — 3. mil, ie-
dno przywiezienie; na 4. mile $1\frac{1}{2}$ dnia
na 6. mil dwa dni. — Ilość zaś do go-
spodarstwa potrzebnego drzewa, albo
przez badanie wysledzona, lub wyracho-
wana być może, licząc:

a) drzewa do gospodarstwa 50. sa-
żni na 100. korcy wysiewu ozi-
miny lub 300. morgów Chelmiń-
skich roli uprawnej.

b) Do gorzelni i browaru, przy do-
chodzie z tego źródła, podana jest
skazówka do wyrachowania drze-
wa.

10. Do napraw budowlowych i melioracyi,
wmiarę miejscowej potrzeby na 20 kor-
cy wysiewu ozimowego, 50. fur rocznie.
11. Wywóz zboża do siewu na korcy dzie-
sięć, pół dnia robocizny.

II. Robocizną pieszą skuteczną są się wszy-
stkie inne roboty, iako to: żniwa, ko-
szenie siana, grabienie, młocenie, ko-
panie, pielenie; i t. d. obliczenie iey mo-
że być następujące:

1. Do rozrzucenia mierzwy, rachuje się na
morg prętów 300. mający, jeden czło-
wiek.

2. Do wykopania przegonów, rowów,
bródz, na każde dwa morgi Polskie ob-
szerności folwarku, jednego człowieka.

3. Siew; na dzień jeden 8. korcy oziminy,
a 10 iarszyny.

4. Koszenie; na każdy korzec wysiewu ozi-
miny, a półtora korca iarszyny, niemniej

na każde pół morga Polskiego łąki, dzień
ręczny ieden.

5. Zęcie: oziminy i iarzyny liczy się w po-
łowie tego, co przepisano do skoszenia.

6. Grabienie: na trzy dni koszenia liczy
się dwa dni grabienia.

7. Do wiązania i mędlowania liczy się
w proporcją 6. grabiących 1. człowiek.

8. Do nakładania zboża na wozy rachuje
się ieden człowiek, oprócz wożącego,
do czterech wozów.

9. Do układania zboża w stodole do 20.
wozów 5. ludzi.

10. Do nakładania siana na wóz i zdeymo-
wania w stodółach tyle się rachuje ile
do zboża.

11. Do skopania morga gospodarskiego
ogrodu 12. ludzi.

12. Do wypielenia morgi ogroda 9. ludzi,
a do wykopania warzywa 12. ludzi.

13. Do wymłócenia dwóch mędli oziminy,
a 3. mędli iarzyny 1. człowiek.

14. Do wymycia i ostrzyżenia 10. owiec 1.
człowiek.

15. Do innych robót niestałych lub napra-
wy budowli i melioracyi, na 20. korcy
wysiewu ozimego 60. dni rocznie.

Notabene: Do plewidła gdzie iest zwyczaj
pielenia pszenicy, wyznaczy się takż pewna
ilość dni.

W z ó r E.

Wzór do protokołu badawczego o stanie
folwarku.

1. Nazwisko i położenie folwarku, i do której ekonomij takowy należy.

Uwaga. W jakim Województwie, Obwodzie, Parafii, w jakiej lub przy jakiej wsi, i w jakiej odległości od tychże, czy gdzie leży blisko miasta, rzeki spławnej, i t. p.

2. Granice folwarku.

Uwaga. Z kim folwark graniczy, czy granice te są okopcowane, nie naruszane, lub w sporze; jeżeli spór ma miejsce o jaki przedmiot; czy sprawa w tej mierze była prowadzona i jaki jest wywód; jeżeli jeszcze nie jest ukończona, dla czego i na czym się zahacza; czy spór ten jest wymierzony, wiele przestrzeni zawiera, i t. p. Opisać także Kommissarz granice jest winien.

3. Powierzchnia folwarku.

Uwaga. Czy folwark ten jest mierzony, przez kogo, w którym roku, wiele obeymuie przestrzeni, na jaką miarę; jeżeli zaś mierzony nie był, wypada powierzchnię jego przez przybliżenie wyrachować, podług sposobu w artykule 7mym do rubryki szóstey wskazanego.

4. Położenie, rodzaj i podział gruntów.

Uwaga. Czyli grunta te są odseparowane od wsi lub nie; czyli włościańskie role puste liczą się takż do folwarku; na wiele się pol grunta dzieli, i która część zostawiona jest pod ugor; nazwisko pol, własność ziemi z wymienieniem cząstek, z których się składa; ile dzierżawca podał wysiewu, czyli wszystkie role są obrabiane, lub też część ich leży odłogiem, lub wydzierżawiona jest obcym, czy znajduje się grunt trzech, sześcioletni i t. d.

5. Uprawa i pognóy.

Uwaga. Jak zwykle grunt ten uprawiany bywa, która część jego bywa zwykle mierzwioną i jakie ziarna zwykle na świeżym pognoiu sieją.

6. Wysiewy wszelkiego rodzaju.

Uwaga. Wypada zażądać rejestra, takowe za rzetelność Dzierżawcy, Rządcy, lub temu, który je prowadził, do podpisania oddać, nakoniec takowe przeszyć i zfoliować; gdyby zaś nie było rejestrów, wysiew przez badanie z czeladzi i innych ludzi ustanowić wypada, i przez lustracye gruntów o rzetelności podań przekonać się.

7. Ile wynosi zbiór licząc na kopy i mędle, wyiawszy dziesięciny, a ile omłot.

Uwaga. Badać wypada, ile zwykle z każdego rodzaju wymłaca się; ile w snopie bywa spaszonym,

8. Położenie, własność i rodzaj łąk.

Uwaga. Zbiór siana wypada takż badać z rejestrów i zeznań, licząc na fury i na centnary, ze względem czy są łąki polne lub oddzielne; czy są bagniste, gruntowe, przepalczyste lub inne.

9. Ogrody. — (wzór Nro 1.)

Uwaga. Opisać wypada ich wielkość, własność i rodzaj; czy tam są ogrody warzywne, chmielniki, plantacye tytoniów i t. d. Wzór do tego jest pod Nro 1.

10. Pastwiska.

Uwaga. Własność pastwisk i wygonów; czyli są dla bydła szczupłe, dostateczne lub zbyt czyste, czy są dla bydła dobre lub szkodliwe, czy owce tamże utrzymywać można, i ile, czy zbyt czyste pastwiska bywają wydzierżawiane i za jaką opłatą i podług jakich zasad. Czy tam także paszą bydło lub owce w lesie i iak daleko, czy nie są wspólne i z kim.

11. Stan bydła. — (wzór Nro 2.)

Uwaga. Takowe opisać wypada nie tylko podług podania, ale i nuocznego przekonania się, a to podług załączonego wzoru Nro 2. wyisnając nadto, ile bydła dawniej na folwarku utrzymywano, czy się i od iakiego czasu ilość jego zmniejszyła lub powiększyła, czy odpowiada stosunkowi paszy letniej i zimowej, lub też ile podług tego stosunku bydła utrzymać można.

12. Użytek z Krów.

Uwaga. Czyli krowy są w pakt komu oddane i pod iakiemi warunkami, lub też czy dzierżawca sam je utrzymuje i iakie z nich korzyści ciągnie, a mianowicie przez sprzedaż mleka, masła, sera i t. d. gdzie taka

wa sprzedaż ma miejsce i podług iakich cen zwyczajnych.

13. Użytek z Owiec.

Uwaga. Jak wiele może owiec na folwarku przetrzymać, ile słomy i siana liczy się na 100 sztuk, czy utrzymywany jest do nich owczarz, pod iakiemi warunkami, za jaką opłatą, ordynaryą, i t. p. lub też czy ma iaki udział z trzody lub przychowku, czy owce raz lub dwa razy strzygą, czy rodzaj ich jest ulepszony, ile wełna ze stu owiec wynosić może kamieni; gdzie ją zwykle sprzedają i za jaką cenę, gdzie sprzedają skopy; czy owce bywają doione, iak długo i iaka z tego jest korzyść, czy utrzymywana ilość owiec odpowiada stosunkowi i rodzajowi paszy, i czy ich podług zasad ekonomicznych mniej lub więcej na folwarku trzymać można.

14. Czeladź.

Uwaga. Ile i iakię utrzymuje się na folwarku czeladzi, ile kaźden z czeladzi bierze myta, okrasnego, ordynaryi i innych; czy oprócz tego mają sobie wyznaczone ogrody, przysiewki i w iakię obszerności.

15. Naiemnicy i kopciarze. — (Wzór Nro 3).

Uwaga. Jeżeli na folwarcznych gruntach znajdują się kopciarze, naiemnicy lub kątnicy, jakiego bądź rodzaju, takowi podług załączonego wzoru Nro 3. po imieniu wypisani, z oznaczeniem ile mają wysiewu, zbioru siana, ogrodów, ile utrzymują bydła, jakie robią prestacje, co do tego dopłacać i tym podobne inne stosunki; czyli utrzymywane bydło przez takowych, chodzi na pastwiskach dworskich, i w jaki sposób przez zimę jest utrzymywane. — Umieścić tu także wypada wszystkich rzemieślników i innych na gruntach dworskich mieszkających, ażeby wiedzieć można, ile utrzymują bydła, ile mają gruntów, tak i jakowe z nich folwark korzyści ciągnie.

16. Urządzenie gospodarstwa folwarcznego.

Uwaga. Naprzykład: czyli młocka odbywa się przez włościan, czeladź lub naiemników, czyli do żniwa, zbiorów siana także naiemnicy używani bywają i dla czego; co podobnym naiemnikom płaca; jak się zwózka drzewa i wywóz zboża na sprzedaż odbywa; czy uprawa gruntów dworskich lub włościańskich

sprzeżaniem jest uskuteczniona; czy mierzwa, oprócz miejscowej, jak naprzykład z miast, pobliskich karczem i tym podobnych jest brana, czyli folwark ma wolne mlewo, w jakim młynie; czy wywóz produktów jest łatwy lub trudny, i gdzie takowe zwykle wywożą; czyli siano może być sprzedawane, lub w przypadku niedostatku takowego zjad jest brane, lub kupowane; po czemu zboże lub siano sprzedają, a po czemu je w przypadku kupują, i t. p.

17. Robocizna.

Uwaga. Wymienić wypada wsie, która wsie do folwarku zarabiają, niemniej ilość i rodzaj odbywaney zwyczajney i nadzwyczajney robocizny, niemniej jakie takowe w szczególności ma przeznaczenie, czyli pańszczyzna jest zbyt, dostateczna lub niedostateczna, w czym się Kommissarz przepisu w artykule wymienionego trzymać powinien, i podług tego wyrachować zbyt, dostateczną lub niedostateczną robociznę.

18. Zabudowania, ogrodzenia, rowy, drogi, mosty, i t. d. — (Wzór Nro 4. 5. 6. 7.)

Uwaga. Te wymienione i opisane być powinny podług załączonych wzorów pod Nrem 4,

5. 6 i 7. z uwaga: czyli zabudowania na folwarku istnace są dostateczne lub nie; w przypadku braku takowych, które są najgwałtowniejszy potrzebne do odbudowania, iaki byłby najtańszy i najłatwiejszy sposób wystawienia ich po gospodarsku, w czym Kommissarz uwag swych nie przepomni; co do ogrodzeń, te dla tego opisać wypada, aby tam, gdzie tradycya lub opisanie ich nie miało miejsca, dokładna wiadomość mieć można, podobnież opisać wypada rowy, aby wiedzieć można, czyli przez opuszczenie ich, Dzierżawca wartości ziemi i plenności zboża nie zmniejszył, lub też przez nakłady i melioracye wartości takowych nie podwyższył. Co do dróg, mostów, należy wyjaśnić, iaki nakłady Dzierżawca i włościanie do utrzymania ich robić powinni i t. p.

19. Ciężary gruntowe.

Uwaga. Podymne, kontyngens liverunkowy, szarwarki drogowe, składki ogniowe, o których w istotnej ilości z kwitów przekonać się wypada, i mieć na uwadze czyli te wydatki sam Dzierżawca opłaca czyli tylko przykłada się do wsi i w jakiej ilości lub też czyli wieś takowe w części opłaca, ile dymów opła-

cających podymne znajduje się na folwarku, a za ile takowych podymne do kassy wpływa, kto płaci podymne i szarwark za dymy karczemne, młynskie, kopciarskie i rzemieślnicze, i t. d.; iaki rozkład jest kontyngensu między wsią a folwarkiem; czy folwarki lub wsie nie są uciążone podatkiem, z jakiego powodu i pod jakim względem; jeżeli folwark płaci podatki razem ze wsią, czy Dzierżawca robi takowych rozkład, lub też włościanie sami; u kogo kwity z opłaconych podatków znajdują się; czyli iaki należności przypadają folwarkowi z kassy ogniowej, za iaki lata i w jakiej ilości.

20. Opłaty do kościoła należne, oraz składki szkolne.

Uwaga. O ilości takowych przekonać się trzeba z kwitów, oraz zrobić takie same śledztwo, iak jest w artykule 7ym do rubryki 16. o dziesięcinach włościańskich przepisano. — Co do składek szkolnych; tu badać również należy, iak daleko folwark się do nich przykłada, czy obowiązany jest i dać ogród dla nauczyciela, czy dać mu iaka ordynaryę lub czy też sami włościanie to wszystko ponoszą;

czy podług zwyczaju obowiązany był przy-
kładać się do stawiania i podniesienia szkół-
ki, czy obowiązany jest także do utrzymywa-
nia kościoła, i t. d.

21. Jakież jeszcze inne ciężary gruntowe na-
leżą do tego folwarku.

22. Czyli folwark ten jest administrowany
lub dzierżawiony.

Uwaga. Wyrazić wypada datę kontraktu, głó-
wniejsze punkta, sumę dzierżawną i ter-
min kontraktu. Gdzie jest administrator; ia-
kie ma wynagrodzenia i korzyści, jaki stan
iego gospodarstwa. Co do samego folwar-
ku, czy ten jest pomocniczy drugiemu fol-
warkowi lub drugi wspiera jego gospodar-
stwo, z jakich powodów i w jaki sposób, czy
to przez dostarczenie sobie wzajemne siana,
słomy, zboża, lub przez utrzymywanie by-
dła, i t. p.

23. Jakież realności, użytki odrębne, lub
przedmioty godne uwagi przy tym fol-
warku znajdują się.

Uwaga. Na przykład. Browary, gorzelnie, cegiel-
nie, wapiarnie, popielarnie, piece smolane,
młyny, rybołówstwo, użytki z trzciny, opłaty

z mostów, grobel, i t. p. Czy przy tym fol-
warku nie znajdują się jeszcze jakie przed-
mioty dochodu niewydobyte, jak na przykład
kopalnie torfu, rudy, i t. d.; czy tam nie by-
łoby korzystnym postawić młyny, wiatraki,
i t. p.; czy nie można jakich melioracji zro-
bić korzystnych, z niewielkim kosztem Skar-
bu, i t. d.

24. Czyli do tego folwarku nie należą jakie
służebności lub współnictwa.

Uwaga. Jakiego takowe są rodzaju, czy się
wspierają na lustracjach dawnych, czy fol-
wark ma z nich straty lub korzyści, i t. p.

25. Puste role.

Uwaga. Tu wymienić te tylko potrzeba, które
od dawna do folwarku wcielone, z wybada-
niem jaka ich jest obszerność, jaki gatunek
rol, jakie wysiewy i jakie użytki; takie zaś
puste role, które do folwarku wcielone nie
są, a które czy folwark lub wieś używa,
opisane będą przy wsi właściwej, jak chce
mieć paragraf piąty protokołu badawczego
wsiów, i jak przepisuje Art. 15. Instrukcyi.

26. Inwentarze gruntowe.

Uwaga. Jeśli się przy folwarku znajdują jakie
inwentarze w bydłe, w ruchomościach, w sprzę-

lach rolniczych, w naczyniach gorzelnianych
i browarnych, takowe dokładnie wybadac i
opisać należy, z wymienieniem stanu, uży-
teczności i wartości przez trzech biegłych
z każdej strony oszacowaney. — Kommissarz
również nie zapomni spisać zasiewów grun-
towych.

27. Naiem z domów.

Uwaga. Badac potrzeba, iakie są mieszkania
zbywająca od potrzeb gospodarskich, które
Dzierżawca, obcy wynajmuie, opisać iakie
one są i iak obszerne, czy są wypuszczone
za kontraktami, na iak długo i za iaką sum-
mę; czy lokator przysięgł na siebie obowiązok
reparacyi utrzymywania ich płacenia po-
datków; czy do tych mieszkań należą ia-
kie ogrody i iak obszerne, iakie z nich mo-
żna mieć korzyści, a iakie folwark pobiera.

Do Wzoru E. Nro 1,

W Y K A Z

Ogrodów warzywnych i owocowych i
folwarku N.

Do Wzoru E. Nro 1,

W Y K A Z

Ogrodów warzywnych i owocowych na
folwarku N.

W Y Ogrodów i drzew w nich się

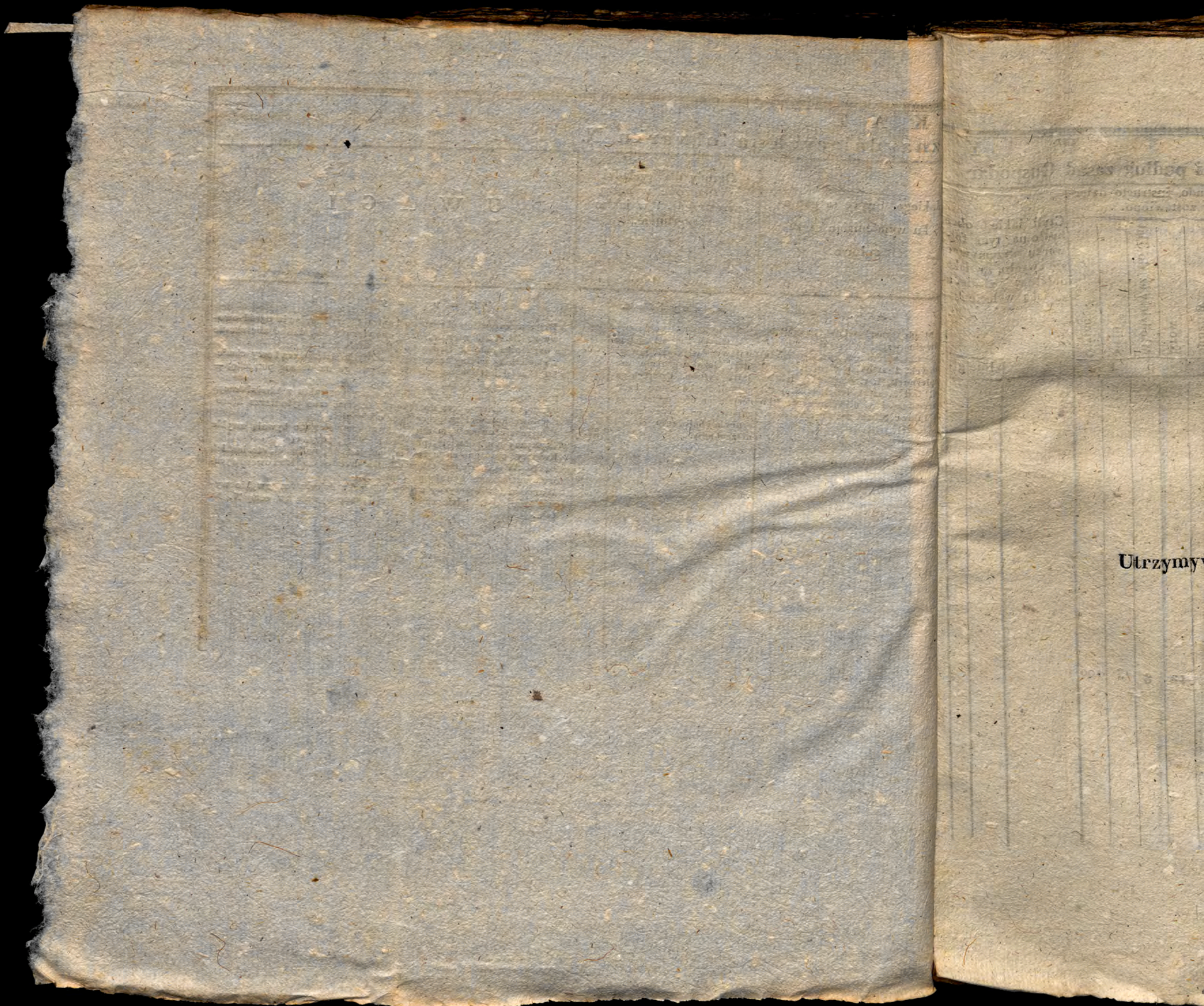
Numer bieżący	Położenie ogrodów, obszerność i rodzaj ich.	Miary Polsk.		Jaki ma gatunek ziemi i iak często bywa mierzwiony	Jakim warzywem bywa obsiewany	Ogród owocowy iakie gatunki ma drzewa.					
		Mor.	Pr.			Jabłek	Gruszek.	Wiśn.	Śliwek.		
						S z t u k.					
1.	<i>N a p r z y k ł a d</i> Ogród za dworem iest: warzywny. — Owocowy, chmielnik, iest zasiewany tytuniem — obszerność iego podług pomiaru, albo wynaleziona za pomocą pręta wynosi.	4	20.								

K A Z znaydujących na fo

Jakiego owoce są gatunku wymieniając szczegółowo.	Ogrody wyznaczone przestępstwami
<i>N a p r z y k ł a d.</i> Między gruszkami iest 10. sztuk berów zimowych, dwie sztuki winiówek, 6. sztuk bakretów, 8. sztuk pomarańczówek, 2 sztuki panien, 1. sztuka sapieżanek, i. t. d. Między iabikami, iest 3. sztuk renetów, 6. sztuk bursztówek i t. d. Wiśnie wszystkie są łutowe. Śliwki zaś węgierskie etc.	<i>N a p</i> Karbowy, znaczonych staowych, które leżą dnim żytn grodników dostaie po gonów, w gruncie i po ni zagonów

W Y K A Z
ogrodów i drzew w nich się znajdujących na folwarku N.

Warzywa wyżywiane	Ogród owocowy i jakie gatunki ma drzewa.					Jakiego owoce są gatunku wymieniając szczegółowo.	Ogrody dla czeladzi wyznaczone wynoszą przestrzeni, i w jakim są gruncie.	zagonów	U W A G I
	Jabłek.	Gruszek.	Wisiem.	Śliwek.	Drzewa róż- kiego				
	S z t u k.								
						<i>N a p r z y k ł a d.</i> Między gruszkami jest 10. sztuk be- rów zimowych, dwie sztuki winiówek. 6. sztuk bakretów, 8. sztuk pomarań- czówek, 2 sztuki panien, 1. sztuka sapiezanek, i. t. d. Między jabłka- mi, jest 3. sztuk renetów, 6. sztuk bursztówek i t. d. Wiśnie wszystkie są lutowe. Śliwki zaś węgierskie etc.	<i>N a p r z y k ł a d.</i> Karbowy ma sobie wy- znaczonych zagonów jedno- stańowych sześciokątnych. które leżą w gruncie sre- dnim żytym. Czterech za- gonów kopciarzy każdy dostaje po ośm takichże za- gonów, w tymże samym gruncie i położeniu, co czy- ni zagonów.	20. Dzierżawca podług okazanego kontraktu wydzierżawia ogród owo- cowy za Zł. 1200 rocznie, lecz obowiązany jest dawać mieszkanie dla ogrodnika, dawać stróża do pilnowania i. t. d. Z chmielnika podług badania zbiera zwykle dzierżawca korey chmie- lu 50. Chmiel jest dobrego gatunku, używa go na własną potrzebę; — albo sprzedaje go do N. Plantacye Tytuniów utrzymuje na mocy kontraktu z Administracją tabaczną zawartego, lecz do takowej trzymać musi tytuniarza które- mu połowę korzyści za pracę jego odstępuje. 32. W ogrodzie owocowym między kwaterami siewane bywają zwykle włoszczyzny a mianowicie, pietruszka, selery, pory, etc. Kwatery osadzone są agrestem, porzeczkami, malinami, etc. jest ich szuk N. W ogrodzie jest także szkółka drzewek dzikich i owocowych, które sprzedawane bywają po cenie. N. Warzywa i włoszczyzny z tego folwarku dzierżawca zwykle wy- wozić każe do N. gdzie zwykle sprzedawane bywają za cenę N. N. i. t. d.	

Utrzymyw

Do Wzoru E. Nro 2.

W Y K A Z

Utrzymywanego Bydła na folwarku N.

W Y
Bydła utrzymywanego i podług zasad Gospodar

Numer bieżący.	Wymienienie źródła wiadomości.	Znaydują się na gruncie								Z tego pro fundo instructo dzier- żawcy zostawiono.								Czyli iakie obce bydło na tym fol- warku utrzymywa- się zwykło, za iaką opłatę w zimie, a za iaką w lecie?		
		Konie	Zrebiętaż do 4 lat.	Woly robocze	Buhaj	Krowy	Młodzież aż do 3 lat	Świnie	Owce	Koni	Zrebiętaż do 4 lat.	Wolów roboczych	Buhajów	Krow	Młodzieży aż do 3 lat	Świn	Owiec			
		S	z	t	u	k			S	z	t	u	k							
1.	Podług podania dzierżawcy																			
2.	Podług reiest- rów lub wyra- chowania	6	2	8	1	20	8	30	100											
	Inwentarz przez czeladź utrzy- mywany wy- nosi	2	—	—	—	6	2	6	—											
	Ogół wynosi .	8	2	8	1	26	10	36	100											
3.	Ztego podług akt inwentarz grunto- wy pro fundo in- structo zostawiony, wynosi.	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	4	1	12	8	3	100			
4.	Podług uznania Kommissarza utrzy- mywać się na tym folwarku może i powinno																			

K A Z
skich utrzymywać się m

Czyli krowy puszczane są w pacht; za iaką opłatą od krowy, i za iakiemi dodatkami ze strony pachciarza lub folwarku

złote g

W Y
i podług zasad Gospodar

fundo instructo dzier-
cy zostawiono.

Buhaiów	Krow	Młodzieży aż do 3 lat	Swin	Owice
t	u	k		

Czyli iakie obce
bydło na tym fol-
warku utrzymywa-
się zwykło, za iaką
opłatę w zimie, a
za iaką w lecie?

złote gr.

1	12	8	3	100
---	----	---	---	-----

K A Z
skich utrzymywać się mogącego na folwarku N.

Czyli krowy puszczone są w pacht; za ia-
ką opłatą od krowy, i za iakiemi doda-
tkami ze strony pachciarza lub folwarku.

Jakie koszta dzierżawcałożył na zakupie-
nie inwentarza istnącego.

U W A G I

złote gr.

--	--

złote gr.

--	--

Do Wzoru E. Nro 3.

W Y K A Z

Naiemników, Kopciarzy, etc. etc. mieszkających
na gruntach folwarku N.

Naiemników, Kopciarzy, Rzemieślników i innych

na gruntuach Polwaku N. 1000
Najemnikow, Kopynizy, etc. etc. mieszkaniec

Rzemieślników i innych na gruntach folwarku mieszkających

U t r z y m u i ą b y d ł a

ni	Wo- łów	Krów	Mło- dzieży	Owiec	Swiń

Płaca i robia do folwarku

[illegible]

U W A G I

Naprzykład :
czyli było zupełnie przez dwór
jest utrzymywane, czy jest włas-
nością kopciarzy, Inb własnością
dworu.

Czyli kopciarze lub najemnicy
dostają iaki snop za robotę lub
inne iakie mają korzyści i czyli co
z tego duchowieństwu oddają.

Jaki opłata w gotowiznie nosi
tytuł.

W iaki sposób odbywaną by-
wa robocizna etc. etc.

Do Wzoru

1870
 1871
 1872
 1873
 1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900
 1901
 1902
 1903
 1904
 1905
 1906
 1907
 1908
 1909
 1910
 1911
 1912
 1913
 1914
 1915
 1916
 1917
 1918
 1919
 1920
 1921
 1922
 1923
 1924
 1925
 1926
 1927
 1928
 1929
 1930
 1931
 1932
 1933
 1934
 1935
 1936
 1937
 1938
 1939
 1940
 1941
 1942
 1943
 1944
 1945
 1946
 1947
 1948
 1949
 1950
 1951
 1952
 1953
 1954
 1955
 1956
 1957
 1958
 1959
 1960
 1961
 1962
 1963
 1964
 1965
 1966
 1967
 1968
 1969
 1970
 1971
 1972
 1973
 1974
 1975
 1976
 1977
 1978
 1979
 1980
 1981
 1982
 1983
 1984
 1985
 1986
 1987
 1988
 1989
 1990
 1991
 1992
 1993
 1994
 1995
 1996
 1997
 1998
 1999
 2000
 2001
 2002
 2003
 2004
 2005
 2006
 2007
 2008
 2009
 2010
 2011
 2012
 2013
 2014
 2015
 2016
 2017
 2018
 2019
 2020
 2021
 2022
 2023
 2024
 2025
 2026
 2027
 2028
 2029
 2030
 2031
 2032
 2033
 2034
 2035
 2036
 2037
 2038
 2039
 2040
 2041
 2042
 2043
 2044
 2045
 2046
 2047
 2048
 2049
 2050
 2051
 2052
 2053
 2054
 2055
 2056
 2057
 2058
 2059
 2060
 2061
 2062
 2063
 2064
 2065
 2066
 2067
 2068
 2069
 2070
 2071
 2072
 2073
 2074
 2075
 2076
 2077
 2078
 2079
 2080
 2081
 2082
 2083
 2084
 2085
 2086
 2087
 2088
 2089
 2090
 2091
 2092
 2093
 2094
 2095
 2096
 2097
 2098
 2099
 2100
 2101
 2102
 2103
 2104
 2105
 2106
 2107
 2108
 2109
 2110
 2111
 2112
 2113
 2114
 2115
 2116
 2117
 2118
 2119
 2120
 2121
 2122
 2123
 2124
 2125
 2126
 2127
 2128
 2129
 2130
 2131
 2132
 2133
 2134
 2135
 2136
 2137
 2138
 2139
 2140
 2141
 2142
 2143
 2144
 2145
 2146
 2147
 2148
 2149
 2150
 2151
 2152
 2153
 2154
 2155
 2156
 2157
 2158
 2159
 2160
 2161
 2162
 2163
 2164
 2165
 2166
 2167
 2168
 2169
 2170
 2171
 2172
 2173
 2174
 2175
 2176
 2177
 2178
 2179
 2180
 2181
 2182
 2183
 2184
 2185
 2186
 2187
 2188
 2189
 2190
 2191
 2192
 2193
 2194
 2195
 2196
 2197
 2198
 2199
 2200
 2201
 2202
 2203
 2204
 2205
 2206
 2207
 2208
 2209
 2210
 2211
 2212
 2213
 2214
 2215
 2216
 2217
 2218
 2219
 2220
 2221
 2222
 2223
 2224
 2225
 2226
 2227
 2228
 2229
 2230
 2231
 2232
 2233
 2234
 2235
 2236
 2237
 2238
 2239
 2240
 2241
 2242
 2243
 2244
 2245
 2246
 2247
 2248
 2249
 2250
 2251
 2252
 2253
 2254
 2255
 2256
 2257
 2258
 2259
 2260
 2261
 2262
 2263
 2264
 2265
 2266
 2267
 2268
 2269
 2270
 2271
 2272
 2273
 2274
 2275
 2276
 2277
 2278
 2279
 2280
 2281
 2282
 2283
 2284
 2285
 2286
 2287
 2288
 2289
 2290
 2291
 2292
 2293
 2294
 2295
 2296
 2297
 2298
 2299
 2300
 2301
 2302
 2303
 2304
 2305
 2306
 2307
 2308
 2309
 2310
 2311
 2312
 2313
 2314
 2315
 2316
 2317
 2318
 2319
 2320
 2321
 2322
 2323
 2324

W Y K A Z
Zabudowań przy folwarku

Sporządzony przez

W Y
Budynków przy folwarku N. znaydu

Numer bieżący	Nazwisko budynków	W jaki są sposób budowane i jaki ich jest wewnętrzny i zewnętrzny stan i rozporządzenie	pokrycie dachu	Obszerność budowlą wynosi		
				Długość	Szerokość	Wysokość
				Lokcie Warszawskie		
		N a p r z y k ł a d :	N a p r z y k ł a d :			
		Dom mieszkalny wystawiony jest z drzewa w węgiel, stoi frontem na wschód, sięć go we środku przecina wykładana cegłą, po każdej stronie jest po trzy pokoje, mające każdy po dwa okna, posadzki tallowe, sufity z gipsu na trzecinę, na górze jest facyatka o dwóch pokojach i. t. d.	Kryty jest giatami, dachówką, tarcicami, słomą maczaną w glinie etc.			
		NB. Wypada jednak przy tém opisanu przez szczegóły wyjaśnić, czy domy mają drzwi, szyby w oknach, zamki, okiennice etc. lub czego niedostaje; w jakim tak ogół, jak szczegóły są stanie wyjaśnić powinna rubryka właściwa, obok będąca.				

K A Z
iących się z opisaniem ich

W jakim budowlu lub szczegóły iey są stanie			Wartość iey wynosić może przez szczegóły i w ogóle.	
Dobrym	Średnim	Złym	złote	gr
			Naprzykład:	
			Do katastrum ogniowego oceniony był na sumę . . .	18320 24
			a l b o	
			Podług anszlagu przez Budowniczego N. sporządzonego, w roku N kosztował . . .	20000 —
			teraz jednak zruynowany, jak jest, nie wart iak.	12000 —
			NB Szczegóły iako to: okna, drzwi, zamki etc mają być także otaxowane i w téj rubryce taxa ich zamieszczona.	

W	Y	K	A	Z
zy folwarku N.	znaydu	iących	się	z opisaniem ich stanu

Co jest	pokrycie dachu	Obszerność budowli wynosi			W jakim budowa lub szczegóły ię są stanie			Wartość ię wynosić może przez szczegóły i w ogóle.		Taxa przez Budowniczego.		U W A G A.	
		Długość	Szerokość	Wysokość	Dobrym	Średnim	Złym	złote	gr	złote	gr		
Naprzykład: węgiel, Kryty jest rzecina, gałami, dachy po- chówką, tarcicami, ałlowe, słomą ma- ratka o- czaną w glinie etc.		Lokcie Warszawskie						Naprzykład: Do katastrum ogniowego oceniony był na sumę . . .	18320	24	U w a g a. Jeżeli Budowniczy znajduje się na miejscu, wypada od niego zasięgnąć opinii względem tych budowli i ich wartości, która się tu zamieści.		Reparacya tego domu jest nagła, trzeba dać nowe podwaliny, nowe krokwie etc. lub dom ten zapewnia długoletnią trwałość, jeżeli przyciesie nowe podwleczone, i dach pobity zostaną.
przez szyby edostawiać								Podług anszlagu przez Budowniczego N. sporządzonego, w roku N kosztował . . .	20000	—			
								teraz jednak zruynowany, iak jest, nie wart iak.	12000	—			
								NB Szczegóły iako to: okna, drzwi, zamki etc mają być także otaxowane i w tę rubryce taxa ich zamieszczona.					

Wszystkie są z opisanem ich stanem

Dzielnice	Planow.	Najm.	Czas w ogół.	Czas w ogół.	Czas w ogół.	Czas w ogół.	Czas w ogół.	Czas w ogół.	Czas w ogół.	Czas w ogół.	Czas w ogół.
Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu
Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu
Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu
Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu	Do kantonu

U W A G A

Naprzeczek

Wszystkie są z opisanem ich stanem

Do kantonu

Wszystkie są z opisanem ich stanem

Ogrody

Wszystkie są z opisanem ich stanem

W Y K A Z

Ogrodzeń przy folwarku N.

Ogrodzeń przy łożwarku N.

Numer porządkowy	Położenie parkanów i płotów	Długość Sążnie	Z iakiego materiału drzewnego i w iakim sposobie postawione
1	<i>np.</i> Parkan z dylów w małej części i płot podwórze od drogi ogradzający, zaczyna się od owczarni a ciągnie wedle drogi z boku, odwsi z tyłu, kończy się przy starych chlewach.	126	<i>np.</i> Z dylów dartych w słupy parkan przy owczarni z jednej i drugiej strony bramy wiezdnę, i przy chlewach nowych kawałkami sążni 50. Płot z obłąków od dróg i w części przy chlewach starych między kołki na wtkach wystawiony sążni 54; z żerdzi przy drodze i w części przy końcu chlewów starych w kołki dębowe zabijanych w słupy, sążni 22.
2	Płot w koło ogrodu warzywnego przed folwarkiem i przy tymże, koło gródzi aż do stodół się ciągnie.	402	Z chrustu rokitowego w koły dębowe wystawiony.
3	Płot przy ogrodzie od dziedzińca nad drogą.	76	Z chrustu rokitowego w kołki dębowe wystawiony.
	Płot przy ogrodzie za mieszkaniem czeladnikiem	50	Z żerdzi dartych w kołki dębowe i z chrustu rokitowego
	Od tego ogrodu po nad gościńcem ciągnie się płot do mostku	100	Od tego ogrodu płot żerdzianny darty w kołki dębowe, i słupy nowe sosnowe gwoździami dębowymi zawierzany

W których parkanach, płotach znay
wrota, furtki, bramy, i w iakim
sposobie wystawione

np.
Między oborą i owczarnią, iest brama o
słupach wktóre są wierzeie z tarcie podw
biegunach. Druga brama od ulicy wiezdn
dworu o trzech słupach z furiką, w tety
podwójne na biegunach, u góry kuny żelaz
zasuwka zelazna w furcie drzwi pojedyncze
proste, z zasuwką żelazną nad tą bramą ies
gantami pokryty.

Z rogu od dworu do ogrodu iest furtka
sosnowych na biegunach z wrzeciazem i s
dalę z przodu od podwórza i od pola i
dwoie z żerdzi

W rogu samym iest furtka ordynaryina
na biegunach,

teryału drzewnego i w jakim
posobie postawione

w słupy parkan przy owczarni z
strony bramy wiezdnę, i przy
kawałkami sążni 50. Płot z obla-
w części przy chlewach starych
kach wystawiony sążni 54; z żerdzi
z części przy końcu chlewów starych
biłanych w słupy, sążni 22.

go w koły dębowe wystawiony.

ego w kołki dębowe wystawiony.

y kołki dębowe i z chrustu roki-

ot żerdzianny darty w kołki dę-
we sosnowe gwoździami dębowymi

W których parkanach, płotach znajdują się
wrota, furtki, bramy, i w jakim
sposobie wystawione

np.
Między oborą i owczarnią, jest brama o dwóch
słupach w której są wieże z tarcic podwójne na
biegunach. Druga brama od ulicy wiezdną przeciw
dworu o trzech słupach z furtką, w tej wieży
podwójne na biegunach, u góry kuny żelazne dwie,
zasuwka żelazna w furtce drzwi pojedyncze sosnowe
proste, z zasuwką żelazną nad tą bramą jest daszek
gontami pokryty.

Z rogu od dworu do ogrodu jest furtka z tarcic
sosnowych na biegunach z wrzeciazem i skublem;
dalej z przodu od podwórza i od pola jest wrota
dwoje z żerdzi

W rogu samym jest furtka ordynaryjna z desek
na biegunach,

W jakim stanie parkany, płoty,
bramy, wrota, furtki, znajdują się

np.
Parkan stary, dyle podgniły, i
słupy w stanie złym; płot z ob-
laków stary zły, płot z żerdzi do-
bry. Brama przy oborze stara w
średnim stanie. Brama wiezdną na
przeciw dworu w dobrym stanie,
daszek stary w stanie średnim.

Furtka w średnim stanie.
Wrota w dobrym stanie płot stary.

Płot w stanie dobrym, furtka w
średnim stanie.

stary zły.

znayduie się w stanie dobrym.

U W A G I

1864

głównego cięgienego się pod
do głównego
do w r. do głównego

Znayduia

le dworskie do Płocka od drogi
nowy, dalecy przez pola i lasy
e dworskie ciążnie się do drogi

1. *Chelidonium majus* L.
 2. *Chelidonium majus* L.
 3. *Chelidonium majus* L.
 4. *Chelidonium majus* L.
 5. *Chelidonium majus* L.
 6. *Chelidonium majus* L.
 7. *Chelidonium majus* L.
 8. *Chelidonium majus* L.
 9. *Chelidonium majus* L.
 10. *Chelidonium majus* L.

Do Wzoru E. Nro 6

W Y K A Z

Znaydujących się rowów przy folwarku N.

sporządzony przez

P o ł o ż e n i e R o w ó w.

W polu pod N.

- 1 np. Rów główny zaczyna się od lasu z strony N. ciągnie się przez pole dworskie i chłopskie aż do N.
- 2 Rów za stodołami chłopskimi w środku pola dworskiego wpada do głównego . . .
- 3 Rów od drogi N. ciągnie się przez pola dworskie wpada do głównego . . .
- 4 Rów w środku z strony od lasu N. wpada do drugiego głównego ciągnącego się pod lasem przez pola dworskie i chłopskie . . .

W polu pod Brzuską.

- 1 Rów od stodoł dworskich przez drogę ciągnie się z pola dworskiego do pola włościańskiego pod N. . .
- 2 Rów główny od chłopskich ról ciągnie się, i przez pole dworskie do Płociska od drogi przez pole drugie pod Stoczkiem dworskie koło ogrodu, dalej przez pola i łąki chłopskie aż do N. . .
- 3 Rów od glinek do ról chłopskich, na powrót przez pole dworskie ciągnie się do drogi z folwarku idący . . .

W polu pod Stoczkiem.

- 1 Rów od łąk dworskich przez pole dworskie i chłopskie . . .
- 2 Rów od drogi idący z folwarku przez pola dworskie i chłopskie, ciągnie się do rowu głównego . . .
- 3 Rów od zdrojów ciągnie się przez pola dworskie ku ogrodowi chłopskim wpada do rowu głównego . . .
- 4 Rów od drogi z folwarku idący ciągnie się przez pole dworskie ku ogrodowi dworskiemu i wpada do głównego . . .

Obszerność tychże

Długość	Szerokość	Wysokość	W jakim z
prętów 7½ łokcia	Łokcie	Łokcie	sta
—	—	—	np.
1120	—	—	W stanie
196	2	1½	lecz ich
300	2	1½	głębokość n
	2	1½	powiednia p
		1½	nałężnego gr
			szenia.
24	1	1¼	
1368	2	1	
592	1½	1	
334	1½	1	
592	1½	1	
465	1½	1	
490	1½	1	

w ó w.

N.

się przez pole dworskie i chłopskie
kiego wpada do głównego
pada do głównego
ego głównego ciągnącego się pod

ska.
pole dworskiego do pola włościań-
pole dworskie do Płociska od drogi
ogrodu, dalej przez pola i łąki
pole dworskie ciągnie się do drogi

kiem.
skie
e i chłopskie, ciągnie się do rowu
ogrodom chłopskim wpada do rowu
pole dworskie ku ogrodowi dwors-

Obszerność tychże			W jakim znajdują się stanie	U W A G I
Długość	Szerokość	Wysokość		
prętów 7½ łokcia	Łokcie	Łokcie		
—	—	—	np. W stanie dobrym, lecz ich obszerność i głębokość nie jest od- powiednia potrzebie do- nałego gruntów osu- szania.	np. Ponieważ wszystkie pola tak dworskie iako i chłopskie w niskiem i równem są położeniu, które w latach mokrych iako też na wiosnę i w jesieni, przez zbyteczną wilgoć niszczą zasiew, albo tylko ni- kczemny plon wydaia, rowy zaś dotychczasowe: nie- dostateczną głębokość i obszerność mające, dosta- tecznym tych ról osuszeniem niezabezpieczają, przeto te dla zapewnienia urodzajów, wypadłoby szersze i głębsze rowy wykopać, w dopełnieniu czego zniesienie się z dotyczącemi gromadami jest potrzebnem, aby czyszczać i powiększać rowy w gruntach i łąkach dworskich siłą folwarczną, podobną czynność w gruntach włościańskich, tych siłą uskutecznioną i wiecznemi czasami utrzymaną być mogła.
1120	2	1½		
196	2	1½		
300	2	1½		
24	1	1¼		
1368	2	1		
592	1½	1		
334	1½	1		
592	1½	1		
465	1½	1		
490	1½	1		

Drogi		Mostów	
Waga	Wartość	Waga	Wartość
100	100	100	100
200	200	200	200
300	300	300	300
400	400	400	400
500	500	500	500
600	600	600	600
700	700	700	700
800	800	800	800
900	900	900	900
1000	1000	1000	1000

W
Dróg, Mostów

Opis nieruchomości		Wzrost		Wzrost	
Opis nieruchomości	Wzrost	Opis nieruchomości	Wzrost	Opis nieruchomości	Wzrost
1. Działka nr 1	1.00	2. Działka nr 2	1.00	3. Działka nr 3	1.00
4. Działka nr 4	1.00	5. Działka nr 5	1.00	6. Działka nr 6	1.00
7. Działka nr 7	1.00	8. Działka nr 8	1.00	9. Działka nr 9	1.00
10. Działka nr 10	1.00	11. Działka nr 11	1.00	12. Działka nr 12	1.00
13. Działka nr 13	1.00	14. Działka nr 14	1.00	15. Działka nr 15	1.00
16. Działka nr 16	1.00	17. Działka nr 17	1.00	18. Działka nr 18	1.00
19. Działka nr 19	1.00	20. Działka nr 20	1.00	21. Działka nr 21	1.00
22. Działka nr 22	1.00	23. Działka nr 23	1.00	24. Działka nr 24	1.00
25. Działka nr 25	1.00	26. Działka nr 26	1.00	27. Działka nr 27	1.00
28. Działka nr 28	1.00	29. Działka nr 29	1.00	30. Działka nr 30	1.00

Dróg, Mostów, Grobel przy folwarku N.

W Y K A Z												
Dróg, Mostów, Grobel, znajdujących się przy folwarku												
Numer bieżący	Drogi		W jakim są stanie	Mosty			W jakim jest stanie	Groble			W jakim się znajdują stanie i kto je naprawiać powinien.	Czy przy nie rowy, wiadukcie i kto utrzymuje
	Czy są trakty lub uboczne drogi i gdzie prowadzą	Długość an pret. Polskie 7½ łok		Na jakie rzeczy, strumieniu etc. i czy podlega opłacie	Szerokość	Długość		Czy są przy gościńcach, młynach etc. i czy podlegają opłacie	Długość	Szerokość		
				Łokci					Pret Polsk 7½ łokcia			
			<i>Naprzykład</i>									
			Droga jest wyprostowana, sadzona lipami których jest około nięyszuk 300.									

Mostów, Grobel, znaydu

U W A G I

Opisani

Wzór F.

Opisanie gruntów folwarku N.

Sporządzone przez

Numer bieżący	(1.) Nazwisko każdego pola w szczególności, z wyrażeniem miejsca w którym się znajduje	(2.) Rozległość gruntu przy ostatniej lustracji		(3.) Pola te od ostatniej lustracji odmieniły się przez odpadnięcie lub przykarczowanie ról	(4.) Obecnie wynoszą przez strzeni				(5.) Jaki gatunek ziemi w tych polach, i po wielu latach zasiewu w ugor puszczane były	(6.) Jaki gatunek ziemi przez o wiele lat zasiewu			
		Podług pomiaru sporządzonego w roku N. N.	Rozległość wynaleziona podług wysiewu		Miary Polskiey	na wysiew		na pomiar					
						korc	ga	Morg			pr		
												mor	pr
		Morg	pr	korc	ga	mor	pr	korc	ga	Morg	pr		

[illegible]

(8.) W ostatnich trzech latach obsiewano te pola

[illegible]

(9.) Podług naocz

[illegible]

[illegible]

kore | ga | kore | ga | kore | ga | kore | ga

(9.) Podług naoczego uznania grunta te należą do

korce	garc.	korey	garc.	korey	garc.	korey	garc.	korey	garc.
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

tu zwykle na morggo-
spodarski 200 prę-
tów

Do mierz-							
wienia dni							
	o orania						
	o redlenia						
	o włóczenia						
	o żęcia						
	o wiązania						
	o zwożenia						
	o nakładania						

Do mier-
wienia dni

Do orania

Do redlenia

Do włączenia

Do zęcia

Do wiązania

Do zwożenia

Do nakładania

—

14

—

10

—

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

11.) Podług zwyczaju potrzebują do obrobienia
gruntu na morg gospodarski 200 prętów

[illegible]

U W A G I

REJESTR O

przestrzeni

W z ó r G.

REJESTR OBRACHUNKOWY

przestrzeni folwarku

N. N.

Sporządzony w dniu Miesiąca Roku
przez Kommissarza Ekonomicznego N. N.
z przybranemi
Sołtysem N. N.
Gospodarzem N. N. z wsi N. N.
Gospodarzem N. N.

Numer bieżący pól	Wyszczególnienie pól i działów takowe składających oraz ich nazwiska.	Numer bieżący stajów.	W tych ilość zagonów								Te zagony czynią na miarę Pol. ską.	W ogóle		UWAGI.
			Stajowych po 30. pręt. Pol. skich długości mających.		Krótszych a niżeli po 30 prętów.			przez przecięcie w obu dwóch końcach po wiele zagonów idzie wszcz na móg Polski.	prze-					
			w iednym	w drugim	długość takowych	Ilość tychże zagonów			zredukowanych na stajowe.	strzeni				
						w iednym	w drugim			Mor.		Pr.		
													Końcu	
1	Pole ozime Dział 1. za stodołami nad drogą N. ku wsi N. położony	1	50	50	.	.	.	.	50	20				
		2	56	58	.	.	.	.	57	.				
		3	58	60	.	.	.	.	59	.				
		4	60	64	.	.	.	.	62	.				
		5	.	.	24	64	66	52	52	.				
		6	.	.	25	66	66	55	55	.				
	Summa	.	.	.	.	.	.	.	335	.	.	.	16	225
	Dział II. pole pastewnik zwane za ogrodami folwarcznymi	1	104	52	.	.	.	.	78	30	2	180		
		2	.	.	16	58	60	31 $\frac{2}{15}$	31 $\frac{2}{15}$	15	2	22		
		3	.	.	24 20	62	64	23 $\frac{1}{10}$	23 $\frac{1}{10}$	40	.	173 $\frac{1}{4}$		
		4	.	.	4 20 28	64	64	34 $\frac{3}{15}$	34 $\frac{3}{15}$	20	1	212		
	Summa	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	6	28
2	Całego pola Summa	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	23	246
	Pole iare	1	45	49	.	.	.	.	47	10				
		2	49	61	.	.	.	.	55	.				
		3	62	72	.	.	.	.	67	.				
		4	72	54	.	.	.	.	63	.				
3	2. Pola summa	.	.	.	.	.	.	.	222	.	.	.	22	60
	Pole ugorowe													
	Dział 1. N. N.	1	100	80	.	.	.	.	90	20				
		2	80	60	.	.	.	.	70	.				
		3	60	54	.	.	.	.	75	.				
		4	50	30	.	.	.	.	40	.				
	Summa	.	.	.	.	.	.	.	257	.	.	.	12	105
	Dział 2. N. N.	1	.	.	1 20 24	80	80	33 $\frac{1}{3}$	33 $\frac{1}{3}$	15	2	67		
		2	80	84	.	.	.	.	.	30	2	120		
		3	.	.	3 10 19	84	84	30 $\frac{4}{5}$	30 $\frac{4}{5}$	15	2	16		
	Summa	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	7	3
	3. pola summa	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	19	108
	2. pola summa	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	22	60
	1. pola summa	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	23	246
	Summa	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	65	114

1. Kiedy zagony są stajowe po 30 należy się przekonać. w ten czas
2. Gdy staie wychodzi kliniasto, to natenczas pisze się ilość zagonów w tem stajiu dodać należy połowę a ta będzie średnią ilością np. w drugim

połowa téy ilości jest 57. która

3. Kiedy staia są krótsze iak 30. p długości, i ilość takowych zagonów czynić będzie stajowy podzielić przez 30. prętów, z tego na stajowe np. jeżeli staie ma

w połowie
mnożąc przez

Czyni

4. Gdy zagony nietylko będą mierzone od brzegu mieć będą wynayduie się dodając do siebie 22. pręty, z tego połowa pręta będzie rachując takowe na staj
5. Powszechnie orzą w zagony, a albo pół pręta szerokości trzy idzie $2\frac{1}{2}$ na pręt, 4. skibowe Gdy więc zagony będą wszcz na 10. na móg Polski, biedy zaś będą 6scio skibowe w ten czas i w końcu gdy zagony będą 3. się na móg Polski. Należy ied pręt mając wiadomą szerokość zagonów stajowych dzieli się przez np. jeśli będzie 335 zagonów staj przez 20 [335] będzie 16 $\frac{1}{4}$

20

135

120

15

Wiele zagonów idzie wszerz na morg Polski.	Te zagony czynią na miarę Pol- ską.		W ogóle prze- strzeni		UWAGI.
	Mor.	Pr.	Mor.	Pr.	
20					
30	2	180	16	225	
15	2	22			
40	1	173 ¹ ₄			
20	1	212			
			6	28	
10			23	24 ⁶	
			22	60	
20					
			12	105	
15	2	67			
30	2	120			
15	2	16			
			7	3	
			19	108	
			22	60	
			23	246	
			65	114	

O b i a ś n i e n i e.

1. Kiedy zagony są staiowe po 30. prętów Polskich długości mające, o czym przez przemiary prętem należy się przekonać. w ten czas zamieszczają się w rubryce staiowych 30. prętowych
2. Gdy stai wychodzi kliniasto, tak iż w jednym końcu stai ma więcej a w drugim mniej zagonów, natenczas pisze się ilość zagonów w obu końcach znaleziona, a chcąc dożyć średniej ilości zagonów w tem staiu dodać należy ilość zagonów w obu końcach będących i tę ilość wziąć połowę a ta będzie średnią ilością jeśli w jednym końcu jest zagonów . 56 np, w drugim . 58

Razem . 114

- połowa tej ilości jest 57. która stanowi średnią ilość zagonów w staiu.
3. Kiedy stai są krótsze jak 30. prętów w ten czas przekonać się należy przez pomiar prętów o jego długości, i ilość takowych zagonów w właściwej rubryce zapisać, a dla dożycia ile takich krótszych zagonów czynić będzie staiowych, trzeba ilość średnią zagonów stai pomnożyć przez ich długość, a podzielić przez 30. prętów, z tego wynikająca ilość, będzie ilością zredukowanych zagonów krótszych na staiowe np. jeżeli stai ma prętów 24. zagonów 64 w jednym końcu 66 w drugim końcu

Razem . 130

w połowie 65
mnożąc przez 24

Czyni 1560 co podzieliwszy przez 30 wypadnie 32 zagony staiowe.

4. Gdy zagony nie tylko będą krótsze jak staiowe, ale nadto stai będzie klinowatą, iż np. zagon mierzony od brzegu mieć będzie 2. pręty długości a ostatni 20. w ten czas średnia długość zagonów wynajduje się dodając do siebie długość pierwszego i ostatniego, co czyni podług wyższego przykładu 22. pręty, z tego połowa prętów 11. będzie średnią długością zagonów; ile zaś takowych zagonów będzie rachując takowe na staiowe w sposobie ad 3tio powiedzianem dochodzi się.
5. Powszechnie orzą w zagon, albo pręt szerokości trzymające 15sto skibowe, które zowią składami, albo pół pręta szerokości trzymające 7dmio skibowe, których idzie dwa na pręt, 6scio skibowe których idzie 2 $\frac{1}{2}$ na pręt, 4. skibowe których 3. na pręt, i 3. skibowe których 4. na pręt szerokości idzie. Gdy więc zagony będą wszerz pręt ieden, a długości 30. obeymować, w ten czas takich zagonów idzie 10. na morg Polski, biedy zaś będą zagony pół prętowe takich 20. na morg Polski liczy się, gdy zagony będą 6scio skibowe w ten czas 25. na morg Polski, a gdy będą 4ro skibowe takich 30. idzie na morg, i w końcu gdy zagony będą 3. skibowe których 4. idzie na pręt w ten czas takich zagonów 40. liczy się na morg Polski. Należy jednak przekonać się przez pomiar prętów ile zagonów wszerz idzie na pręt mając wiadomą szerokość zagonów, czyli ilość zagonów morg czyniących, w ten czas summa zagonów staiowych dzieli się przez liczbę zagonów na morg liczącą się, a rezultat okaże ilość morgów, np. jeśli będzie 335 zagonów staiowych, a te są pół prętowe i takowych idzie 20 na morg w ten czas dzieląc przez 20 [335] będzie 16 $\frac{1}{2}$ morg. czyli zamieniając ułomek na pręty, 225 prętów

20
135
120
15

W Y C I
Z

Folwark ten pomierzony był w

Wyszczególnienie
Klasyfikacyi

a) Gruntu
Gruntu tegiego gliniastego psze
ditto dobrego żytniego
ditto średniego ditto
ditto lekkiego ditto
ditto trzechletniego
ditto sześcioletniego

b) Łak
Łak dwa razy koszonych
podobnychże raz koszonych
Łak polnych

c) Ogrodów
Ogrodów dobrych owocowych
ditto warzywnych
Ogrodu zasiewanego koniczyną
Pastwisk
Wód
Zabudowania i podwórza
Dróg i nieużytków

Do tego las sosnowy i olszowy
Razem

Uwaga. Ponieważ jest to tylko pr
pomiar, iak go registr por

W Y C I A G I N T R A T Y

z f o l w a r k u N.

Folwark ten pomierzony był w roku N. przez mierniczego N. i podług rejestru pomiarowego iest przestrzeń następująca:

Wyszczególnienie Klasyfikacyi	gdzie niema pomiaru				gdzie iest pomiar							
	Wysiów roczny miary		Zbiór Siana		miary magde- burgskiej				lub miary nowo polskiej			
			Paro kon- nych fur.	lub cent na- row cent:	w Szczegole		w Ogole		w Szczegole		w Ogole	
	Kor.	Gar.	fury	cent	Mor.	Pręt.	Mor.	Pręt.	Mor.	Pręt.	Mor.	Pręt.
a) Gruntu												
Gruntu tegiego gliniastego pszennego											330	
ditto dobrego żytniego											600	
ditto średniego ditto											97	
ditto lekkiego ditto											45	
ditto trzyletniego											36	
ditto sześcioletniego											12	
Ogółem gruntu												1120
b) Łak												
Łak dwa razy koszonych											70	90
podobnychże raz koszonych											80	
Łak polnych											33	60
Ogółem łak												183 150
c) Ogrodów												
Ogrodów dobrych owocowych											4	
ditto warzywnych											10	
Ogółem Ogrodów												14
Ogrodu zasiewanego koniczyną												21
Pastwisk												300
Wód												11 20
Zabudowania i podwórza												10 57
Dróg i nieużytków												99 51
Ogółem												1758 278
Do tego las sosnowy i olszowy obejmujący												1500
Razem cała przestrzeń												3258 278

Uwaga. Ponieważ iest to tylko przykład, Kommissarz zatem trzymać się tegoż nie powinien, tylko tak umieścić pomiar, iak go rejestr pomiarowy obeymuie.

Przestrzeń na miarę nowo polską.				W ysiew		Z tego rachuję się				Intrata brutto									
DOCHÓD.				w		na intratę				Cena		w		w Ogóle					
w ogóle		w szczególe		Ogóle		na odstaw		na gospodarstwo		Czyni		Szcze- góle		przed linią		w linii			
Mor.	Prę.	Mor.	Prę.	Gar.	Kor.	Gar.	Ziarna	Ziarn	Kor.	Gar.	Złt.	gr	Złt.	gr	Złt.	gr	Złt.	gr	
a) Roli ornej																			
b) Pole ugorowe.																			
357	100	.	.	13	127	6	5 1/2	1	2	2 1/2	317	31	11	28	3709	19			
34	.	24	.	2	206	8	4	1	1 1/2	1 1/2	309	12	9	10	2887	15			
		10	.	3	30	10	3 1/2	1	1 1/4	1 1/4	37	28	9	10	353	15			
c) Pole ozime																			
		110	.	37	127	6	5 1/2	1	2	2 1/2	317	31	11	28	3709	19			
		200	.	33	206	8	4	1	1 1/2	1 1/2	309	12	9	10	2887	15			
357	100	15	.	30	30	10	3 1/2	1	1 1/4	1 1/4	37	28	9	10	353	15			
		12	.	30	14	2	3	1	1	1	14	2	9	10	131	7			
14	.	2	.	26	9	24	3	1	1	1	9	24	9	10	91		7188		
			.	26	1	20	3	1	1	1	1	20	9	10	15	3			
d) Pole Jare.																			
		110	.	30	131	2	4 1/2	1	1 1/2	1 1/2	234	19	7	11	1642	15			
		60	.	33	61	28	4	1	1 1/2	1 1/2	92	26	7	11	849	20			
357	100	15	.	37	199	8	4	1	1 1/2	1 1/2	298	28	4	20	1394	22			
			.	33	15	15	3 1/2	1	1 1/4	1 1/4	19	11	4	20	90	8	3776		
e) Ogół intraty z roli ornej																			
1120	.	.	.	410	21						645	23					10964		
2) z Ł a k																			
		70	90								13	4	923	9					
		80	.								8	23	701	10					
		11	20																
		22	40								7	21	170	13					
204	150	21	.								13	4	275	24			2070		
3) z O g r o d ó w.																			
		4	.								39	14	157	26					
14	.	10	.								13	4	131	10			289		
4) za użytek z bydła.																			
			.								27		2376	26					
			.								4	15	198						
87	100		.								126		1386				3960		
			.														17288		
5) na użytek z świń i drobiu.																			
Od powyższego ogółu rachuje się 1/2 procentu na intratę																			
309			.																
120	128	.	.																
1758	278	.	.																
500		.	.																
3258	278	.	.																
Ogół Intraty Brutto																		17544	

[illegible]

WYDATKI

1. Dziesięciny wytyczno - snopowy do Kościoła NN. należy się, iako to:

A. Z pola ozimego.

a)	Pszonicy z pierwszego nawozu	.	.	.
b)	Zyta z gruntu dobrego	.	.	.
c)	ditto ditto średniego	.	.	.
d)	ditto ditto lekkiego	.	.	.
e)	ditto ditto trzyletniego	.	.	.
f)	ditto ditto sześcioletniego	.	.	.
B. Z p o l a J a r e g o .				
g)	Jęczmienia z drugiego nawozu	.	.	.
h)	ditto piatego ditto	.	.	.
i)	Owsa z gruntu średniego	.	.	.
k)	ditto ditto lekkiego	.	.	.

w O g ó l e.

Wysiew ogólny		P l o n	Zbiór ogólny		Cena		Szczegółe		przed linią		w linii	
Kor.	Gar.	Ziar.	Kor.	Gar.	Złot.	gr	Złote	gr	Złot.	gr	Złote	gr
127	6	5 $\frac{1}{2}$	669	17	11	20	78	11	6			
206	8	4	825	.	9	10	7700	.				
30	10	3 $\frac{1}{2}$	106	3	9	10	990	6				
14	2	3	42	6	9	10	393	23				
9	24	3	29	8	9	10	273	.				
1	20	3	4	28	9	10	45	15				
134	2	4 $\frac{1}{2}$	603	9	7	.	4222	29				
61	28	4	247	16	7	.	1752	15				
199	8	4	797	.	4	20	3719	10				
15	15	3 $\frac{1}{2}$	55	5	4	20	252	21				
799	27	.	3378	28	.	.	27141	5				

Na dziesięcinę więc $\frac{1}{10}$ część uczyni

2. Podymne z trzech dymów folwarcznych
3. Kontyngensu furazowego
4. Szarwarku droższego z jednego dymu rolnego i dwóch pieszych
5. Przewyżka kosztów gospodarskich podług oddzielnego wyrachowania

O g ó ł W y d a t k ó w

R E Z U L T A T.

- I. Dochód Brutto iak obok wyrachowano, czyni
II. Wydatki w ogóle wyżey obrachowane wynoszą
Pozostaie więc czystey intraty z folwarku N.
Sporządzono w N. dnia N. roku N.

U w a g a.

- 1mo. Jeżeli żadnego nie ma pomiaru, odpada od gruntu ornego pierwsza rubryka „morgi □ Pręty“ i druga „wysiew na morg.“ Taxowany tylko będzie wynaleziony wysiew i zysk rozmaitych gatunków zboża, dalej zaś, łąki rachować należy podług liczby fur zebranego siana i ustanowionych cen, a grunt ogrodowy cenić należy podług ilości wysiewu korcy i przepisanych zasad, tak, aby i korzec 16 garncy wysiewu na ieden morg nowo-polski rachowane było.
- 2do. Gdzie zaś dziesięcinę od dawnych czasów, lub podług wyrachowań teraźniejszych przez Kommissye delegowane do zamian dziesięcin uskuteczniionych (jeżeli już przez wyższe władze zatwierdzone) oddają zbożem w ziarnie, obrachowawszy takową cenę zbożową na pieniądze w wydatki należy umieścić, podobnie dziesięciny pieniężne kompositi i inne niepodpadające żadney zmianie, w wydatkach zamieszczają się.
- 3tio. Z gruntu zasianego w ugorze i innych iarzyn chociażby dziesięcina z nich pobierana była nie wchodzi nic do wydatków, gdyż z nich nic nie weszło do dochodu.

pierwsza rubryka „morgi
wynaleziony wysiew i z
odług liczby fur zebrane
dług ilości wysiewu korcy
den morg nowo-polski rach

rażniejszych przez Kommiss
wyższe władze zatwierdzo
wą na pieniądze w wyda
inne niepodpadające żadn

cina z nich pobieraną był
hodu.

W z ó r. J.

OPISANIE

Łak folwarku N.

Numer porządkowy	1)	Nazwisko łąki w szczególności, z wyrażeniem położenia tychże	(2)					Czyli co od czasu zrobio- było lub ubyło, i		
			Rozległość podług osta- tniego pomi- aru w roku była	Podług lustracyi dawnéj zbierano siana			f u r y			
				morgi	pręty	cztero- konne			paro- konne	jedno- konne
		<i>N a p r z y k ł a d :</i>								
1		Łąka naprzeciw pola dworskiego pod stoczkiem nad strugą Ugoszcz zwaną, tudzież w Naddawkach, w Sokolach	21	178					Od czasu prze- ubyło, ani	

(3)		Po porówna- niu ubyły lub przyby- ły części, te- rażniejsza rozległość wynosi	zł d z —	
nego przemiaru przy- dła iakiéj przyczyny		morgi	pręty	czł kon
miaru ani przybyło				

(5)

Jakie położenie łąki, jakie siano zbierać się zwykło,
wiele razy do roku koszoną bywa, wiele fur siana
z niéy się zbiera, a fura wiele trzyma Centnarów

Naprzykład:

Łąka ta jest położona nad strugą Ugoszą zwaną: błotni-
stą i zarosłą, do którój z łąk nie masz żadnego spadku,
i dla tego łąki te błotniste; siano z nich zbierać się
zwykło kwaśne i nie bardzo użyteczne, w części na téj
łące znajdują się zarośle rzadkie; raz tylko do roku ko-
szoną bywa. Zbiera się siana fur 44 każda trzymająca po
Centnarów 4. wedle ścisłéy indagacyi

(6)

Wiele dni pańszczyzny do zbierania

Do kosze- nia	Do zgroma- dzenia	Do zwiezie- nia
26	70	22

5)

ie siano zbierać się zwykło,
ną bywa, wiele fur siana
a wiele trzyma Centnarów

d strugą Ugoszą zwaną: błotni-
ak nie masz żadnego spadku
te; siano z nich zbierać się
o użyteczne, w części na tęp-
zadkie; raz tylko do roku ko-
na fur 44 każda trzymająca po
indagacyi

(6)
Wiele dni pańszczyzny do zbierania potrzeba

Do kosze- nia	Do zgroma- dzenia	Do zwiezie- nia	Do układania stogów
26	70	22	

(7)
lle tych tak należeć

U

do klasy IV.

f u r y

Co do Szczeg

Naprzykład:

Gatunek tego siana może
lepszym, a wielość tego po
na być może w ten czas, g
Ugosa wyczyszczoną, roz
nioną a łaki rowami do ni
wadzonemi osuszone, i z
wykarczowane zostaną.

(7) Wszystkie te tchłak należą do

[illegible] $o \frac{c}{z} e$ [illegible]

Co do Szczegółu

C o d o O g ó ł u

N a p r z y k ł a d :

Gatunek tego siana może byćz po-
lepszym, a wielość tego powiększo-
na byćz może w tenczas, gdy rzeka
Ugosza wyczyszczoną, rozprzeżrze-
nioną a łaki rowami do nięz spro-
wadzonemi osuszone, i z krzaków
wykarczowane zostaną.

W z ó r K.

Wzór protokołu badawczego
z młyna.

1. Nazwisko, położenie i rodzaj młyna.

Uwaga. Wyrzucić potrzeba: młyn ten, w którym wsi leży, i do jakiego folwarku należy, czy to jest młyn wodny lub wiatrowy, czy jest młyn wodny, czy woda idzie pod koło; ile ma ganków, iakie ma urządzenia, z kąd bierze wodę, iaka jest dostateczną, lub czy idzie czynie.

2. Zabudowania młyńskie.

Uwaga. Opisać wypada w krótkości sposób w jaki są budowane.

3. Pertynencye do młyna należące.

Uwaga. Wymienić wypada ilość i nazwa rzeczy, leżących do młyna, rol, łak, ogrody, rybołówstwa i innych.

W z ó r K.

Wzór protokołu badawczego użytku
z młyna.

1. Nazwisko, położenie i rodzaj młyna.

Uwaga. Wyrazić potrzeba: młyn ten przy któ-
rę wsi leży, i do jakiego folwarku należy,
czy to jest młyn wodny lub wiatrak; jeżeli
jest młyn wodny, czy woda idzie na koło lub
pod koło; ile ma ganków, jak jest urządo-
ny, z kąd bierze wodę, jaka jest ona, czy
jest dostateczną, lub czy ięć czasami bra-
kuje.

2. Zabudowania młyńskie.

Uwaga. Opisać wypada w krótkości ich stan i
sposób w jaki są budowane.

3. Pertynencye do młyna należące.

Uwaga. Wymienić wypada ilość i rodzaj na-
leżących do młyna rol, łąk, ogrodów, by-
dła, rybactwa i innych.

4. Administracja młyna.

Uwaga. Młyn ten czy zostaje w zarządzeniu samego folwarku lub czy jest przez kogo administrowany; czy jest wydzierżawiony czasowo, lub wieczysto, w każdym zaś przypadku kopią kontraktu do lustracji załączyć wypada; czy młyn ten nie jest własnością samego młynarza; czyli do młyna tego dobrowolne tylko dają mlewo, czyli jest więcej młynów w okolicy, wymieniac takowe po imieniu z oznaczeniem odległości; które wie tam najczęściej mleć zwykły. Ile przy tym młynie utrzymuje się czeladzi, chłopów, iaka takowi biorą opłatę, ordynaryę, iakie beneficium, co ich karmienie kosztować może, i t. p.

5. Jakie rodzaje zboża w tym młynie mieli, i iaka jest pobierana miarka.

Uwaga. Do wybadania tego, wypadu dokładnie przeyrzeć rejestra, karby i inne, lub też w braku takowych wystuchać, pod zastrzeżeniem przysięgi, młynarza i jego czeladzi, wiele w przeciągu trzech lub sześciu lat rozmaitych gatunków zboża w tym młynie zmiełono, spytlowano i ześrótowano, aby z ba-

dania tego przez przecięcie wiedzieć można wiele młyn przy dostatecznej wodzie lub dobrym wietrze zemleć może; badać także wypada, ile młyn taki na dzień zemleć jest w stanie, iaką miarkę młynarz bierze, czy do tego jeszcze i w pieniądzech ma iakie opłaty, i t. d.

6. Koszt utrzymania młyna.

Uwaga. Do tego liczą się wydatki na zakupienie kami ni i pytlów, przy czym zrobić trzeba uwagę: zjad takowe zakupywane bywają; dalej wydatki na kowala, żelazo, tóy, smarowidło, i t. p.; co to wszystko na rok wyniesie, i czy do wydatków tych przykłada się folwark i w jakiej części, lub czy je młynarz z własnej kieszeni ponosi.

7. Prestanda młynarza do dominium.

Uwaga. Co płaci w gotowiznie, zbożu, naturalnych, iakie odbywa powinności, czy obowiązany jest paść wieprze, i czy to wypływa z warunku kontraktu lub ze zwyczaju; czy obowiązany jest do wolnego mlewa dla dworu, czy miele takż stód na piwo i zboże do gorzelnii, w jakiej ilości, co to wyniesie na rok, czy za to bierze zapłatę lub nie. Czy nareście za wszystkie lub część tych presta-

*cyi ma sobie odstąpione korzyści z młyna i
jak wielkie.*

8. Jakie ciężary gruntowe przywiązane są do młyna.

Uwaga. Czy są podatki krajowe, czy co opłaca duchowieństwu lub do składek szkolnych, lub czy warunkiem kontraktu dominium takowych nie przyjęto na siebie lub bonifikacyi za nie, nie daie młynarzowi.

9. Do kogo należy utrzymanie zabudowań.

Uwaga. Jak daleko dominium obowiązane jest przykładać się do utrzymania takowych, bądź w gotowych pieniądzach, bądź w wolnym drzewie, jakie tany, upusty, służy utrzymać potrzeba i kto je utrzymywać powinien.

10. Melioracye.

Uwaga. Czyli, pod jakimi warunkami, i w jakim celu, niemnię w jakich widokach korzyści, melioracye zaprowadzić tam można; czyliby położenie miejscowe, nie wymagało wieczystego wydzierżawienia tego młyna; czy nie wypadłoby gdzie nowego młyna wystawić, jakie z tego korzyści i kosztu przewidywać można, i tym podobne.

W z ó r .L

Wzór do protokołu badawczego użytku
z tartaku.

1. Nazwisko tartaku.
2. Na iakię wodzie takowy stoi.
3. Ile tartak ma kół i pił.
4. Czyli tartak jest wydzierżawiony, podług iakiego kontraktu, (króry w odpisie wiarytelnym dołączyć potrzeba).
5. Jakię długości i podług iakię miary drzewo bywa rznięte.
6. Czy ciągle tartak ten jest czynnym; lub tylko czasami i kiedy.
7. Czy reiestra w téj mierze są prowadzone.
8. Ile razy przejdzie w nim piła w przeciągu 24. godzin.
9. Ile się płaci za jedno przeyscie piły (schnit).
10. Ile czeladników oprócz maystra utrzymuje się przy tym tartaku.

11. Ile płaca dla majstra i czeladników wynosi.
12. Czyli i ile rznie się w tymże bezpłatnie dla dominium, i ile to w pieniądzech wynosi.
13. Jaki stan jest tartaku co do budowli.
14. Jakie są sprzęty inwentarskie.
15. Czyli tartak niżéy lub wyżéy położonym gruntom lub łąkom szkody jakie zrządza.
16. Jaké melioracye przy tym tartaku przedsiębrać można.
17. Czyli i ile z tego tartaku opłaca się do kassy Rządowéy lub gdzie indziéy.
18. Czy się znajdują w obwodzie jednéy mi-li Rządowe lub prywatne tartaki.
19. Czyli w bliskości znajdują się wielkie lasy, i czyli drzewo jest tanie lub drogie.
20. Za jaką cenę rznięte deski lub bale bywają sprzedawane.
21. Jaké inne korzyści z tego tartaku dla ekonomii spływają, ile kosztu utrzymania takowego wynoszą.

W z ó r M.

Wzór protokołu badawczego z browaru
przy folwarku N.

1. Nazwisko miejsca gdzie się browar znajduje.

Uwaga. Czyli jest administrowany lub zadzierżawiony, za jaką sumę i podług jakich główniejszych warunków.

2. Jakiego rodzaju piwo w tym browarze robią.

Uwaga. Czy proste, dubeltowe, marcowe, lub inne, iakiego do niego używają srodu.

3. Jaké karczmy biorą piwo z tego browaru.

Uwaga. Wypada wymienić wszystkie karczmy poimiennie i ich odległość od browaru.

4. Ile się w nim warów piwa robi.

Uwaga. Do tego powinny być wzięte kilkoletnie rejestra, karby, i t. p. Rejestra powinien Dzierżawca podpisać i zadeklarować się na piśmie, że ich rzetelność zaprzysiędź

w każdym razie może. Kommissarz ie powin-
nien zfoliować i przesyć; niemnię karby
podpisem swoim i ilością zaznaczonych na
nich beczek zatwierdzić. Dalej badać wy-
pada, ile ctodu na ieden war zwykle biorą,
ile z tego beczek piwa wyrabiaią i z wielu
garncy Warszawskich beczka się składa.

5. Ile na rok cały piwa ogółem wyrobia.

Uwaga. Wypada przytém wybadać, ile z tego
na konsumpcyę domową spotrzebowano, a ile
na ordynaryę i komu rozdano.

9. Jaką ilość piwa sprzedano i za jaką cenę.

Uwaga. Tu trzeba wymienić, ile sprzedano
w karczmach miejscowych, ile sprzedano
w miejscu nadzwyczajnie, na przykład: na
chrzciny i wesela chłopskie; ile zaś za gra-
nicę klucza lub ekonomii spekulacyinie, a to
wszystko na zasadzie reiestrów i karbów;
gdyby zaś takowych nie było, wypada pro-
tokularnie badać pisarza, karczmarzy, pi-
wowa i ktokolwiek o tém wiedzieć może,
a przytém wysłedzić za jaką cenę miejsco-
wą sprzedawany iest garniec piwa, iak go
sprzedają w pogranicznych karczmach i mia-
steczkach. — Dochodzić takż potrzeba, dla

czego w iednym roku wyszynk był większy
od drugiego; i czy odmiana ta nie pochodzi
z nadzwyczajnych przyczyn. Jeśli za kon-
traktami karczmy są wydzierżawione, wypa-
da takowe w kopij wierzytelney do lustracyi
załączyć, i to z tylu lat, z ilu się kontrakty
znaydą.

7. Ile chmiela do iednego waru potrzeba.

Uwaga. Czy iest chmiel własny lub się kupuje,
żkąd i po iakięj cenie.

8. Ile drzewa do iednego waru potrzeba.

Uwaga. Żkąd brane iest drzewo, po iakięj ce-
nie sążeń 108 stóp kubicznych mający kupo-
wany bywa; iak daleko bory leżą, wiele ra-
banie i wywożenie kosztuje, licząc na dni ro-
bocze, gdzie iest pańszczyzna, a na pienią-
dze, gdzie iest najemnik.

9. Miarka, płaca za mlewo i fury do młyna.

Uwaga. Jak daleko młyn iest oddalony, ile zbo-
ża na iedney furze wiozą do młyna; i iak
dlugo fura tamże bawi, ile młynarz za sró-
towanie bierze w miarce i pieniądzech.

10. Nagroda dla piwowara.

Uwaga. Ile piwowar bierze w pieniądzech, a ile
w ordynaryi, ile zaś pomocnicy do browaru

przydani. Czyli wstępianie winni są jakie powinności odbywać do browaru.

11. Rozmaite wydatki.

Uwaga. Ile kosztuje utrzymanie naczyń miedzianych i drewnianych, worów, świec, słomy, i t. p. Przytém także Kommissarz wybada ile naczyń browarne kosztowały, czy takowe są własnością gruntową, Nad-dzierżawcy lub Dzierżawcy.

12. Jaki jest dochód ze słodzin, drożdzy, popiołu, i t. d.

Uwaga. Gdzie takowe, w jaki sposób i za jaką cenę sprzedawane bywają.

13. Miarka Szynekarzowi.

Uwaga. Jaką szynkarz miarkę dostaje, lub w jaki inny sposób wynagradzany bywa, czy oprócz miarki dostaje jakie inne wynagrodzenie.

14. Podatki

Uwaga. Czy i gdzie płaci się czopowe, czy z browaru i karczem płaci się podymne, ile i kto takowe płaci; oprócz tego inne podatki, jeśli są wymienić potrzeba.

15. Budowle i grunta.

Uwaga. Jakie są budowle browarne i w jakim stanie; jakie są budowle karczemne, w jakim stanie, kto je utrzymywać winien; czy są ogrody lub grunta do karczem, iak wielkie, iaki z nich dochód jest lub być powinien.

16. Statki i naczynia gruntowe.

Uwaga. Jeżeli gdzie są statki browarne, trzeba ich ilość, stan i wartość wymienić, jeśli być powinny a nie masz, wybadać gdzie się podziały.

Do Wzoru M.

WYKAZ INTRAT

Z Browaru czyli wyszynku piwa w karczmach lub szynkach w wsiach
w Województwie N. położonych, a do naczelnéj lub se-
dziejzawy N. należących.

I. WYSZYNK

Protokółem badawczym i z reiestrów trzech lub sześciolletnich wysledzon
jest wyszynku rocznego

1. w Wsi N.	a.) w Karczmie N.	np.	...
	b.) w Szynku N.	"	...
2. w Wsi N.	a.) w Karczmie N.	"	...
	b.) w Szynku	"	...

NB. Wydatek trunków na domową konsumpcyę i sprzedaż hurtową z
waru dla obcych, nie liczy się do intraty

Ogół wyszynku rocznego zwyczajn

II. WYROBEK ZBOŻA

Z badania miejscowego okazało się, że z 1go nowopolskiego korca ięcz-
nia robią piwa 3. beczki 27 garncowe, a zatem:

Na 520 beczek wyszynku piwa, potrzeba ięczmienia

d o d a w s z y d o t e g o

$\frac{1}{3}$ część nadrostku na ięczmieniu robiąc z niego sól

Uczyni sól

czyli warów 10 korcowych 19 $\frac{1}{2}$

WYKAZ INTRATY

Z Browaru czyli wyszynku piwa w karczmach lub szynkach w wsiach NN. w Dobrach N. w Województwie N. położonych, a do naczelnéj lub separatnéj dzierzawy N. należących.

I. WYSZYNK		Odbyt roczny Piwa	
		Beczki po 27 garcy	Gar- cy
Protokółem badawczym i z reiestrów trzech lub sześcioletnich wysłędzono, iż jest wyszynku rocznego			
1. w Wsi N.	a.) w Karczmie N. np.	200	—
	b.) w Szynku N. „	100	—
2. w Wsi N.	a.) w Karczmie N. „	150	—
	b.) w Szynku „	70	—
NB. Wydatek trunków na domową konsumpcję i sprzedaż hurtową z Bro- waru dla obcych, nie liczy się do intraty			
Ogół wyszynku rocznego zwyczajnego .		520	—
II. WYROBEK ZBOŻA		Słód ięczmienny	
		Korce	Garce
Z badania miejscowego okazało się, że z 1go nowopolskiego korca ięczmie- nia robią piwa 3. beczki 27 garncowe, a zatem:			
Na 520 beczek wyszynku piwa, potrzeba ięczmienia		173	10 $\frac{2}{3}$
d o d a w s z y d o t e g o			
$\frac{1}{8}$ część nadrostku na ięczmieniu robiąc z niego słód		21	12 $\frac{1}{2}$
Uczyni słodu		195	—
czyli warów 10 korcowych 19 $\frac{1}{2}$			

III. WYDATKI

		W y d a t k i							
		Cena		W Szcze- góle		w Ogóle			
						przed- linią		w linii	
		Zł	gr	Złote	gr	Zł	gr	Złote	gr
1	Za ięczmienia korcy 173 garcy 10 $\frac{2}{3}$	7	—	—	—	—	—	1213	10
2	Chmielu do 195 korcy siodu, po 2 funty licząc na korzec po- trzeba funtów 390 podług ceny miejscowy funt . . . po	—	24	—	—	—	—	312	—
3	Drzewa do 19 $\frac{1}{2}$ warów licząc na 1 war po $\frac{1}{2}$ sążnia 108 stóp kubicznych mającego, wychodzi sążni 29 $\frac{1}{4}$	6	—	—	—	—	—	175	15
4	Rąbanie 26 $\frac{1}{4}$ sążni kosztuie licząc po 3 dni ręcznych pańszczy- zny na ieden sążeń potrzeba dni 87 $\frac{3}{4}$ dzień po	—	12	35	3	—	—	—	—
5	Zwózka 29 $\frac{1}{4}$ sążni z lasu o 1 milę odległego rachuię się $\frac{1}{2}$ są- żnia ładunku na 1 furę, a dwie mile z powrotem na 1 dzień, potrzeba więc dni 29 $\frac{1}{4}$ licząc zaś dzień sprzężayny . . po	—	24	23	12	—	—	58	15
6	Od mlewa ięczmienia korcy 173 garcy 10 $\frac{2}{3}$ 16 miarka czyni korcy 10 garcy 26 $\frac{2}{3}$	7	—	—	—	—	—	75	25
7	Odwózka i zwózka mlewidła, ponieważ młyn jest w miejscu, rachuię się od 19 $\frac{1}{2}$ warów od iednego po	—	15	—	—	—	—	9	22 $\frac{1}{2}$
8	Piwowarowi łącznie z wszelką pomocą od 19 warów . . po	12	—	—	—	—	—	234	—
9	Na utrzymanie miedzianych i drewnianych naczyń warów po	2	21	—	—	—	—	52	19 $\frac{1}{2}$
10	W ogólności na słomę i utensylia etc, ditto po	1	—	—	—	—	—	19	15
Ogół Wydatków		—	—	—	—	—	—	2151	2
Oprócz tego jeszcze		—	—	—	—	—	—	—	—
Wydatki są do potrącenia		—	—	—	—	—	—	—	—
11	Od kapitału wyłożonego przez dzierżawcę na zakupienie naczyń wszelkich browarnianych, rachuię się procent od iednego korea wyrobku siodu po groszy 26 po	—	26	169	—	—	—	—	—
12	a zatém od 195 korcy siodu czyni po	—	8	178	8	—	—	347	8
Szynkarzowi miarka dolewna od 520 beczek wyszynku piwa 21 garniec rachuiąc, czyni beczek 24 garcy 20 $\frac{1}{2}$ garniec . . . po		—	8	178	8	—	—	347	8
Razem		—	—	—	—	—	—	2498	10

IV. DOCH

- 1 Za 520 beczek 27 garncowych wyszynku
wcy ceny w karczmach, garniec
- a) Potrąciwszy wydatki od pozycyi
- 2 Za słodziny etc. od złotych 1592 gr.
cent na dochód

Odrąciwszy od t

- b) procent od kapitału wyłożonego pr
pienie wszelkich naczyń browarnian
ad 11 wyrachowany
- c) Szynkarzowi miarka dolewna, obok

Pozostaie więc czystéy intraty z browa
wsiach dwóch w Ogóle

Poszczególne zaś z każdy karcz
wypada iako to

1. w Wsi N. a
b
2. w Wsi N. a
b

Sporządzono w N. c

W y d a t k i								
Cena		W Szczególe		w Ogóle				
Zł.	gr.	Złote	gr.	przed linia		w linii		
				Zł.	gr.	Złote	gr.	
7	—	—	—	—	—	1213	10	
—	24	—	—	—	—	312	—	
6	—	—	—	—	—	175	15	
—	12	35	3	—	—	—	—	
—	24	23	12	—	—	58	15	
7	—	—	—	—	—	75	25	
—	15	—	—	—	—	9	22½	
12	—	—	—	—	—	234	—	
2	21	—	—	—	—	52	19½	
1	—	—	—	—	—	19	15	
—	—	—	—	—	—	2151	2	
—	26	169	—	—	—	—	—	
—	8	178	8	—	—	347	8	
—	—	—	—	—	—	2498	10	

IV. DOCHÓD

1 Za 520 beczek 27 garncowych wyszynku piwa, podług miejscowej ceny w karczmach, garniec po

od tego

a) Potrąciwszy wydatki od pozycyi ad 10 obok wyrachowane zostaje

2 Za słodziny etc. od złotych 1592 gr. 28 rachuje się $\frac{3}{100}$ procent na dochód

w O G Ó Ł E . . .

Odrąciwszy od tego

b) procent od kapitału wyłożonego przez dzierżawcę na zakupienie wszelkich naczyń browarnianych obok w wydatkach ad 11 wyrachowany

c) Szynekarzowi miarka dolewna, obok ad 12 wyrachowana

w O G Ó Ł E odrąca się

Pozostaie więc czystéj intraty z browaru czyli wyszynku piwa w wsiach dwóch w Ogóle

Poszczególne zaś z każdéj karczmy czyli szynku wypada iako to

1. w Wsi N. a) z Karczmy N.
b) z Szynku N.
2. w Wsi N. a) z Karczmy N.
b) z Szynku N.

w O G Ó Ł E iak wyżej

Sporządzono w N. dnia N. roku N.

I n t r a t a							
Cena		w Szczególe		w Ogóle			
Zł.	gr.	Złote	gr.	przed linia		w linii	
				Zł.	gr.	Złote	gr.
—	8	3744	—	—	—	—	—
—	—	2151	2	—	—	1592	28
—	—	—	—	—	—	74	24
—	—	—	—	—	—	1640	22
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	169	—	—	—	—	—
—	—	178	8	—	—	347	8
—	—	—	—	—	—	1293	14
497	15	—	—	—	—	—	—
248	22	746	7	—	—	—	—
373	3	—	—	—	—	—	—
174	4	547	7	—	—	—	—
—	—	1293	14	—	—	—	—

U W A G A

I. Co do Wydatków.

1. Procent w pozycyi 11. wymieniony, jeżeli zabudowania fabrykacyjne na gruncie nie znajdują się, nie może mieć w wydatkach miejsca, ani też od dochodu w pozycyi *b.* potrąconém
2. Szynkarzom miarka dolewna, iak gdzie iest zwyczaj, w myśl instrukcyi powinna być w wydatkach zawsze pod pozycyją 12. wyrachowana, którą od dochodu w pozycyi *ad c.* potrącić należy.
3. Gdzie podatki konsumpcyjne, konsensowe, administracyjne etc: iak zwykle w miastach od wyszynku płacone bywają, należy takowe w wydatkach pod pozycyją 13. wyrachować, i od dochodu w pozycyi *d.* potrącić.
4. Zboże podług artykułu 44. Instrukcyi ma być przy propinacyi podług cen targowych rachowane.

II. Co do Dochodu

5. Jeżeli zabudowań fabrykacyjnych na gruncie niema, $\frac{1}{100}$ procent za słodziny wyrachowany, mieści się w rubryce przed linią.
6. po szczególném rozrachowaniu Intraty Netto na każdą karczmę, uwagę mieć należy, jeżeli nie iednakowo w każdéj wsi i karczmie miarka dolewna Szynkarzom dawana bywa.

W z ó r . N

Wzór protokołu badawczego
przy folwarku N.

Nazwisko miejsca gdzie się
znajduje.

Uwaga. Czyli iest administrowana
zawiona, i za iaką sumę i
główniejszych warunków.

2. Z jak wiele zboża na raz w
ile z tąd mają garucy.

Uwaga. Przytém wyrazić wypad
ra do iednego zacieru wódki.

3. Jak często i na wielu garnic
wa pędzoną i iak wiele i

Uwaga. Przytém wypada zaż
z nich stosunek frakcyiny u
wymienić iaki iest gatunek g
rych się wódka pędzi.

Y

NN. w Dobrach N.
paratnéy

	Odbyt roczny Piwa	
	Beczki po 27 garcy	Gar- cy
o, iż	200	—
..	100	—
..	150	—
..	70	—
Bro-		
ego .	520	—
	Słód ięczmienny	
	Korce	Garce
mie-		
..	173	10 $\frac{2}{3}$
.	21	12 $\frac{1}{2}$
.	195	—

rykacyne na gruncie nie
od dochodu w pozycyi b.

il instrukcyi powinna być
a od dochodu w pozycyi

etc: iak zwykle w miastach
od pozycyją 13. wyracho-
cyi podług cen targowych

procent za słodziny wyra-
zme, uwagę mieć należy,
Szynkarzom dawana bywa.

W z ó r . N

Wzór protokołu badawczego z gorzelnii
przy folwarku N.

1. Nazwisko miejsca gdzie się gorzelnia
znayduje.

Uwaga. Czyli jest administrowana lub zadzier-
żawiona, i za jaką sumę i podług jakich
główniejszych warunków.

2. Z jak wiele zboża na raz wódkę pędzą i
ile z tad mają garcy.

Uwaga. Przytém wyrazić wypada, ile stodu bio-
rą do iednego zacieru wódki.

3. Jak często i na wielu garńcach wódka by-
wa pędzoną i iak wiele iéy odchodzi.

Uwaga. Przytém wypada zażądać reiestrow, i
z nich stosunek frakcyiny ułożyć, niemniej
wymienić iaki jest gatunek garńców, na któ-
rych się wódka pędzi.

zmach

N. po
żących

z iest, wyszy

i. jęce b

i. jęce b

obych, nie

iego zwyczaj

i garńcowych

Żyto nowopo

miary

Korce

4

260

i. jęce b

i. jęce b

i. jęce b

260

i. jęce b

i. jęce b

i. jęce b

i. jęce b

i. jęce b

i. jęce b

Y

NN. w L
paratnéy

	Odb
	Becz
	27 ga
o, iż	
• •	2
• •	1
• •	1
Bro-	
ego •	5
	ięcz
	Kor
mie-	
• •	1
	1

4. Ilość wyrobionéy wódki; ile potrzeba jest na konsumpcyą domową, ile na ordynaryą, a ile pozostanie na sprzedaż.

5. Gdzie, w jaki sposób i podług iakich cen odbył miejscowy się odbywa.

Uwaga. Tu trzeba wymienić, ile sprzedano w karczmach miejscowych, zgola całe badanie tak prowadzić, iak jest pod paragrafem szóstym protokołu badawczego z browaru przepisano z dodatkiem tylko iakiey próby dochodzi wódka sprzedawana w karczmach i obcym, a wiele stopni trzyma spiritus.

6. Wiele drzewa potrzeba do iednego zacieru.

Uwaga. To co jest w paragrafie dziewiatym, protokołu badawczego w uwadze nadmieniono i przytym artykule za szazówkę służyć może.

7. Czy są do wódki używane iakie przyprawy.

8. Miarka, płaca za mlewo i fury do mlyna.

9. Nadgroda dla palarza i pomocnika.

Do Wzoru N.

W Y K A Z

Intraty z Gorzelni czyli wyszynku wódki w karczmach wsiach N. N. w Dobrach N. w Woiewództwie N. po naddzierżawy lub separatnéy dzierżawcy N. należących

I. Wyszynk

z badań do protokółów i z rejestrów trzech letnich (lub sześciu letnich) wysledzono, iż jest wyszynk rocznego:

1. w Wsi N. a) w Karczmie N. b) w Szynku N.
2. w Wsi N. a) w Karczmie N. b) w Szynku N.

NB. Wydatek trunków na domowe konsumpcye, i sprzedaż hurtową z browaru wprost dla obcych, nie się do intraty.

Ogół wyszynku rocznego zwyczaj
albo oxeffów 35cio garńcowych

H. Wyróbek zboża

Podług instrukcyi z dnia 14 Mca Sierpnia 1822 roku na 8, garncy nowo-polskiy miary
szynkownéy wódki szumówki potrzeba
zatem na 2600 garncy wyszynku wódki, potrzeba będzie
Zebrawszy żyta korcy 260
słodu korcy 65

Czyni razem szrotu . . . 325 korcy
albo zacierów na 10 korcy 32 $\frac{1}{2}$
odtrąciwszy zaś

część nadrostku na ięczmieniu, robiąc z niego sól

Czyni więc twardego zboża . . .

Żyto nowopo
miary

korce

4

260

260

Do Wzoru N.

W Y K A Z

Intraty z Gorzelnii czyli wyszynku wódki w karczmach i szynkach w wsiach N. N. w Dobrach N. w Woiewództwie N. położonych, a do naddzierżawy lub separateny dzierzawcy N. należacych,

I. W y s z y n k

z badań do protokółów i z rejestrów trzech letnich (lub sześćcio letnich) wysledzono, iż jest wyszynku rocznego:

1. w Wsi N. a) w Karczmie N.
- b) w Szynku N.
2. w Wsi N. a) w Karczmie N.
- b) w Szynku N.

NB. Wydatek trunków na domowe konsumpcye, i sprzedaż hurtową z browaru wprost dla obcych, nie liczy się do intraty.

Ogół wyszynku rocznego zwyczajnego albo oxeftów 35cio garńcowych 742

Odbyt roczny wódki szumówki nowopolskiej miary	
Garńce	kwar.
1000	—
500	—
750	—
350	—
2600	—

H. W y r o b e k z b o ż a

Podług instrukcyi z dnia 14 Mca Sierpnia 1822 roku na 8, garncy nowo-polskiy miary szynkowney wódki szumówki potrzeba
zatem na 2600 garncy wyszynku wódki, potrzeba będzie
Zebrawszy żyta korcy 260
słodu korcy 65

Czyni razem szrótu 325 korcy
albo zacierów na 10 korcy $32\frac{1}{2}$

odtrąciwszy zaś

część nadrostku na ięczmieniu, robiąc z niego sól

Czyni więc twardego zboża . . .

Żyto nowopolskiy miary		Sól ięczmienny nowopolskiy miary	
korce	garńce	korce	garńce
$\frac{4}{5}$	25 $\frac{3}{5}$	$\frac{1}{5}$	6 $\frac{2}{3}$
260	—	65	—
—	—	—	—
—	—	7	7
260	—	57	25

III. Wydatki.

	Cena		Wydatki					
			w Szczególe		w Ogóle			
					przed linią		w linii	
	złote	gr.	złote	gr.	złote	gr.	złote	gr.
1 Na zboże:								
a) Za żyta korcy 260 garncy	9	10	2426	20	—	—	2831	4
b) — ięczmienia korcy 57 garncy 25	7	—	404	14	—	—		
2 Drzewa do 32½ zacierów srotu, po 2, sążnie 108 stóp kubicznych mające na 1. zacier licząc, wychodzi sążni 65 podług ceny miejscowej sążni po . . .	6	—	—	—	—	—	390	—
3 Rąbanie i zwózka sążni kosztuje:								
a) do rąbania 65 sążni licząc po 3 dni pańszczyzny ręcznej na 1. sążeń potrzeba dni ręcznych 195 .	—	12	78	—	—	—		
b) do zwózki 65 sążni z lasu o 1. milę odległego rachuje się ⅓ sążnia ładunku na 1. furę o 2 mile z powrotem na 1. dzień, potrzeba dni 65 licząc pańszczyzny dzień po	—	24	52	—	—	—	130	—
4 Od mlewa żyta korcy 260, 16ta miarka czyni korcy 16. garncy 8. po	9	10	151	20	—	—		
Od mlewa ięczmienia korcy 57—25 16ta miarka czyni korcy 3 garncy 19½ po	7	—	25	8½	—	—	176	28
5 Odwózka i zwózka mlewidła, jeżeli młyn jest w miejscu rachuje się od 32½ zacierów od jednego po . . .	—	15	—	—	—	—	16	7
6 Gorzelannemu łącznie z wszelką pomocą od 32½ zacierów po	10	—	—	—	—	—	325	—
7 Na utrzymanie statków miedzianych od 32½ zacierów po .	1	—	—	—	—	—	32	15
8 Na utrzymanie statków drewnianych od 32½ zacierów po .	1	—	—	—	—	—	32	15
9 Na utensylia i świece od 32½ zacierów po	1	—	—	—	—	—	32	15
10 Na przyprawy do wódki ditto ditto po	1	—	—	—	—	—	32	15
Ogół wydatków	—	—	—	—	—	—	3999	10
Oprócz tego jeszcze wydatki są do potrącenia.								
11 Od kapitału wyłożonego przez dzierżawcę na zakupienie naczyń wszelkich gorzelnianych, rachuje się procent, od 1. korca wyrobku srotu po groszy 26. a zatem od 325 korcy srotu, czyni po .	—	26	281	20	—	—		
12 Szynkarzom 21. miarka dolewna, od 2,600 garncy wyszynku wódki, czyni garncy 123½, garniec po .	—	6	395	6	—	—	677	26
Razem	—	—	—	—	—	—	4677	6

IV. Dochód.

- 1 Za 2600 garncy wyszynku wódki podług miejscowej w karczmach i szynkach, gr. 6. czyli garniec po 5
- 2 Za wywary etc. od 74½ oxeftów wyszynku wódki od jednego oxeftu

Ogół in

od tego potrąca się:

- a) Ogół wydatków w pożyczkach obok wyrachowany
- b) Procent od kapitału wyłożonego na wszelkich naczyń gorzelnianych od 11. wyrachowany
- c) Szynkarzowi miarka dolewna od 12. wyrachowana

w Ogóle

Czyste intryty pozostałe więc z gorzelni w wsiach dwóch w ogóle
Poszczególne zaś z każdej karczmy czysta trąta czyni iako to:

1. w wsi N. a) z karczmy N.
b) z szynku N.
2. w wsi N. a) z karczmy N.
b) z szynku N.

w Ogóle

Sporządzono w N. dnia Mca
roku N.

Cena		Wydatki							
		w Szczegółe				w Ogółe			
		przed linią		w linii		przed linią		w linii	
złote	gr.	złote	gr.	złote	gr.	złote	gr.	złote	gr.
10	2426	20	—	—	—	2831	4	—	—
—	404	14	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	390	—	—	—
12	73	—	—	—	—	—	—	—	—
24	52	—	—	—	—	130	—	—	—
10	151	20	—	—	—	—	—	—	—
—	25	81	—	—	—	176	28	—	—
15	—	—	—	—	—	16	72	—	—
—	—	—	—	—	—	325	15	—	—
—	—	—	—	—	—	32	15	—	—
—	—	—	—	—	—	32	15	—	—
—	—	—	—	—	—	32	15	—	—
—	—	—	—	—	—	3999	10	—	—
26	281	20	—	—	—	—	—	—	—
6	395	6	—	—	—	677	26	—	—
—	—	—	—	—	—	4677	6	—	—

IV. Dochód.

- 1 Za 2600 garncy wyszynku wódki podług ceny miejscowej w karczmach i szynkach, kwaterka po gr. 6. czyli garniec po
 2 Za wywary etc. od 74 $\frac{1}{2}$ oxeftów 5cio garncowych wyszynku wódki od iednego oxeftu po

Ogół in. aty brutto

od tego potrąca się:

- a) Ogół wydatków w pozycyach od 1. do 10. obok wyrachowany
 b) Procent od kapitału wyłożonego na zakupienie wszelkich naczyń gorzelnianych, obok od 11. wyrachowany
 c) Szynkarzowi miarka dolewna obok w pozycji 12. wyrachowana

w Ogółe odtrąca się

Czystey intraty pozostaie więc z gorzelni czyli wyszynku w wsiach dwóch w ogółe

Poszczególne zaś z każdej karczmy czyli szynku intrata czyni iako to:

1. w wsi N. a) z karczmy N.
 b) z szynku N.
 2. w wsi N. a) z karczmy N.
 b) z szynku N.

w Ogółe iak wyżej

Sporządzono w N. dnia Mca roku N.

Cena		Intrata							
		w Szczegółe				w Ogółe			
		przed linią		w linii		przed linią		w linii	
złote	gr.	złote	gr.	złote	gr.	złote	gr.	złote	gr.
3	6	8320	—	—	—	—	—	—	—
6	—	445	21	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	8765	21	—	—
—	—	3999	10	—	—	—	—	—	—
—	—	281	20	—	—	—	—	—	—
—	—	396	6	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	4677	6	—	—
—	—	—	—	—	—	4088	15	—	—
1572	15	—	—	—	—	—	—	—	—
786	8	2358	23	—	—	—	—	—	—
1179	11	—	—	—	—	—	—	—	—
550	11	1720	22	—	—	—	—	—	—
—	—	4088	15	—	—	—	—	—	—

I. C o d o w y d a t k ó w.

1. Procent w pozycji 11. wymieniony jeżeli zabudowania fabrykacyjne na gruncie nie znajdują się, nie może mieć w wydatkach miejsca, ani też być od dochodu potrąconym.
2. Szynkarzom miarka dolewna iak gdzie jest zwyczaj, w myśl instrukcyi powinna być w wydatkach zawsze pod pozycją 12. wyrachowana, którą od dochodu potrącić należy.
3. Gdzie podatki konsumpcyjne, konsensowe, administracyjne etc. iak zwykle w miastach od wyszynku płacone bywają, należy takowe w wydatkach przy samym końcu wyrachować, i od dochodu potrącić.
4. Zboże podług art. 44. instrukcyi ma być przy propinacyi podług cen miejscowych targowych liczone.

II. C o d o d o c h o d u.

5. Jeżeli zabudowań fabrykacyjnych na gruncie nie ma, zysk zaliczający się do dochodu za wywary etc. zamieszczony być winien w rubryce przed linią.
6. W poszczególnym rozrachowaniu intraty netto, na każdą karczmę, uwagę mieć należy jeżeli nie jednakowo w każdej wsi i karczmie miarka dolewna szynkarzom dawana bywa.

10. Rozmaite wydatki.

Uwaga. Ad 8. 9 i 10. te same przy protokole badawczym z ragrafu 9. aż do 12. są um

11. Drożdże, wywar, popiół, i

Uwaga. Zkąd brane są drożdże iaki użytek jest z wywaru i p

12. Miara Szynkarzowi.

13. Podatki krajowe.

Uwaga. Ad 12 i 13. służy uwagą grafem 13 i 15. w protokole bwaru umieszczona.

i szynkach w
łożonych, a do

Odbyt roczny wódki szumówki nowopols- kiej miary		
garnc.	kwart.	
1000	—	
500	—	
750	—	
350	—	
2000	—	
742	—	
Słód ięczmienny no- wo-polskiej miary		
garnc.	korec	garnc.
25 $\frac{3}{8}$	$\frac{1}{5}$	6 $\frac{2}{3}$
—	65	—
—	7	7
—	57	25

dują się, nie może mieć w wydatkach

w wydatkach zawsze pod pozycją 12.

od wyszynku płacone bywaia, należy

gowych liczone.

odu za wywary etc. zamieszczony być

leży jeżeli nie iednakowo w każdym wai

10. Rozmaite wydatki.

Uwaga. Ad 8. 9 i 10. te same służą, iakie
przy protokóle badawczym z browaru od pa-
ragrafu 9. aż do 12. są umieszczone.

11. Drożdże, wywar, popiół, i t. d.

Uwaga. Zkąd brane są drożdże i co kosztują,
iaki użytek iest z wywaru i popiołu.

12. Miara Szynkarzowi.

13. Podatki krajowe.

Uwaga. Ad 12 i 13. służy uwaga pod para-
grafem 13 i 15. w protokóle badawczym bro-
waru umieszczona.

W z ó r O.

Wzór do protokołu badawczego
z cegielni.

1. Gdzie i przy jakim folwarku jest cegielnia, wiele ma pieców, niemnéy wiele szop do robienia i suszenia cegieł.

Uwaga. Opisać wypada wielkość i stan budowli do cegielni należący.

2. Ile pieców corocznie wypala się, wiele piec kaźden obeymuie w sobie dachówki, cegły, i t. p. i wiele z kaźdego rodzaju wypalaia.

3. Ile z tego używaią na domową potrzebę, a co służy na sprzedaż, na iaką cenę sprzedaż się odbywa, i gdzie naywięcéy cegły lub dachówki sprzedaia.

Uwaga. Wiadomości w téy mierze czerpać wypada nayszczególniey z rachunków, rejestrów, karbów ieśli się nayduia, z takowych kopia do lustracyi wziąć, a nawet uwagi swoje Kommissarz przy tych punktach zamieścić.

4. Ile potrzeba drzewa na ieden piec lub téż na 1,000 cegieł, zkąd drzewo to iest brane i iak daleko bór, niemniéy co ścięcie i wywiezienie drzewa kosztnie.

5. Jakie są wydatki na toczenie gliny i zwożenie iéy, i czy do tego są używani włościanie miejscowi.

Uwaga. Zwyczajne zasady do ocenienia podobnéy pracy, w więkšej części są następujące:

- a) Za kopanie gliny od 1,000 cegieł od groszy 15. do 1 złotego.
- b) Za furi do zwożenia gliny w stosunku odległości na 1,000 cegieł od 1. złot. do 2 złotych.
- c) Deptanie gliny, uprawianie iéy, taczkanie i robienie cegły od 1,000 cegieł złotych 7.
- d) Strycharzowi od 1,000 cegieł złotych 2.
- e) W odległości na utrzymanie statków i reperacyi od 1,000 cegieł złotych 2.
- f) Do wypalenia 1,000 cegieł, ieden sążeń drzewa.

6. Czyli glina zdalna na cegłę i dachówkę nayduie się w obfitości, i na iak długo wystarczy.

kupcy przyjeżdżają na miejsce go kupować.

Uwaga. Ad 2. 3 i 4. badanie to wypada sprawdzić przez przyzrenie rejestrów i kontraktów z wapiarzami; spisanych, i takowe jeśli są do protokołu kopij wierzytelney do lustracji załączyć.

5. Zkąd są brane kamienie wapienne, czy daleko znajdują się od pieca, co kosztuje kopanie, łamanie i zwożenie takowych do pieca; ile potrzeba kamieni do zapełnienia iednego pieca.

Uwaga. Jeśli w téj mierze kontrakty są spisane, wypada je przyrzeć i w kopij do lustracji załączyć.

6. Ile drzewa potrzeba do iednego pieca, zkąd takowe i z jak jest daleka przywożone i wiele kosztuje porabianie i wywiezienie takowego.

Uwaga. Jeżeli włościanie miejscowi, drzewo to rąbią i zwożą za pańszczyznę, wypada o tém wspomnieć, albowiem ponieważ pańszczyzna jest na intryatę rachowana przy wyciągu intryaty z wapielni na wydatek potrącone być powinno. Co się tycze drzewa, tego zwykło

na ieden galar wapna długi na 22. stóp, szeroki na pół osmy stopy, wysoki na dwie i pół stopy, to jest: obeymujący w sobie 420 do 430 stóp kubicznych, potrzeba 10 do 11. sążni po 1e8. stóp kubicznych.

7. Co się płaci maystrówi za palenie wapna, nie mniéy za staczkowanie i wytaczkanie takowego.

Uwaga. Kontrakt z maystrem wapiarzem, jeśli się znajduie, służyć tu powinien za normę; inaczey weźmie się iak w wielu miejscach za ten artykuł płacą po złotych 6. od galaru wapna.

8. Co się liczy w ogolności na utensylia i reparacye pieców.

Uwaga. Na ten przedmiot liczą po złotych 6. od galaru. Z tém wszystkiém ponieważ ceny tego, co do miejscowości mogą być różne, Kommissarz takowe wybada i w protokóle zapisać.

Wzór do protokołu

Wzór do protokołu badawczego
rybołówstwa dzikiego.

1. Nazwisko, położenie, stan i wielkość jeziora, rzeki, i t. d. w których rybołówstwo do dominium należy.

Uwaga. Jeżeli był pomiar, trzeba ich powierzchnie wymienić, jeśli zaś takowego nie było, potrzeba przynajmniej przez przybliżenie takową podać, a przytém o stanie głębokości, czystości wód nadmienić; dla lepszego zaś rzutu oka, gdzie jest wiele jezior, zrobi się wykaz podług założonego wzoru Nro 1.

2. Czyli rybołówstwo było dotąd wydzierżawiane lub administrowane.

Uwaga. W pierwszym przypadku wymienić potrzeba sumę kontraktową w pieniądzu i w rybach daną, główne warunki kontraktu, niemniej załączyć wypada kopią kon-

traktu. W drugim przypadku, kto ma nad
tę rybołówstwem dozór i co za to bierze.

3. Jaki jest dochód z Administracyi rybołów-
stwa.

Uwaga. Przedmiot ten stanowić wypada przez
frakcyę z rachunków i rejestrów.

4. Jakie są gatunki ryb.

5. Ile zwykle bywało toni na wielki lub ma-
ły niewód.

Uwaga. Wielkość niewodu wypada tu także wy-
mienić.

6. Jakie przytém są wydatki, i czyli wło-
ścianie którzy wsi mają obowiązek ło-
wienia ryb bezpłatnie lub za wynagro-
dzeniem.

7. Czyli rybołówstwo letnie ma także miey-
sce, i jakie korzyści przynosi.

Uwaga. Jeśli jest wydzierżawione, wymienić po-
trzeba sumę dzierżawną.

8. Sprzedaż ryb i cenę takową.

Uwaga. Gdzie zwykle ryby sprzedają, w jaki
sposób i kto je kupuje.

9. Czyli komu dawane są ryby bezpłatne i na
czém się zwyczaj ten gruntuje.

10. Czyli są przytém jakie korzyści z trzciny
lub sitowia; ile kóp lub tur takowych
corocznie wycina się, czyli co i ile z ta-
kowych sprzedaie się i za jaką cenę.

11. Czyli włościanie lub kto inny ma prawo
do wspólnego ryb łowienia, *quo titulo*,
i czy co za to płaci lub w naturaliach
oddaie.

W Y K A Z

Numer bieżący	Nazwisko lezior etc.	Przestrzeń ta- kowych po- dług pomiaru z roku lub podług uzna- nia N.	Zamykająca w sobie toń zimowych. na wielką małą	Są wydzielawione Data kontraktu, wymienienie imienia i na- zwiska dżier- żawcy i terminu dżierżawy.	z sum złot
		Mor. P./pr. ☐	Sieć		

Do Wzoru Q. Nro 1.

W Y K A Z

Stanu i dochodu z dzikiego rybołówstwa

Numer bieżący	Nazwisko Iezior etc.	Przestrzeń ta- kowych po- dług pomiaru z roku lub podług uzna- nia N.	Zamykająca w sobie toń zimowych. na wielką małą Sieć	Są wydzielone Data kontraktu, wymienienie imienia i na- zwiska dzier- żawcy i terminu dzierżawy.	za sumę złote gr	UWAGI.

W z ó r R

Wzór do protokołu badań
z gospodarstwa stawowego
łowstwa karpiów

1. Nazwisko, położenie, obszar
stawu.

Uwaga. Jeżeli więcej jest stawów
takowe mogą być umieszczone
podług załączonego Wzoru.

Jeżeli zaś jeden tylko jest staw
zamieszcza się odpowiedni
wzorzec tym zamieszczonych

2. Jak dotąd stawy te zagospodarowy-
ły, iak długo korzystano
z spuszczaniem i po spuszczeniu

3. Czy są wydzierżawione.

Uwaga. W takim przypadku wypada
załączyć w kopii lub jeżeli nie
wzorzec przez kogo i co za to d

wa

UWAGI.

W z ó r R.

Wzór do protokołu badawczego użytku
z gospodarstwa stawowego czyli z rybo-
łówstwa karpiów.

1. Nazwisko, położenie, obszerność i stan
stawu.

Uwaga. Jeżeli więcej jest stawów iak ieden
takowe mogą być umieszczone w wykazach
podług załączonego Wzoru Nro 1.

Jeżeli zaś ieden tylko jest staw w protokole
zamieszcza się odpowiedzi podług rubryk
w wzorze tym zamieszczonych.

2. Jak dotąd stawy te zagospodarowane by-
ły, iak długo korzystano z nich, przed
spuszczeniem i po spuszczeniu wody.

3. Czy są wydzierżawione.

Uwaga. W takim przypadku wypada kontrakt
załączyć w kopii lub jeżeli są administrowane
przez kogo i co za to dostaie.

4. Jaka jest ilość karpiów w stawach, gdzie się trą, to jest: ile jest zasadzonych mleczaków i ikrzaków.

Uwaga. *Ile karpiów zwykło się do każdego stawu sadzać, i czyli bywaią sprzedawane lub kupowane i za jaką cenę.*

5. Jaka jest ilość zasadzonych karpiów w stawach, gdzie wzrastaia i dorastaia.

6. Czyli i ile karpiów usypia i dla iakich powodów.

7. Sprzedaż.

Uwaga. *Ile kóp lub centnarów sprzedaje się karpiów co rocznie i gdzie, po czemu na stawach lub gdzie się wywożą sprzedawane bywaia licząc na centnary lub kopy.*

8. Ile kosztuje utrzymanie tam, służ, przegród, i t. p. ile kosztuią statki, i ile wynoszą koszt zarybiania, przesadzania i wyławiania.

Uwaga. *Czyli włościanie mają obowiązek za dzień lub za opłatą wychodzić do czyszczenia rowów, do wycinania przerebli i t. p.*

9. Ile dozorca stawów, iego czeladź i pomocniki w gotowiźnie i ordynaryi biorą.

10. Jakie oprócz karpi znajduia się inne ryby, iak wiele ich jest, i iaki z sprzedaży ich dochód.

11. Czyli z trzciny i sitowia jest iaki dochód lub nie.

12. Jakie rodzaje zboża na stawach spuszczo-nych siewaia.

Uwaga. *Tu trzeba wymienić wysiew i plon, zboża i trawy iakie siewaia.*

13. Czyli ryby dawane są z obowiązku duchownym lub komu innemu, iak wiele i w jakich czasach.

Stawów

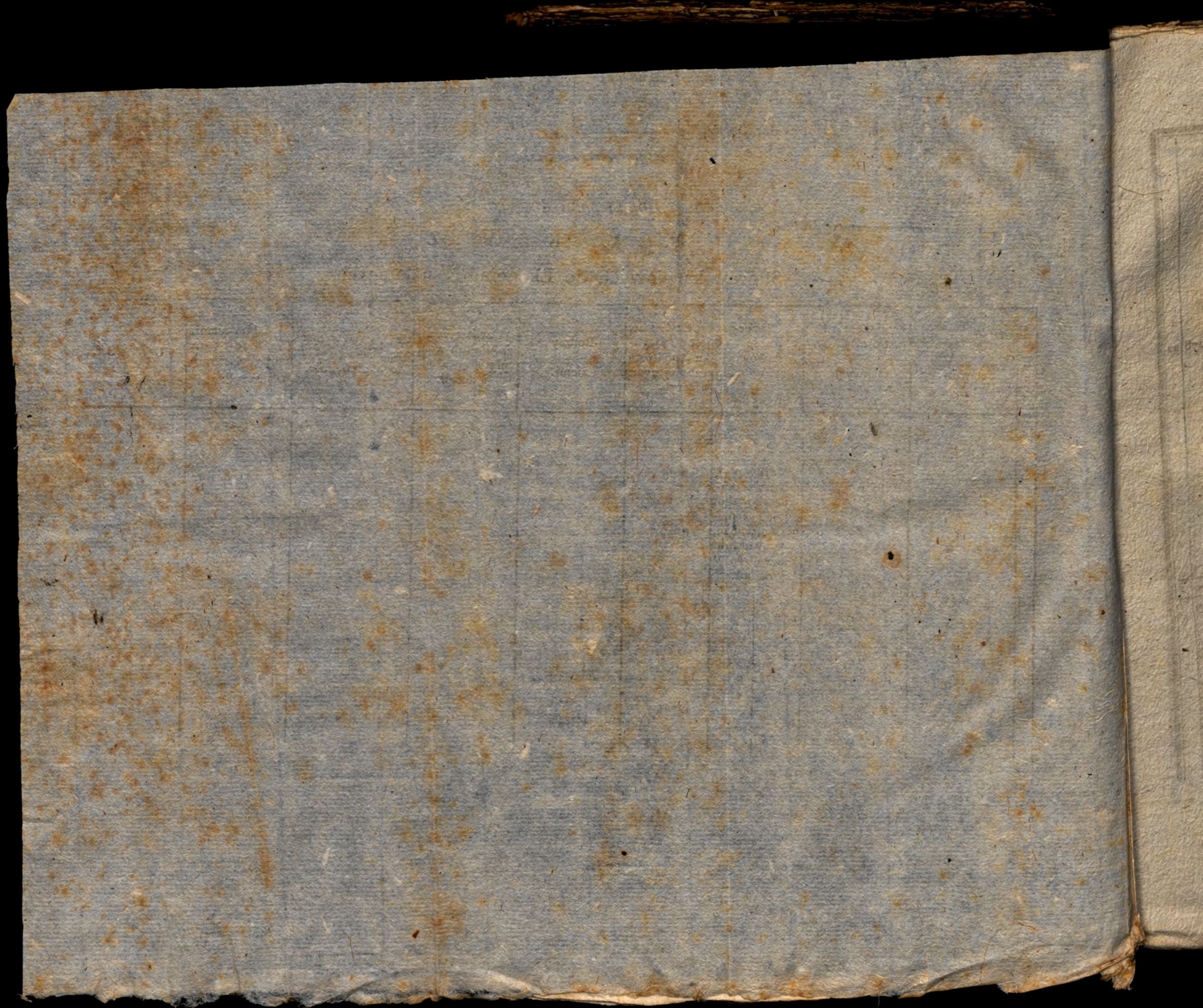
Nro biefacy	Nazwisko stawów.	Położenie takowych.	Obszer- ność stawów.		G. I.
			Mor.	Pręt.	
		Czy takowe leżą we wsi, mieście w polu lub w lesie.	Podług po- miaru; w br- ku takoweg podług oceni- nia naoczneg wysiewu, lu wymiaru krokami.		

Do Wzoru R. Nro. 1.

W Y K A Z

Stawów karpiowych do Ekonomii N. należących.

Nro bieżący	Nazwisko stawów.	Położenie takowych.	Obszer- ność stawów.		Czyli staw jest do zaryb- ku, podrostu lub wyłowu ryb.	Rodzay ziemi.	Czyli staw ma źródła lub wodę płynącą, z kąd i dokąd.	Czyli staw wymar- za i iaka zwykła iego głębokość.	W jakim stanie są brzegi tamy mosty, przegrody i t. p.	U W A G I.
			Mor.	Preł.						
		Czy takowe leżą we wsi, mieście w polu lub w lesie.		Podług po- miaru; w bra- ku takowego podług ocenie- nia naoczne- go wysiewu, lub wymiaru krokami.						

Handwritten text at top left:

1871
Jan 1st

Handwritten text at top right:

1871
Jan 1st

Faint vertical lines across the page.

Ogólny Wykaz intryaty Dóbr N.

Karta anszlagu	Tyt. I. dochody stałe				
10	w robociznie	Wieś N.	zł. 3304 gr. 24		
21		Wieś N.	zł. 1900 24		
30		Wieś N.	zł. 2326 18		
41		Wieś N.	zł. 121		
51		Wieś N. czynszowa	zł. 1248	8903	6
	w daninach	Wieś N.	zł. 299 21		
		Wieś N.	zł. 18		
	w gotowiznie	Wieś N.	zł. 378		
		Wieś N.	zł. 840		
		Wieś N.	zł. 2839 24		
		Wieś N.	zł. 200		
		Wieś N.	zł. 1800	6056	24
	Ogółem dochody stałe wynoszą			15278	21
	Tyt. II. dochody niestałe		nie ma żadnych		
	Tyt. III. dochody dzierżawne				
	z folwarku N.		zł. 3600 gr. 21		
	z folwarku N.		zł. 4800	8400	21
	z propinacyi w karczmie N.		zł. 768		
	ditto N.		zł. 2152		
	ditto N.		zł. 2406		
	ditto N.		zł. 2586		
	ditto N.		zł. 4126		
	ditto N.		zł. 2310		
	rozprzedano włościanom za		zł. 1106		
	ordynaria		zł. 1426	16520	
	z cegielni	nic			
	z rybołówstwa		zł. 780	780	
	Ogółem dochody dzierżawne wynoszą			25700	
	Ogół dochodów z całych dóbr wynosi			40979	
	Podatki potrącone w lustracyi wynoszą:				
	Podymne	z folwarku N.	zł. 30		
		z folwarku N.	— 45		
	Kontyngens	z folwarku N.	— 600		
		z folwarku N.	— 650		
	Szarwark	z folwarku N.	— 24		
		z folwarku N.	— 36		
	Dziesięcina	z folwarku N.	— 420		
		z folwarku N.	— 389		
	Ogółem zł. 2194				

Wzór S. do oszacow mieściach

Przestrzeń		
		A) w Obrębie
1	300 p. miary nowo-polski	
2	" "	
3	" "	
4	" "	
		Na Przedmi
1	300 p. miary nowo-polski	
2	" "	
3	" "	
4	" "	
		B) W Obrębie
1	372 sążni czyli pr. 59	
2	" "	
3	" "	
4	" "	
		Na Przedmi
1	372. Sążni czyli pr. 5	
2	" "	
3	" "	
4	" "	
		C.) W Obrębie
1	Pr. 18 miary nowo-polski	
2	" "	
3	" "	
4	" "	
		Na Przedm
1	Pr. 18. miary nowo-polski	
2	" "	
3	" "	
4	" "	

Dóbr N.

gr. 24 24 18	8903	6	
21			
24	6056	24	15278 21
dy stałe wynoszą			
gr. 21	8400	21	
	16520		
	780		
rzawne wynoszą		25700	
dóbr wynosi		40979	

Wzór S. do oszacowania placów Rządowych po Miastach i Przedmieściach z potrąceniem 1/3 części na podatki i t. d.

Przestrzeń Gruntu		Do któ- rego rządu mia- sto należy	Cena łokcia gr	Kapi- tał		Czynsz roczny czyli 5ty procent		Potrąci- wszy $\frac{1}{3}$ na cięža- ry grun- towe czyli po- datki		Kanon roczny		Wkupne z 4ro letniego Kanonu	
				Złp: gr	gr	Złp: gr	gr	Złp: gr	gr	Złp: gr	gr	Złp: gr	gr
A) w Obrębie Miasta.													
1	300 □ p. miary nowo-polskiéy czyli łokci □ 16,875	II.	8	4500	"	225	"	75	"	150	"	600	"
2	" " "	III.	6	3375	"	168	23	56	8	112	15	450	"
3	" " "	IV.	4	2250	"	112	15	37	15	75	"	300	"
4	" " "	V.	2	1125	"	56	8	18	23	37	15	150	"
Na Przedmieściach.													
1	300 p. □ miary nowo-polskiéy czyli łokci □ 16,875	II.	5	2812	15	140	19	46	26	93	23	375	2
2	" " "	III.	4	2250	"	112	15	37	15	75	"	300	"
3	" " "	IV.	3	1687	15	84	11	28	4	56	7	224	23
4	" " "	V.	1	562	15	28	4	9	11	18	23	75	2
B) W Obrębie Miasta.													
1	372 sążni □ czyli pr. □ $59\frac{1}{2}\frac{3}{5}$ czyli łokci □ 3,348.	II.	8	892	24	44	19	14	26	29	23	119	2
2	" " "	III.	6	669	18	33	15	11	5	22	10	89	10
3	" " "	IV.	4	446	12	22	10	7	13	14	27	59	18
4	" " "	V.	2	223	6	11	5	3	22	7	13	29	22
Na Przedmieściach.													
1	372. Sążni □ czyli pr. □ $59\frac{1}{2}\frac{3}{5}$ czyli łokci □ 3,348	II.	5	558	"	27	27	9	9	18	18	74	12
2	" " "	III.	4	446	12	22	10	7	13	14	26	59	14
3	" " "	IV.	3	334	24	16	22	5	17	11	5	44	20
4	" " "	V.	1	111	18	5	17	1	26	3	21	14	23
C.) W Obrębie Miasta.													
1	Pr: □ 18 miary nowo-polskiéy czyli łokci □ $1,012\frac{1}{2}$	II.	8	270	"	13	15	4	15	9	"	36	"
2	" " "	III.	6	202	15	10	4	3	11	6	23	27	2
3	" " "	IV.	4	135	"	6	23	2	8	4	15	18	"
4	" " "	V.	2	67	15	3	11	1	4	2	7	8	23
Na Przedmieściach.													
1	Pr. □ 18. miary nowo-polskiéy czyli łokci □ $1,012\frac{1}{2}$	II.	5	168	22	8	13	2	24	5	19	22	10
2	" " "	III.	4	135	"	6	23	2	8	4	15	18	"
3	" " "	IV.	3	101	8	5	2	1	21	3	11	13	14
4	" " "	V.	1	33	23	1	21	"	17	1	1	4	16

W z ó r T.

W Y C I A G

z Lustracyi Starostwa N. w
przez Kommissarza lustrującego
dzony wraz z wykazem ogólnym

Starostwo N. położone
w Woiewództwie N. Obwo-
dzie N. składa się z dwóch
kluczków mających po ie-
dnym folwarku; ze dwóch
wsi kolonialnych, czterech
wsi zarobnych, ma kar-
czem sześć, rybołówstwo na
dwóch jeziorach i jedną
Cegielnię na własny uży-
tek wystawioną. Pomiar
tego Starostwa uskutecz-
niony był w roku N. i po-
wierzchnia jego cała wy-
nosi 10,000 morgów Pol-
skich. Bory Rządowe do-

Złote

W Y C I A G

Starostwo N. położone w Województwie N. Obwodzie N. składa się z dwóch kluczów mających po jednym folwarku; ze dwóch wsi kolonialnych, czterech wsi zarobnych, ma karczem sześć, rybołówstwo na dwóch jeziorach i jedną Cegielnię na własny użytek wystawioną. Pomiar tego Starostwa uskutecz-
niony był w roku N. i po-
wierzchnia jego cała wy-
nosi 10,000 morgów Pol-
skich. Bory Rzadowe do-

[illegible]

tykaia do tego Starostwa, drzewo iest przeto łatwe i tanie do nabycia; stan tego Starostwa iiego dochody są w szczegółach następujące:

K l u c z N.

Klucz N. ma przestrzeni morgów 900 a w tym roli ornéy morgów 600. na trzy pola podzielonéy, w połowie dobréy a w drugiéy średniéy żytny, fák dobrych grądowych morg 100 Ogrodów warzywnych morg. 10. Chmielnika morgów 3. Ogrodu owocowego morgów 5. ma pastwiska obszerne i dobre, utrzymuie sztuk bydła 60 młodzieży sztuk 40 owiec chować nie może bo położenie iest za nizkie, las z tym folwarkiem graniczy i ma w nim wolne pastwisko. Robocizna do tego folwarku należąca iest dostarczającą, dochód z samych gruntów bez pańszczyzny wyrachowany iest podług zasad na sumę

Złote	gr	Złote	gr
3600	21		

Lat us
Podatki folwark ten ciążące iako to: kontyngens, podymne, szarwarki i dziesięcina, z intraty wyż wykazanéy potrącone wynoszą zł. 1074 gr. — wie zarabiające do tego folwarku są następujące:

Wieś N. osadzona na przestrzeni morgów 2020 ma rolników 30. pół-rolników 3. ogrodników 6. każdy rolnik ma po morgów 40. odbywa z tego po dni 2. sprzężaiem, i ieden dzień pieszo na tydzień, pół-rolnicy mają połowę przestrzeni, cało rolników, i odbywają połowę ich prestacyi. Ogrodnicy mają ogrodów po 4. morgi i odbywają po dni 12. na rok. Ogół robocizny wynosi:

dni sprzężaynych 3276
dni pieszych 1710

Oprócz tego każdy rolnik daie po dwa korce owsa w natu-rze i po iednym kapłonie, pół - rolnik

Transport

Złote	gr	Złote	gr
3600	21		
3600	21		

	Złote	gr	Złote	gr
Latus	3600	21		
połowę tego; ogro-				
dnicy daia tylko po				
kapłonie, ogółem da-				
niny wynoszą:				
Owsa korcy . 63				
Kapłonów , . 37 $\frac{1}{2}$				
Robocizna ta i daniny				
obrachowane na pienią-				
dze wynoszą	3605	15		
Wieś ta jest dosyć za-				
możną, porządnie zabu-				
dowana, ma grunta dobre				
żytnie, pastwiska dobre,				
inwentarze znaczne. Pa-				
rafia jest w mieyscu.				
Wieś N. ma przestrze-				
ni morgów, 1820 składa				
się z 18 cało rolników ma-				
jących po 2. włóki, z któ-				
rych każdy robi na tydzień				
po dniu 1. sprzężaiem,				
i po 3. dni pieszo, nadto				
po cztery tłoki do żniwna				
rok, do tego płacą czynsi-				
ku po zp. 21. i daia po ie-				
dnym kapłonie, i po mę-				
dlu iay. Ogół prestacyi				
wynosi.				
dni sprzężaynych 936				
dni pieszych 2808				
Transport	7206	6		

	Złote	gr	Złote	gr
Latus	7206	6		
tłuk do żniw dni 72				
kapłonów 18				
iay mędli 18				
Czynszu w goto-				
wiznie zł. . . 378				
Co Wszystko obrachowa-				
ne na pieniądze wynosi.	2296	24		
Wieś ta jest nędznie za-				
budowana, należy do pa-				
rafii N. ma grunta liche				
ale łaki dobre i dosyć in-				
wentarza, gospodarze są				
opuszczeni.				
Propinacya do tego fol-				
warku należy w dwóch				
wsiach powyżey wymie-				
nionych gdzie w każdéy				
jest karczma porządna				
z wjazdem bo obie wsie				
leżą przy gościńcu N. Po-				
nieważ na folwarku niema				
ani browaru, ani gorzel-				
ni, kupny tylko szynkuia				
trunek, a mianowicie po-				
dług badania wyszynko-				
wano w karczmie N.				
wódki garńcy 350				
piwa beczek 18				
w karczmie N.				
wódki garńcy 1020				
piwa beczek 40				
Transport	9503			

Latus
Co na intratę policzone
czyni dochodu . . .

Rybołówstwo do tego
folwarku należące odby-
wa się na dwóch jeziorach
mających przestrzeni ie-
zioro N. morgów 50. ie-
zioro N. morgów 83. fo-
wią na nich tylko wzię-
mie największy leszczów i
okuni; zimowych toni jest
na nich 32. dochód wy-
rachowany wynosi . . .

Ogół dochodu z Klucza
N. czyni . . .

K l u c z N.

Folwark N. ma prze-
strzeni morgów 1200
w której mieści się roli-
ornéj w połowie pszen-
néj a w połowie dobrej
żytniej morgów 720.
łąk oddzielnych dobrych
morgów 180 ogrodu wa-
rzywnego mor: 21 ogród
owocowy morgów 7 resz-
tę w pastwiskach do-
brych i obszernych i nie-
użytkach. Bydła utrzy-
muje się tu sztuk 80 mło-
dzieży sztuk 22 zabudo-

Transport

złote	gr	złote	gr
9503			
2920			
780			
		12203	
		12203	

Transport
wania tego folwarku są
bardzo w złym stanie,
brakuje nadewszystko do-
mu mieszkalnego; robo-
cizna nie zupełnie wy-
dostarcza, utrzymują tu
więc 3 parobków i 2 for-
nali. Dochód z tego fol-
warku bez robocizny jest
wyrachowany podług in-
strukcyi na . . .

Podatki które ten fol-
wark włącznie z dziesię-
ciną opłaca, i które win-
tracie potrącone zostały
wynoszą złotych 1120.

Wsie do tego folwarku
należące, są następujące:

Wieś N. osadzona na
przestrzeni morgach 937
ma osadników 28 cało-
rolników którzy odrabia-
ją ogółową robocizną

dni sprzężaynych 1456
dni pieszych . . . 2912
i płaci do tego każdy po
zł. 30. Ogół przeto ich
prestacyi wynosi w goto-
wych pieniądzech . . .

Każdy z tutejszych osa-
dników ma po iednój wło-

Transport

złote	gr	złote	gr
		12203	
4800			
3168	18		
7969	18	12203	

Transport

Transport

złote	gr	złote	gr
10965	12	12203	
1448			
12413	12	12203	

	złote	gr	złote	gr
Latus	12413	12	12203	
dług lustracyi w rokn N.				
na ymować się do kasy				
po dni 3 na rok za gr. 15				
Czynsze téy wsi ogółem				
wynoszą	1800			
Grunta téy wsi są do-				
bre, łaki szczupłe, i tyl-				
ko między polami roz-				
rzuczone, pastwiska mo-				
kre, zabudowania wsi nie				
złe, stan osadników mier-				
ny.				
Do tego folwarku nale-				
ży jeszcze:				
Propinacya w karczmach				
N.N.N.N. browar i gorzel-				
nia są w miejscu, muro-				
wane oprócz miejscowe-				
go wyszynku sprzedają				
ztańd piwo do miasteczka				
N. i N; Z badania poka-				
zało się że wyszynkowano:				
w karczmie N. piwa be-				
czek 30 wod: gar: 1000				
w karczmie N. piwa be-				
czek 100 wód: gar: 1200				
w karczmie N. piwa be-				
czek 70 wód: gar: 2000				
w karczmie N. piwa be-				
czek 64 wód: gar: 1100				
rozprzedano chłopom pi-				
Transport	14213	12	12203	

	złote	gr	złote	gr
Latus	14213	12	12203	
wa beczek 60 wódki gar-				
cy 600.				
na ordynary piwa be-				
czek 120 wódki garncy 600.				
Ogółem wyszynkowano				
piwa beczek 444 wódki				
garncy 6400				
Co podług instrukcyi				
obliczone na pieniądze				
czyni na intratę	13600			
Cegielnia należąca do				
tego folwarku, nie pali ce-				
gły na spekulacyą, tyl-				
ko na gruntową potrze-				
bę, ma glinę pomieszaną				
z marglem, do an-				
szlugu nie wchodzi.				
Dochód z klucza N. Ogó-				
łem wynosi			27813	12
Dochód z całego starostwa			40016	12
Dochód ten podzielony				
na morgi czyni z gruntów				
folwarcznych po zło. 4.				
z morga, z gruntów wiey-				
skich po zł. 2 gr. 11 czy-				
li ogółem przez przecię-				
cie włoka czyni dochodu				
po zł. 98 gr. 20. Ludność				
			26	

tych Dóbr wynosi o-
gólem dusz 925; melio-
racyi tu robić żadnych nie
można oprócz iż trzeba
poratować budynki na
folwarkach N. etc. etc.

Złote	gr	Złote	gr
11	11	11	11
12	12	12	12
13	13	13	13
14	14	14	14
15	15	15	15
16	16	16	16
17	17	17	17
18	18	18	18
19	19	19	19
20	20	20	20
21	21	21	21
22	22	22	22
23	23	23	23
24	24	24	24
25	25	25	25
26	26	26	26
27	27	27	27
28	28	28	28
29	29	29	29
30	30	30	30
31	31	31	31
32	32	32	32
33	33	33	33
34	34	34	34
35	35	35	35
36	36	36	36
37	37	37	37
38	38	38	38
39	39	39	39
40	40	40	40
41	41	41	41
42	42	42	42
43	43	43	43
44	44	44	44
45	45	45	45
46	46	46	46
47	47	47	47
48	48	48	48
49	49	49	49
50	50	50	50
51	51	51	51
52	52	52	52
53	53	53	53
54	54	54	54
55	55	55	55
56	56	56	56
57	57	57	57
58	58	58	58
59	59	59	59
60	60	60	60
61	61	61	61
62	62	62	62
63	63	63	63
64	64	64	64
65	65	65	65
66	66	66	66
67	67	67	67
68	68	68	68
69	69	69	69
70	70	70	70
71	71	71	71
72	72	72	72
73	73	73	73
74	74	74	74
75	75	75	75
76	76	76	76
77	77	77	77
78	78	78	78
79	79	79	79
80	80	80	80
81	81	81	81
82	82	82	82
83	83	83	83
84	84	84	84
85	85	85	85
86	86	86	86
87	87	87	87
88	88	88	88
89	89	89	89
90	90	90	90
91	91	91	91
92	92	92	92
93	93	93	93
94	94	94	94
95	95	95	95
96	96	96	96
97	97	97	97
98	98	98	98
99	99	99	99
100	100	100	100

WYRACHOWANIE ROBOCIZNY

potrzebny do obrobienia i zagospodarowania flowarku

Wynalezienie przestrzeni		Gdzie nie ma pomiaru		na miarę	
Folwark ma przestrzeni w Ogółe		wysiew oziminy			
a mianowicie:		w Ogółe na cały przestrzeni	na morg nowopolski		
1. Roli ornę. a) w polu Ugorowém.		Korce	garncie	Morgi	
$\frac{1}{3}$	część na ugor potrąca się	—	—	—	
$\frac{2}{3}$	części z 3ch letniego gruntu	—	—	—	
$\frac{5}{6}$	części z 6ś letniego gruntu	—	—	—	
b) w polu Ozimém					
Pod pszenicę w gruncie dobrym		—	—	—	
na świeżym nawozie		—	—	—	
Pod żyto w gruncie dobrym		—	—	—	
w gruncie średnim		—	—	—	
w gruncie lekkim		—	—	—	
w 3ch letnim gruncie		—	—	—	
w 6cio letnim gruncie		—	—	—	
c) w polu Jarém.					
Pod ięczmień na 2gim nawozie		—	—	—	
na nawozie		—	—	—	
Pod owies w gruncie średnim		—	—	—	
w gruncie lekkim		—	—	—	
w Ogółe		—	—	—	
		Zbiór siana			
		w Ogółe		z Morga nowopolskiego	
		Fury	lub Cett.	Cett.	
2. Łąk. Oddzielnych.		422	2531	36	
	Klasy I.	19	112	14	
	Klasy II.	—	—	—	
	Klasy III.	—	—	—	
	Klasy IV.	126	756	36	
Koniecznyv		—	—	—	
Polnych.					
$\frac{1}{2}$	część na ugor potrąca się	—	—	—	
$\frac{2}{3}$	części zaś na intratę zostaje iako to:				
	Klasy I.	37	221	10	
	Klasy II.	—	—	—	
	Klasy III.	—	—	—	
	Klasy IV.	—	—	—	
w Ogółe		604	3620	—	
3. Ogrodów					
warzywnych					
owocowych					
4. Pastwisk.					
oddzielnych					
wspólnych					
Nieużytków różnych w Ogółe					
cały przestrzeni Folwarku					
Lasu jest jeszcze					

O g ó t

potrzebny do obrobienia i zagospodarowania flowarku

Wynalezienie przestrzeni a mianowicie:		Gdzie nie ma pomiaru			Gdzie jest pomiar					
		wysiew oziminy		na morg nowo- polski	na miarę		lub na miarę nowopolską			
		w Ogóle na cały przestrzeni					w Szczególe		w Ogóle	
		Korce	garncę		Morgi	pr.	Morgi	pr.	Morgi	pr.
1. Roli ornej. a) w polu Ugorowém.										
$\frac{1}{3}$ część na ugór potrąca się		—	—	—	—	—	—	—	357	100
$\frac{2}{3}$ części z 3ch letniego gruntu		—	—	—	—	—	24	—	—	—
$\frac{5}{6}$ części z 6śc letniego gruntu		—	—	—	—	—	10	—	34	—
b) w polu Ozimém										
Pod pszenicę w gruncie dobrym		—	—	—	—	—	110	—	—	—
na świeżym nawozie		—	—	—	—	—	200	—	—	—
Pod żyto w gruncie dobrym		—	—	—	—	—	32	100	—	—
w gruncie średnim		—	—	—	—	—	15	—	—	—
w gruncie lekkim		—	—	—	—	—	12	—	357	100
w 3ch letnim gruncie		—	—	—	—	—	2	—	14	—
w 6cio letnim gruncie		—	—	—	—	—	—	—	—	—
c) w polu Jarém.										
Pod ięciemień na 2gim nawozie		—	—	—	—	—	110	—	—	—
na nawozie		—	—	—	—	—	60	—	—	—
Pod owies w gruncie średnim		—	—	—	—	—	172	100	—	—
w gruncie lekkim		—	—	—	—	—	15	—	357	100
w Ogóle		—	—	—	—	—	—	—	1120	—
		Zbiór siana								
		w Ogóle		z Morga nowopol skiego						
		Fury	lub Cett.	Cett.						
2. Łąk.										
Oddzielnych.										
Klasy I.		422	2531	36	—	—	70	90	—	—
Klasy II.		19	112	14	—	—	80	—	—	—
Klasy III.		—	—	—	—	—	—	—	—	—
Klasy IV.		—	—	—	—	—	—	—	—	—
Koniczyny		126	756	36	—	—	21	—	171	90
Polnych.										
$\frac{1}{2}$ część na ugór potrąca się		—	—	—	—	—	11	20	—	—
$\frac{2}{3}$ części zaś na intratę zostaje jako to:										
Klasy I.		—	—	—	—	—	—	—	—	—
Klasy II.		37	221	10	—	—	22	40	—	—
Klasy III.		—	—	—	—	—	—	—	33	60
Klasy IV.		—	—	—	—	—	—	—	—	—
w Ogóle		604	3620	—	—	—	—	—	—	—
3. Ogrodów										
warzywnych		—	—	—	—	—	10	—	—	—
owocowych		—	—	—	—	—	4	—	14	—
4. Pastwisk.										
oddzielnych		—	—	—	—	—	300	—	300	—
wspólnych		—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nieużytków różnych w Ogóle		—	—	—	—	—	—	—	120	128
cały przestrzeni Folwarku		—	—	—	—	—	—	—	1758	278
Lasu jest jeszcze		—	—	—	—	—	—	—	1500	—
Ogół									3.258	278

POTRZEBA ROBOCIZNY

I. Sprzężayney

1. Orać.	Mr. „ pr. „	pod pszenicę w gruncie dobrym.	razy „	po „	prętów dziennie.	
	Mr. 110 pr. „	pod ditto na świeżym nawozie,	razy 3	po 200	ditto ditto.	495
	Mr. 200 pr. „	pod żyto w gruncie dobrym;	razy 3	po „	ditto ditto	900
	Mr. 32 pr. 100	pod ditto w gruncie średnim,	razy 2	po „	ditto ditto	97
	Mr. 15 pr. „	pod ditto w gruncie lekkim,	razy 2	po „	ditto ditto	45
	Mr. 14 pr. „	pod ditto w 3ch i 6cio letnim.	razy 1	po „	ditto ditto	21
	Mr. 170 pr. „	pod wszystkie ięczmieni,	razy 2	po „	ditto ditto	510
	Mr. 172 pr. 100	pod owies w gruncie średnim,	razy 2	po „	ditto ditto	517
	Mr. 15 pr. „	pod ditto w gruncie lekkim,	razy 1	po „	ditto ditto	22
2. Redlic.	Mr. 110 pr. „	pod pszenicę w I. i II. klassie,	razy 2	po 300	ditto ditto	220
	Mr. 247 pr. 100	pod żyto w I. i II. klassie żytnęy,	razy 1	po „	ditto ditto	247½
	Mr. 14 pr. „	pod żyto w III. kl: i w 3ch i 6cio let.	razy 1	po „	ditto ditto	14
	Mr. 170 pr. „	pod wszystkie ięczmieni,	razy 1	po „	ditto ditto	170
3. Zawlec.	Mr. 110 pr. „	pod pszenicę i I. klasę żytną,	razy 2	po 400	ditto ditto	165
	Mr. 247 pr. 100	pod żyto w II. i III. klassie żytnęy,	razy 2	po „	ditto ditto	371
	Mr. 14 pr. „	pod żyto w 3ch i 6cio let. gruncie,	razy 1	po „	ditto ditto	11
	Mr. 170 pr. „	pod ięczmieni wszystkie	razy 2	po „	ditto ditto	255
	Mr. 172 pr. 100	pod owies w gruncie średnim,	razy 2	po „	ditto ditto	258½
	Mr. 15 pr. „	pod ditto w gruncie lekkim,	razy 1	po „	ditto ditto	11
4. Brózdować.	Mr. 110 pr. „	pod pszenicę i I. klasę żytną,	razy 1	po 1200	ditto ditto	
	Mr. 247 pr. 100	pod żyto II. klass. i	razy 1	po „	ditto ditto	131½
	Mr. 170 pr. „	pod ięczmieni wszystkie,	razy 1	po „	ditto ditto	
	Mr. 527 pr. 100					
5. Wywóz gnoju corocznie na Morgów 124 pr. 133	pod pszenicę i żyto licząc na 300 prętów,					776½
	po 50 fur, potrzeba fur 6213 a po 8 razy obrotu, czyni dni					
6. Zwózka zbioru zboża wspanie.	Z pola ozimego:					
	z Mr. 110 pr. „	pszenicy i żyta klasy I. po 8 mendli,	z 200	prętów,	czyni kop 330 sp	
	z Mr. 247 pr. 100	żyta z klasy II. i III. po 7 mendli,	z „	prętów,	czyni kop 911 sp 45	
	z Mr. 14 pr. „	żyta z grun: 3ch i 6cio let. po 5 mendli,	z „	prętów,	czyni kop 26 sp 15	
	z Mr. 371 pr. 100					
	Razem oziminy kop 1268 sp					
	Z pola iarego:					
	z Mr. 110 pr. „	ięczmienia z klas. I. i II po 8 mendli,	z 200	prętów,	czyni kop 330 sp	
	z Mr. 60 pr. „	ięczmienia z 5, nawozu po 7 mendli,	z „	prętów,	czyni kop 157 sp 30	
	z Mr. 172 pr. 100	owsa z gruntu średniego po 7 mendli,	z „	prętów,	czyni kop 452 sp 22	
	z Mr. 15 pr. „	owsa z gruntu lekkiego po 5 mendli,	z „	prętów,	czyni kop 28 sp 8	
	z Mr. 357 pr. 100					
	Razem zbioru iarzy ny kop 968 sp					
	Rachując 3 mendli oziminy, a 4 mendli iarzy ny ładunku na furę, potrzeba fur 2659 a 8					332
	razy obrotu dziennie, czyni dni					
7. Zwózka siana z corocznego zbioru Cett. 3620	licząc na furę po 6 Cett. ładunku potrzeba					75½
	fur 604 a po 8 razy obrotu dziennie, czyni dni					
8. Wywózka zboża w ziarnie na sprzedaż połowe całkowitego zbioru, oziminy korcy 1770	garcy 16 iarzy ny korcy 1701 garcy 29 Z tego wywozi się:					5646
	przeniesienie.					

POTRZ

i e s z e

- a) do Miasta
korcy 885 garncy 80
korcy 850 garncy 30
- b) do Miasta
korcy garncy 0
korcy garncy 10
9. Zwózka drzewa opałowego zla
po ½ sążni do 1 korca, potr
ogodo pieców i kuch
ocznie sążni po
dzien, czyni
10. Do napraw budowlowych i m
rocznie sprzężayney dni
lub, rachując w proporecy w
11. Wywóz zboża do siewu w Og
12. Uprawa ogrodu warzywnego
Orać razy 3 po
Redlic razy 2 po
Zawlec razy 2 po
Brózdować razy 1 po
- Dodawszy do tego jeszcze ½
wypadki przy gospodarstwie
1. Rozrzucanie mierzwy na Morg
2. Wykopywanie rowów przegond
Folwarku zasiewanę po 1
3. Siew oziminy korcy 389 garncy
iarzy ny korcy 410 garncy 2
4. Koszenie Mor. 193 pr. 130 la
½ Morga dziennie, potrzeb
5. Żęcie zboża Mor 371 pr. 100
Mor 357 pr. 100
lub w proporecy wysiewu, o
6. Grabienie siana, i zbieranie z
kosznych, licząc po 2 dni
do 1279 dni w Ogóle żniwn
7. Wiązanie i mendlenie zboża, li

	Sprzężaynéy	Ręcznéy
	d n i e	
y dziennie.		
ditto.	495	
ditto.	900	
ditto.	97	
ditto.	45	
ditto.	21	
ditto.	510	
ditto.	517	
ditto.	22	
ditto.	220	
ditto.	247 $\frac{1}{2}$	
ditto.	14	
ditto.	170	
ditto.	165	
ditto.	371	
ditto.	11	
ditto.	255	
ditto.	258 $\frac{1}{2}$	
ditto.	11	
ditto.		
ditto.		
ditto.	131 $\frac{3}{4}$	
ditto.		
300 prętów,		
	776 $\frac{1}{2}$	
ni kop 330 sp		
ni kop 911 sp 45		
ni kop 26 sp 15		
ni kop 1268 sp		
ni kop 330 sp		
ni kop 157 sp 30		
ni kop 452 sp 22		
ni kop 28 sp 8		
y kop 968 sp		
ur 2659 a 8		
ni kop 332		
ni kop 75 $\frac{1}{2}$		
y 1770 garcy 16		
przeniesienie.	5646	

POTRZEBA ROBOCIZNY

ieszcze I. Sprzężaynéy.

a) do Miasta	o 2 $\frac{1}{2}$ mil odległego	z przeniesienia.
korcy 885	garncy 8 oziminy. po 5 korcy ładunku na furę, a po 1 dni na obrot,	5646
korcy 850	garncy 30 $\frac{1}{2}$ iarzy, po 6 korcy ładunku na furę, a po 1 dni na obrot,	177
b) do Miasta	o mil odległego	142
korcy	garncy oziminy, po korcy ładunku na furę, a po dni na obrot,	
korcy	garncy iarzy, po korcy ładunku na furę, a po dni na obrot,	
9. Zwozka drzewa opałowego z lasu o 2 mil odległego, rachując w proporcji wysiewu ozimego,		
po sążni do 1 korca, potrzeba sążni 149 $\frac{1}{2}$, lub stosownie do miejscowej potrzeby,		
do pieców i kuchni na Folwarku tym znajdujących się, wychodzi ro-		
cznie sążni po 108 stóp kubicznych, licząc zaś $\frac{1}{3}$ sążnia na furę, a 1 obrotu, na		
dzień, czyni		448
10. Do napraw budowlowych i melioracyi, rachując w miarę miejscowej potrzeby, wychodzi co		
rocznie sprzężaynych dni		
lub, rachując w proporcji wysiewu ozimego, po 2 $\frac{1}{2}$ dni na korzec, potrzeba dni		972 $\frac{1}{2}$
11. Wywóz zboża do siewu w Ogóle korcy 799 garcy 27 po 20 korcy dziennie		40
12. Uprawa ogrodu warzywnego w Ogóle Mr. 10 pr. „ iako to:		
Orac	razy 3 po 200 prętów dziennie, czyni	45
Redlic	razy 2 po 300 ditto ditto ditto	20
Zawlec	razy 2 po 400 ditto ditto ditto	15
Brózdować	razy 1 po 1200 ditto ditto ditto	2 $\frac{1}{2}$
Razem		7508
Dodawszy do tego ieszcze $\frac{1}{3}$ część z tego ogółu ad extraordinaria czyli na nadzwyczajne		
wypadki przy gospodarstwie, wyniknąć mogące co czyni		1251
Ogół dni Sprzężaynych		8759

II. Ręcznéy.

1. Rozrzucanie mierzwy na Morgach 124 pr. 133 po 1 dzień na Morg		124 $\frac{1}{2}$
2. Wykopywanie rowów przegonów, brózd, ect do 1120 Morgów pr. cały przestrzeni		
Folwarku zasiewanę po 1 do 2 Morgów licząc, potrzebuie		560
3. Siew oziminy korcy 389 garcy 6 po 8 korcy dziennie		49
iarzyny korcy 410 garncy 21 po 10 korcy dziennie		41
4. Koszenie Mor. 193 pr. 130 łąk oddzielnych i polnych, po wytraceniu $\frac{1}{3}$ na ugór licząc po		
$\frac{1}{2}$ Morga dziennie, potrzebuie dni		387
5. Żęcie zboża Mor 371 pr. 100 oziminy, licząc na dzień po 150 prętów; potrzeba dni		743
Mor 357 pr. 100 iarzy licząc na dzień po 200 prętów, potrzeba dni		536
lub w proporcji wysiewu, gar. licząc po korcu na dzień		
iarzyny korcy gar. licząc po korcu na dzień		
6. Grabienie siana, i zbieranie zboża rachuię się w proporcji następującej do 387 dni		
kosznych, licząc po 2 dni grabienia do 3 dni koszenia potrzeba		258
do 1279 dni w Ogóle żniwnych, licząc po 1 dni zbieranie do 3 żęcia dni potrzeba		426
7. Wiązanie i mendlenie zboża, licząc po 426 dni w Ogóle zbieranie, po 1 dni do 6 dni zbierania		71
przeniesienie		8759
		3195 $\frac{1}{2}$

POTRZEBY ROBOCIZNY

ieszcze II. Ręczny

	Sprze- żaynéy	Rę- cznéy
z przeniesienia	8759	3,195½
8. Nakładanie zboża na wozy, rachując jeden dzień do 4 dni wożenia potrzebuie	"	83
9. Układanie zboża w stodole, rachując jeden dzień do 4 dni wożenia. potrzebuie	"	83
10. Nakładanie siana na wozy, izdeymowanie do składu, rachując do 4 dni wożenia dwa dni	"	38
11. Okopanie warzywa w Ogóle Mor. 10 pr. — razy i licząc po 12 dni na Morg potrzebuie	"	120
12. Wypielenie i wykopanie warzywa w ogrodach jako to: wypielenie Mor. 10 pr. — po 9 dni na Morg	"	90
wykopanie Mor. 10. pr. — po 12 dni na Morg	"	120
13. Wymłócenie oziminy kop 1.268 sp. — po 30 snopków licząc na dzień	"	2536
iarzyny kóp 968 sp. — po 45 snopków licząc na dzień	"	1290½
14. Wymycie i ostrzyżenie 1.100 sztuk owiec, po 1 dniu do 10 owiec rachując	"	110
15. Rąbanie 149½ sążni na opał drzewa po 1 sążni na dzień licząc	"	448
16. Do innych robót niestających lub naprawy budowli i melioracyi etc. w propocyi wysiewu ozimego licząc na 1. korzec 3 dni rocznie, potrzeba	"	1167
17. Plewienie przienicy, na Morgach 110. pr. — licząc po 1 dniu na Morg potrzeba	"	110
część tegoż Ogółu ad extraordinaria. jak przy robociznie Sprzężaynéy	"	1565
Ogół	8759.	10956
Co czyni na pieniądzu		
Za 8759. dni sprzężaynych po gr. 24, Zło: 7.007. gr. 6.		
10.956 dni pieszych — po gr. 12. Zło: 4.382 gr. 12.		
razem Zło: 11.389 gr. 18.		
Ziarno wynosi Zło: 10.964 gr. 26.		
Więc nad Ziarno Plus Zło: 424 gr. 22.		

SPIS PRZEDMIÓW

znaydujących się w Instrumencie

WSTĘP.

ROZDZIAŁ PIERWSZY

Ogólne rozporządzenia.

- Artkuł 1. Jakie Akta potrzebne są do
2. Obrachunek na pieniądzu
3. Co lustrowaniu podpada
4. Ogólny podział dochodów

ROZDZIAŁ DRUGI.

Jak się przy lustrowaniu Dobry wyciąga zachować należy.

Artkuł 5. Porządek działania

TYTUŁ PIERWSZY.

O dochodach stałych

- Artkuł 6. Spisanie protokołu badawczego
7. Spisanie tabelli powinności
8. Spisanie ogólnéy tabelli powinności
9. Porównanie prestatczy
10. Ceny do oszacowania danin
11. Ceny do otaczowania robocizny

Gdzie iest pomiar				
lub na miarę nowopolską				
w Szczególe		w Ogóle		
r.	Morgi	pr.	Morgi	pr.
	24	—	357	100
	10	—	34	—
	110	—	—	—
	200	—	—	—
	32	100	—	—
	15	—	357	100
	12	—	—	—
	2	—	14	—
	110	—	—	—
	100	—	—	—
	172	100	—	—
	15	—	357	100
	—	—	1120	—
	70	90	—	—
	80	—	—	—
	21	—	171	90
	11	20	—	—
	22	40	—	—
	—	—	33	60
	10	—	—	—
	4	—	14	—
	300	—	300	—
	—	—	120	128
	—	—	1758	278
	—	—	1500	—
	—	—	3.258	278

Sprze- żaynéy	Re- cznéy
8759	3,195½
"	83
"	83
"	38
"	120
"	90
"	120
"	2536
"	1290½
"	110
"	448
"	1167
"	110
"	1565
8759	10956
Dobrawy do wyjaski prz.	
1. Rozróżnienie mi	
2. Wykazywanie	
3. Szew okładki	
4. Rozróżnienie	
5. Niezależność	
6. Ciężkość	
7. Ciężkość	
8. Ciężkość	
9. Ciężkość	
10. Ciężkość	
11. Ciężkość	
12. Ciężkość	
13. Ciężkość	
14. Ciężkość	
15. Ciężkość	
16. Ciężkość	
17. Ciężkość	
18. Ciężkość	
19. Ciężkość	
20. Ciężkość	
21. Ciężkość	
22. Ciężkość	
23. Ciężkość	
24. Ciężkość	
25. Ciężkość	
26. Ciężkość	
27. Ciężkość	
28. Ciężkość	
29. Ciężkość	
30. Ciężkość	
31. Ciężkość	
32. Ciężkość	
33. Ciężkość	
34. Ciężkość	
35. Ciężkość	
36. Ciężkość	
37. Ciężkość	
38. Ciężkość	
39. Ciężkość	
40. Ciężkość	
41. Ciężkość	
42. Ciężkość	
43. Ciężkość	
44. Ciężkość	
45. Ciężkość	
46. Ciężkość	
47. Ciężkość	
48. Ciężkość	
49. Ciężkość	
50. Ciężkość	
51. Ciężkość	
52. Ciężkość	
53. Ciężkość	
54. Ciężkość	
55. Ciężkość	
56. Ciężkość	
57. Ciężkość	
58. Ciężkość	
59. Ciężkość	
60. Ciężkość	
61. Ciężkość	
62. Ciężkość	
63. Ciężkość	
64. Ciężkość	
65. Ciężkość	
66. Ciężkość	
67. Ciężkość	
68. Ciężkość	
69. Ciężkość	
70. Ciężkość	
71. Ciężkość	
72. Ciężkość	
73. Ciężkość	
74. Ciężkość	
75. Ciężkość	
76. Ciężkość	
77. Ciężkość	
78. Ciężkość	
79. Ciężkość	
80. Ciężkość	
81. Ciężkość	
82. Ciężkość	
83. Ciężkość	
84. Ciężkość	
85. Ciężkość	
86. Ciężkość	
87. Ciężkość	
88. Ciężkość	
89. Ciężkość	
90. Ciężkość	
91. Ciężkość	
92. Ciężkość	
93. Ciężkość	
94. Ciężkość	
95. Ciężkość	
96. Ciężkość	
97. Ciężkość	
98. Ciężkość	
99. Ciężkość	
100. Ciężkość	

SPIS PRZEDMIOTÓW

znajdujących się w Instrukcyi

WSTĘP.

ROZDZIAŁ PIERWSZY.

Ogólne rozporządzenia.

- Artykuł 1. Jakże Akta potrzebne są do lustrowania 2.
 — 2. Obrachunek na pieniądze miary i wagi 4.
 — 3. Co lustrowaniu podpada 5.
 — 4. Ogólny podział dochodów 6,

ROZDZIAŁ DRUGI.

Jak się przy lustrowaniu Dóbr i wyciąganiu z nich dochodu zachować należy.

- Artykuł 5. Porządek działania 8.

TYTUŁ PIERWSZY.

O dochodach stałych.

- Artykuł 6. Spisanie protokołu badawczego wsiów. 9.
 — 7. Spisanie tabelli powinności 10.
 — 8. Spisanie ogólnych tabelli powinności 31.
 — 9. Porównanie prestaty 32.
 — 10. Ceny do oszacowania danin i oszczędności 32.
 — 11. Ceny do oszacowania robocizny 34.

	Pag.
Artykuł 12. Zasady do obrachowania potrzebny robocizny	36.
— 13. Prestacje z Miast	38.
— 14. Kanony od przywilegiatów	38.
— 15. Przepisy względem osad pustych	39.
— 16. Spisanie ogólnego protokołu o docho- dach stałych	43.
TYTUŁ DRUGI.	
O dochodach niestałych.	
Artykuł 17. Spisanie protokołu badawczego i spo- sób postępowania w téj mierze	44.
— 18. Sposób obrachowania na intratę do- chodów niestałych	47.
TYTUŁ TRZECI.	
O dochodach dzierżawnych.	
Artykuł 19. Z czego się te dochody składają	51.
— 20. Spisanie protokołu badawczego o do- chodach z folwarków	51.
— 21. Cecha rzetelności rejestrowanych	52.
— 22. Sprawdzenie rejestrowanych przez detaxa- cyę gruntów	53.
— 23. Wzór do postępowania przy téj detaxacyi	56.
— 24. Środki wynalezienia przestrzeni gron- tów sposobem gospodarskim	63.
— 25. Ogólne opisanie klas gruntu	64.
— 26. Przepisy względem wysiewu	67.
— 27. Przepisy względem plonu	69.
— 28. Ziarno na utrzymanie gospodarstwa	69.
— 29. Opisanie łak	70.

	Pag.
Artykuł 30. Ogólne opisanie klas łak	73.
— 31. Sposób obliczania łak na intratę	74.
— 32. Ogrody warzywne i owocowe, chmiel- niki etc.	76.
— 33. Dochodzenie użytku z bydła	77.
— 34. Ocenienie pastwisk	81.
— 35. Puste role używane przez folwark	82.
— 36. Ocenienie na intratę gruntów, łak etc posiadanych przez czeladź	83.
— 37. Potrącenia ciężarów gruntowych	83.
— 38. Postępowanie przy sprzecznych poda- niach dzierżawcy	84.
— 39. Dochody przed linealne	85.
— 40. Wyciąganie intraty z młynów	86.
— 41. Wyciąganie intraty z tartaków	90.
— 42. Idem z foluszów, stęp do krup, oleiarni	91.
— 43. Spisanie protokołów badawczych pro- pinaacyi	92.
— 44. Wyciąganie intrat z browaru	92.
— 45. Wyciąganie intrat z gorzelni	97.
— 46. Potrącenie procentu od naczyń bro- warianych i gorzelanych	98.
— 47. Postępowanie gdzie nie ma ani bro- waru ani gorzelni	99.
— 48. Postępowanie gdzie karczmy są wy- dzierżawione	99.
— 49. Postępowanie gdzie nie ma ani kar- bów, ani rejestrowanych, ani kontraktu, ani żadnych dowodów	101.
— 50. Postępowanie w przypadkach nieprze- widzianych instrukcyi przy propina- cyi i sprawdzeniu rejestrowanych	102.

	Pag.
— 51. Postępowanie gdzie karczmy zruyno- wane	103.
— 52. O szynkach po miastach	104.
— 53. Jakie cegielnie liczą się na intratę	105.
— 54. Sposób wyciągania intraty z cegielni	106.
— 55. O wyciąganiu intraty z wapiarni	108.
— 56. Jakie są rodzaje rybołówstwa	108.
— 57. Sposób wyciągania intraty z rybołow- stwa dzikiego	110.
— 58. Sposób wyciągania intraty z rybo- łówstwa stawowego	111.
— 59. O dochodach dzierżawnych nieprze- widzianych i tak zwanych drobnych dzierżawach	112.
— 60. Spisanie protokołu głównego o do- chodach dzierżawnych	114.

ROZDZIAŁ TRZECI.

Jak postępować należy przy oszacowaniu gruntów Rządowych po miastach	114.
---	------

ROZDZIAŁ CZWARTY.

Jak postępować przy lustrowaniu przedmiotów takich, które z lasami stosunki mają.	
Artykuł 65. O lasach urządzonych	117.
— 66. Zebranie dokumentów o służebnościach	118.
— 67. O odrabianiu robocizny do leśnictwa	119.

ROZDZIAŁ PIĄTY.

Forma lustracji i ogólne uwagi.	
Artykuł 68. Jak ma być ułożona lustracja	119.
— 69. Jak postępować gdzie były świeżo spo- rządzone lustracje	122.
— 70. O podpisach protokółów, rejestrów etc.	123.
— 71. O zaokrągleniu ekonomów i zacho- dzących wątpliwościach	123.

SPIS WZOROW I WYKAZOW Przy działaniu podług Instrukcyi używać się winnych.

Wzór A. do protokołu badawczego o stanie i powinnościach wsiów	
— B. Tabella użytków i powinności wło- scian	
— C. Zbiór Dokumentów	
— D. Zbliżone zasady do wyrachowania pańszczyzny do gospodarstwa po- trzebnej	
— E. do protokołu badawczego o stanie folwarku	
1 Wykaz ogrodów warzywnych i owocowych na folwarku	
2 utrzymywanego bydła na folwarku	
3 — najemników kopciarzy etc. etc. mieszkających na grun- tach folwarku	
4 — zabudowań na folwarku	
5 — ogrodzeń przy folwarku	
6 — rowów znajdujących się przy folwarku	
7 — dróg, mostów, grobel przy folwarku	

Wzór F. Opisanie gruntów folwarku	
— G. Reiestr obrachunkowy przestrzeni folwarku	
— H. Wyciąg intraty z folwarku	
— J. Opisanie łąk folwarku	
— K. Protokół badawczy z mlyna	

Wzór L. Protokół badawczy użytku z tartaka

M. ditto ditto z browaru

Wykaz intraty z browaru czyli
wyszynku piwa w karczmach lub
szynkach

— N. Protokół badawczy użytku z gorzelni

Wykaz intraty z gorzelni czyli
wyszynku wódki w karczmach
lub szynkach

— O. Protokół badawczy z cegielni

— P. ditto ditto z wapielni

— Q. ditto ditto z rybołówstwa

dzikiego

Wykaz stanu i dochodu z rybołow-

stwa dzikiego

— R. Protokół badawczy z gospodarstwa

stawowego czyli z rybołówstwa

karpiów

Wykaz stawów karpiowych

— S. Oszacowanie placów Rządowych po

miastach i miasteczkach

— T. Wykaz z ilustracyi w r. N. wraz

z ogólnym wyciągiem intraty

Wzór F. Opisano

Wzór G. Opisano

Wzór H. Opisano

Wzór I. Opisano

Wzór J. Opisano

Wzór K. Opisano

Wzór L. Opisano

Wzór M. Opisano

Wzór N. Opisano

Wzór O. Opisano

Wzór P. Opisano

Wzór Q. Opisano

Wzór R. Opisano

Wzór S. Opisano

Wzór T. Opisano

